

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

રાકેશ કુમાર અગરવાલા તથા અન્ય એક.

વિ.

નેશનલ લો સ્કૂલ ઓફ ઇન્ડિયા યુનિવર્સિટી, બેંગલુરુ અને અન્યો

(રિટ પીટીશન (સિવિલ) નં. ૧૦૩૦/૨૦૨૦)

સપ્ટેમ્બર ૨૧, ૨૦૨૦

[ન્યાયમૂર્તિ અશોક ભૂષણ, ન્યાયમૂર્તિ આર. સુભાષ રેડ્ડી અને

ન્યાયમૂર્તિ એમ. આર. શાહ]

નેશનલ લો સ્કૂલ ઓફ ઇન્ડિયા એક્ટ, ૧૯૮૬ – વિદ્યાર્થીઓનો પ્રવેશ, નોંધણીની પદ્ધતિ – એકેડેમિક કાઉન્સિલની ભલામણ – તેની કાનૂની આવશ્યકતા – કોવિડ-૧૯ના કારણે શૈક્ષણિક વર્ષ ૨૦૨૦-૨૧ માટે કલેટના આયોજનમાં વિલંબ – શરૂઆતમાં તે મે ૨૦૨૦માં યોજનાર હતું પરંતુ અંતે તેને ૨૮.૦૯.૨૦૨૦ સુધી મુલતવી રાખવામાં આવ્યું – તેમ છતાં, પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧-નેશનલ લો સ્કૂલ ઓફ ઇન્ડિયા યુનિવર્સિટી, બેંગલુરુ (એનએલએસઆઈયુ) એ તેના પાંચ વર્ષીય સંકલિત બી.એ.એલએલ.બી (ઓનર્સ) કાર્યક્રમ ૨૦૨૦-૨૧માં પ્રવેશ માટે ઓનલાઈન હોમ પ્રોક્ટર્ડ પરીક્ષા દ્વારા અલગ પરીક્ષા, નેશનલ લો એપ્લિકેશન ટેસ્ટ (એનએલએટી) યોજવા માટે તા. ૦૩.૦૯.૨૦૨૦ની સૂચના બહાર પાડી –

પડકારાયેલ – ઠરાવ્યું: પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ને તા. ૦૩.૦૯.૨૦૨૦ની પ્રવેશ સૂચના બહાર પાડી એનએલએટી યોજવા માટે આગળ વધતા પહેલાં કાયદા મુજબ એકેડેમિક કાઉન્સિલની ભલામણ મેળવવી આવશ્યક હતી – આવી ભલામણ વિના જારી કરાયેલી હોવાને કારણે તે ૧૯૮૬ના અધિનિયમની જોગવાઈઓ અનુસાર નથી – તા. ૦૩.૦૯.૨૦૨૦ની સૂચના તેમજ એનએલએસઆઈયુ પ્રવેશ ૨૦૨૦-૨૧ બાબત તા. ૦૪.૦૯.૨૦૨૦ની પ્રેસ રિલીઝ રદ કરવામાં આવે છે – પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૩ – કોન્સોર્ટિયમ ઓફ નેશનલ લો યુનિવર્સિટીઝને આરોગ્ય અને પરિવાર કલ્યાણ મંત્રાલય અને માનવ સંસાધન વિકાસ મંત્રાલયની સ્ટાન્ડર્ડ ઓપરેટિંગ પ્રોસિજરસ (એસઓપી) અનુસરી ૨૮.૦૯.૨૦૨૦ના રોજ કલેટ-૨૦૨૦ પરીક્ષા યોજવાની દિશા આપવામાં આવે છે – પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧એ બી.એ.એલએલ.બી (ઓનર્સ) કાર્યક્રમ ૨૦૨૦-૨૧માં પ્રવેશ કલેટ-૨૦૨૦ના પરિણામના આધારે પૂર્ણ કરવાના રહેશે – ભારતનું સંવિધાન – અનુચ્છેદ ૧૪.

નેશનલ લો સ્કૂલ ઓફ ઇન્ડિયા એક્ટ, ૧૯૮૬ – કારોબારી પરિષદની ધારા ૧૩ અને ૧૦ હેઠળની સત્તા – બંને વચ્ચેનો તફાવત – ચર્ચાયેલ.

ભારતની રાષ્ટ્રીય કાનૂન શાળા અધિનિયમ, ૧૯૮૬ – કલમ ૧૩(૧) ની બીજી પરંતુક, (૨) – ઠરાવ્યું: કલમ ૧૩ ની પેટાકલમ (૨) મુજબ, એકેડેમિક કાઉન્સિલને કલમ ૧૩ ની પેટાકલમ (૧) ની બીજી પરંતુકમાં ગણાવેલ (એ) થી (એચ) સુધી દર્શાવેલ તમામ બાબતો અંગે નિયમો પ્રસ્તાવિત કરવાની સત્તા રહેશે – તેથી, એકેડેમિક કાઉન્સિલ વિદ્યાર્થીઓના નોંધણી અને પ્રવેશની પદ્ધતિ અંગે પણ નિયમો પ્રસ્તાવિત કરી શકે છે.

ભારત રાષ્ટ્રીય વિધિ શાળા અધિનિયમ, ૧૯૮૬ – કલમો ૧૧, ૧૮; અધિનિયમની અનુસૂચિની કલમ ૧૪ – એવું ઠરાવવામાં આવ્યું: અનુસૂચિની કલમ ૧૪ વિશેષરૂપે એકેડેમિક કાઉન્સિલને શાળામાં પ્રવેશ માટે સમિતિઓની નિમણૂક કરવાની સત્તા આપે છે – તેથી, કાયદાએ એકેડેમિક કાઉન્સિલના આશ્રય હેઠળ શાળામાં પ્રવેશનો વિચાર કર્યો હતો – વધુમાં, કલમ ૧૧, કલમ

૧૮ સાથે વાંચવામાં આવે ત્યારે, તેમજ અનુસૂચિની કલમ ૧૪, વિદ્યાર્થીઓના પ્રવેશમાં એકેડેમિક કાઉન્સિલની ભૂમિકા માટે સ્પષ્ટ જોગવાઈ કરે છે.

નેશનલ લો સ્કૂલ ઑફ ઇન્ડિયા એક્ટ, ૧૯૮૬ – પ્રવેશ – એકેડેમિક કાઉન્સિલની સત્તા વિરુદ્ધ કાર્યકારી પરિષદ – ચર્ચા કરવામાં આવી.

કર્ણાટક સોસાયટીઝ નોંધણી અધિનિયમ, ૧૯૬૦ – કન્સોર્ટિયમ ઑફ નેશનલ લો યુનિવર્સિટીઝને નોંધાયેલ સોસાયટી તરીકે સ્થાપિત કરવામાં આવ્યું હતું – ઉપનિયમોમાં જોગવાઈ કરવામાં આવી હતી કે દરેક સભ્ય સંસ્થાએ સીએલએટી દ્વારા પ્રવેશ સુનિશ્ચિત કરવો – કોવિડ-૧૯ને કારણે સીએલએટી ૨૦૨૦ના આયોજનમાં વિલંબ થયો – પ્રતિવાદી નં.૧, જે કન્સોર્ટિયમનો સ્થાપક સભ્ય છે, તેણે અલગ પરીક્ષા યોજવા માટે જાહેરનામું બહાર પાડ્યું – શું પ્રતિવાદી નં.૧ ઉપનિયમોથી બંધાયેલ છે – નિર્ધારિત કરવામાં આવ્યું: ભલે ઉપનિયમો હેઠળ કન્સોર્ટિયમના સભ્યો પર રહેલી ફરજો ધારાસભ્ય ફરજો નથી, તથાપિ તે સભ્યો પર બંધનકારક છે – કન્સોર્ટિયમનો સભ્ય હોવાને કારણે પ્રતિવાદી નં.૧એ અલગ પરીક્ષા યોજવાની કાર્યવાહી કરવી જોઈએ નહીં હતી – નેશનલ લો સ્કૂલ ઑફ ઇન્ડિયા એક્ટ, ૧૯૮૬.

સિદ્ધાંતો/સિદ્ધાંત – અનિવાર્યતાનો સિદ્ધાંત – ક્યારે લાગુ પડતો નથી – કોવિડ-૧૯ ને કારણે શૈક્ષણિક વર્ષ ૨૦૨૦-૨૧ માટે સીએલએટીના આયોજનમાં વિલંબ – અંતે તેને સપ્ટેમ્બર ૨૦૨૦ સુધી મુલતવી રાખવામાં આવ્યું – તેમ છતાં, પ્રતિવાદી નં.૧ એ અલગ પરીક્ષા યોજવા માટે આક્ષેપ સાથે સૂચના જાહેર કરી કે તે નિઃસંદેહ અનિવાર્યતા બની ગઈ હતી – ઠરાવાયું: જો કોર્સ ઓક્ટોબર, ૨૦૨૦ના મધ્યમાં શરૂ થાય તો પણ શૈક્ષણિક વર્ષ ૨૦૨૦-૨૧ ને શૂન્ય-વર્ષ તરીકે જાહેર કરવાની આવશ્યકતા નહોતી – યુજીસી દ્વારા શૈક્ષણિક વર્ષમાં સુધારો કરવાનો વિચાર કરવામાં આવેલ હોવાથી, અનિવાર્યતાનો સિદ્ધાંત ઉદ્ભવતો નથી.

મામલાઓનો નિકાલ કરતાં, અદાલત

નિર્ણય: ૧. પ્રશ્ન ક્રમાંક ૧. શું અરજદારોને રિટ અરજી દાખલ કરવાની અધિકૃતતા છે?

રિટ અરજીમાં અરજદાર ક્રમાંક ૧ એ એવી દલીલ કરી છે કે તે કલેટ ૨૦૨૦ના અભ્યર્થીના વાલી છે, અને તે દેશભરના આવા જ સમાન પરિસ્થિતિમાં રહેલા તથા પીડિત વિવિધ વિદ્યાર્થીઓનું પ્રતિનિધિત્વ પણ કરવા ઈચ્છે છે. અરજદાર ક્રમાંક ૧ અંગે, તે કલેટ ૨૦૨૦ના વિદ્યાર્થીના વાલી છે એટલી બાબત સિવાય તેમના સંરક્ષિતની વિગતો આપવામાં આવી નથી, છતાં અરજદાર ક્રમાંક ૨ ની પાત્રતાને ધ્યાનમાં લેતાં, તેમની પહેલ ઉપર રિટ અરજી સંપૂર્ણપણે જાળવણયોગ્ય છે. રિટ અરજીના સમર્થનમાં સોગંદનામું અરજદાર ક્રમાંક ૨ દ્વારા શપથપૂર્વક કરવામાં આવ્યું છે. એક સંયુક્ત પ્રત્યુત્તર સોગંદનામું પણ અરજદાર ક્રમાંક ૨ દ્વારા શપથપૂર્વક કરવામાં આવ્યું છે. કન્સોર્ટિયમ ઓફ નેશનલ લો યુનિવર્સિટીઝનું એસોસિએશન મેમોરેન્ડમ, જે કર્ણાટક સોસાયટીઝ રજીસ્ટ્રેશન અધિનિયમ, ૧૯૬૦ હેઠળ ૨૬.૦૩.૨૦૧૯ના રોજ નોંધાયેલ સોસાયટી છે, તેમાં કન્સોર્ટિયમના પ્રારંભિક સભ્ય-સબસ્ક્રાઇબર્સની યાદી છે, જેમાં અરજદાર ક્રમાંક ૨ નું નામ સભ્ય-સબસ્ક્રાઇબર ક્રમાંક ૧ તરીકે ઉલ્લેખાયેલ હતું. અરજદાર ક્રમાંક ૨, પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ ના વાઈસ-ચાન્સેલર હોવાને કારણે, સોસાયટીના પદસિદ્ધ સચિવ-ખજાનચી બન્યા હતા; તેમની વિગતો મેમોરેન્ડમના અનુચ્છેદ ૭ માં પણ ઉલ્લેખાયેલ છે. જે વ્યક્તિએ પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ ના વાઈસ-ચાન્સેલર તરીકે કાર્ય કર્યું છે અને કન્સોર્ટિયમના સભ્ય પણ રહ્યા છે, જેને કલેટ યોજવાનો કારભાર સોંપાયેલ છે, તે રિટ અરજી દ્વારા શિક્ષણના હિતનું પ્રતિપાદન કરવા માટે સંપૂર્ણ સક્ષમ છે. તેથી, અરજદારોને રિટ અરજી દાખલ કરવાનો સ્થાની અધિકાર નથી એવો પ્રતિવાદીનો વાંધો નામંજૂર કરવામાં આવે છે. રિટ અરજી સાથે સ્પેશિયલ લીવ પિટિશન (સી) ક્રમાંક ૧૧૦૫૯/૨૦૨૦ પણ યાદીબદ્ધ કરવામાં આવી છે, જે પાંચ અરજદારો દ્વારા દાખલ કરવામાં આવી છે, જેઓ કલેટ ૨૦૨૦-૨૦૨૧ માટેના ઉમેદવારો હતા. તા. ૦૩.૦૯.૨૦૨૦ ની પ્રવેશ સૂચનાને તેમણે રાંચી સ્થિત ઝારખંડ વડી અદાલતમાં રિટ અરજી (સી) ક્રમાંક ૨૪૫૪/૨૦૨૦ દ્વારા પડકારેલી હતી, અને તે રિટ અરજી નામંજૂર કરવામાં આવી હતી. તે ચુકાદાને પડકારીને તેમણે ઉપરોક્ત સ્પેશિયલ લીવ

પિટિશન દાખલ કરી છે. ઉપરોક્ત પાંચ અરજદારો પણ રિટ અરજી (સી) ક્રમાંક ૧૦૩૦/૨૦૨૦ માં આઈ.એ. ક્રમાંક ૯૧૦૮૩/૨૦૨૦ તરીકે હસ્તક્ષેપ અરજી દાખલ કરી છે, કારણ કે તા. ૦૩.૦૯.૨૦૨૦ ની સૂચના કારણે તેઓ પ્રભાવિત અને પીડિત વ્યક્તિઓ છે. જે વિદ્યાર્થીઓ તા. ૦૩.૦૯.૨૦૨૦ ની પ્રવેશ સૂચનાથી પીડિત છે તેઓ પણ આ અદાલત સમક્ષ હાજર છે. તેથી, પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ દ્વારા સ્થાની અધિકાર અંગે ઉઠાવવામાં આવેલ વાંધો નામંજૂર કરીને ઉઠાવવામાં આવેલા મુદ્દાઓનો ગુણદોષના આધારે નિર્ણય કરવો જરૂરી છે. [અનુચ્છેદ ૨૯, ૩૨-૩૫] [૩૨૯-બી, એફ-એચ; ૩૩૦-સી-એચ; ૩૩૧-એ-બી]

૨. ૧ પ્રશ્ન નં.૨

શું પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ દ્વારા તા. ૦૩.૦૯.૨૦૨૦ ની પ્રવેશ સૂચના માત્ર એકેડેમિક કાઉન્સિલ દ્વારા તે બાબતે કરાયેલ ભલામણો પછી જ જારી કરી શકાતી હતી, જ્યારે વિદ્યાર્થીઓને પાંચ વર્ષીય સંકલિત બી.એ.એલએલ.બી. (ઓનર્સ) કાર્યક્રમ ૨૦૨૦-૨૦૨૧ માં પ્રવેશ આપવા માટે અધિનિયમ, ૧૯૮૬ હેઠળ એકેડેમિક કાઉન્સિલ જ કાયદેસર સત્તાધિકારી છે?

ભારતની નેશનલ લો સ્કૂલ અધિનિયમ, ૧૯૮૬, બેંગલોર (હવે બેંગલુરુ) ખાતે ભારતની નેશનલ લો સ્કૂલ યુનિવર્સિટીની સ્થાપના કરવા અને તેને નિગમિત કરવા માટે ઘડવામાં આવ્યો હતો. કલમ ૮ હેઠળ, સ્કૂલના સત્તાધિકારીઓનું વર્ણન કરવામાં આવ્યું છે, જેમાં કાર્યકારી પરિષદ તેમજ એકેડેમિક કાઉન્સિલનો સમાવેશ થાય છે. કલમ ૧૦ કાર્યકારી પરિષદ સંબંધિત છે. અધિનિયમની કલમ ૧૧ એકેડેમિક કાઉન્સિલ સંબંધિત છે. અધિનિયમની કલમ ૧૩ હેઠળ કાર્યકારી પરિષદને સ્કૂલના કારોબારના વહીવટ અને સંચાલન માટે નિયમો ઘડવાની સત્તા આપવામાં આવી છે. કલમ ૧૮ સ્કૂલના સત્તાધિકારીઓ અને અધિકારીઓ, તેમની રચના, સત્તાઓ અને કાર્યો સંબંધિત છે, જે અધિનિયમની જોગવાઈઓને આધીન રહીને અનુસૂચિમાં અથવા નિયમોમાં જોગવાઈ કરવામાં આવે તે મુજબ નિર્દિષ્ટ કરવામાં આવ્યા છે. અનુસૂચિમાં કાર્યકારી પરિષદની સભ્યતા, કાર્યકારી પરિષદનો કાર્યકાળ અને કાર્યકારી

પરિષદની સત્તાઓ અને કાર્યો અંગે જોગવાઈ કરવામાં આવી છે. અનુસૂચિનો ખંડ ૯ કાર્યકારી પરિષદની સત્તાઓ અને કાર્યો અંગે જોગવાઈ કરે છે. ખંડ ૧૩ એકેડેમિક કાઉન્સિલની સભ્યતા સંબંધિત છે અને ખંડ ૧૪ એકેડેમિક કાઉન્સિલની સત્તાઓ અને ફરજો અંગે જોગવાઈ કરે છે.[પરિચ્છેદ ૩૮-૪૩] [૩૩૧-જી-એચ; ૩૩૨-બી, ઇ; ૩૩૪-બી, ડી-ઇ; ૩૩૬-સી]

૨. ૨ આ બાબતે કોઈ વિવાદ રહી શકતો નથી કે કાર્યકારી પરિષદ શાળાનું મુખ્ય કાર્યપાલક મંડળ છે અને શાળાનું વહીવટ, સંચાલન અને નિયંત્રણ કાર્યકારી પરિષદમાં નિવેશિત છે, અને વહીવટમાં વિદ્યાર્થીઓને પ્રવેશ આપવાનો અધિકાર પણ સમાવેશ પામે છે; પરંતુ ત્યારબાદ આ બાબત જાણવા માટે અધિનિયમનું વધુ નિરીક્ષણ કરવું જરૂરી છે કે વિદ્યાર્થીઓના પ્રવેશને નિયમિત કરવા માટે કોઈ અન્ય કાયદેસર જોગવાઈઓ છે કે કેમ, અથવા શાળાની કોઈ અન્ય સત્તા એવી છે કે જેમાં વિદ્યાર્થીઓના પ્રવેશ અંગે નિર્ણય લેવાની સત્તા નિવેશિત કરવામાં આવી હોય. કલમ ૧૩ હેઠળ કાર્યકારી પરિષદને નિયમો બનાવવાની સત્તા આપતી જોગવાઈ અને કલમ ૧૦ હેઠળ શાળાનું વહીવટ, સંચાલન અને નિયંત્રણ કરવાની સત્તા, આ બંને અલગ અલગ સત્તાઓ છે અને ભલે વિદ્યાર્થીઓના પ્રવેશ સંબંધે કલમ ૧૩ હેઠળ નિયમો બનાવવામાં આવ્યા ન હોય, તેમ છતાં કાર્યકારી પરિષદ શાળાના કારોબારનું વહીવટ, સંચાલન અને નિયંત્રણ કરવા માટે કલમ ૧૦ હેઠળની પોતાની સત્તાનો સંપૂર્ણપણે ઉપયોગ કરી શકે છે. તેમ છતાં, કલમ ૧૩માં સમાવિષ્ટ જોગવાઈઓ કાયદેસર યોજનાના બંધારણ પર નોંધપાત્ર પ્રકાશ પાડે છે. “વિદ્યાર્થીઓના નોંધણીકરણ અને પ્રવેશની પદ્ધતિ” સહિત ઉલ્લેખિત વિષયો અંગે એકેડેમિક કાઉન્સિલની પૂર્વ સંમતિ લેવાની જોગવાઈ કરતી બીજી પરંતુક જોગવાઈ એ માટે કરવામાં આવી છે કે અધિનિયમની યોજના મુજબ વિદ્યાર્થીઓના નોંધણીકરણ અથવા પ્રવેશની પદ્ધતિ અંગે નિર્ણય લેવાની સત્તા એકેડેમિક કાઉન્સિલને સોંપવામાં આવી છે. કાર્યકારી પરિષદની નિયમ બનાવવાની સત્તા પરનો ઉપરોક્ત પ્રતિબંધ હેતુ અને ઉદ્દેશ સાથે જ સંકલિત કરવામાં આવ્યો છે. બીજી પરંતુક જોગવાઈમાં દર્શાવાયેલા વિષયો, જેમાં એકેડેમિક કાઉન્સિલની પૂર્વ સંમતિ જરૂરી છે, તે સર્વે બાબતો એકેડેમિક કાઉન્સિલના કાર્યક્ષેત્રમાં આવતી હોવાથી, કાર્યકારી પરિષદે કોઈ

નિયમો બનાવ્યા ન હોય ત્યારે કલમ ૧૩(૧)ની બીજી પરંતુક જોગવાઈ કડક અર્થમાં લાગુ પડતી નથી, છતાં કાર્યકારી પરિષદની નિયમ બનાવવાની સત્તાના ઉપયોગને શરતાધીન બનાવવાના હેતુ અને ઉદ્દેશને અવગણવામાં આવી શકશે નહીં. કલમ ૧૩ની પેટાકલમ (૩) માં પણ એક વિશેષ જોગવાઈ છે, જે મુજબ જ્યાં કાર્યકારી પરિષદ એકેડેમિક કાઉન્સિલ દ્વારા પ્રસ્તાવિત નિયમના મસૂદાને નામંજૂર કરે છે, ત્યાં એકેડેમિક કાઉન્સિલ કુલાધિપતિ સમક્ષ અપીલ કરી શકે છે અને કુલાધિપતિ આદેશ દ્વારા દિશાનિર્દેશ આપી શકે છે કે પ્રસ્તાવિત નિયમ તેની મંજૂરી માટે જનરલ પરિષદની આવનાર બેઠક સમક્ષ મુકવામાં આવે અને જનરલ પરિષદ દ્વારા એવી મંજૂરી મળ્યા સુધી, તે આદેશમાં નિર્દિષ્ટ કરવામાં આવેલી તારીખથી અમલમાં રહેશે. આમ, એકેડેમિક કાઉન્સિલના નિયમો, જે કાર્યકારી પરિષદ દ્વારા નામંજૂર કરવામાં આવ્યા હોય તેમ છતાં, કુલાધિપતિ દ્વારા અમલમાં રહેવા દેવામાં આવી શકે છે અને તેમને મંજૂરી માટે જનરલ પરિષદ સમક્ષ રજૂ કરવાની આવશ્યકતા રહેશે અને મંજૂરી મળ્યા બાદ તે અમલમાં આવશે. ઉપરોક્ત જોગવાઈ દર્શાવે છે કે કેટલીક બાબતોમાં એકેડેમિક કાઉન્સિલની ભલામણોને પ્રાધાન્ય આપવામાં આવ્યું છે અને કલમ ૧૩ની પેટાકલમ (૨) મુજબ, એકેડેમિક કાઉન્સિલને કલમ ૧૩ની પેટાકલમ (૧) ની બીજી પરંતુક જોગવાઈમાં દર્શાવ્યા મુજબ (એ) થી (એચ) સુધીની સર્વ બાબતો અંગે નિયમો પ્રસ્તાવિત કરવાની સત્તા રહેશે. તેથી, એકેડેમિક કાઉન્સિલ વિદ્યાર્થીઓના નોંધણીકરણ અને પ્રવેશની પદ્ધતિ અંગે પણ નિયમો પ્રસ્તાવિત કરી શકે છે. [પરિચ્છેદ ૪૬, ૫૦][૩૩૮-ઈ-એફ; ૩૪૧-એફ-એચ; ૩૪૨- એ-એફ]

૨. અધિનિયમની કલમ ૧૮માં જોગવાઈ કરવામાં આવી છે કે, અધિનિયમની જોગવાઈઓના આધિન, શાળાના સત્તાધિકારીઓની રચના, સત્તાઓ અને કાર્યો અનુસૂચિમાં નિર્દિષ્ટ કરાયેલા મુજબ રહેશે. અધિનિયમની અનુસૂચિની કલમ ૧૪માં જોગવાઈ કરવામાં આવી છે કે “આ અધિનિયમ અને નિયમનોના આધિન રહીને, અકાદમિક પરિષદને તેમાં સોંપવામાં આવેલી બધી અન્ય સત્તાઓ ઉપરાંત, કલમો ૧૪(૭), ૧૪(૧૧) અને ૧૪(૧૬)માં દર્શાવેલી સત્તાઓ પણ રહેશે.” અનુસૂચિની ઉક્ત જોગવાઈઓ અકાદમિક પરિષદને

શાળામાં પ્રવેશ માટે સમિતિઓ નીમવાની વિશિષ્ટ સત્તા આપે છે. તેથી, શાળામાં પ્રવેશ અકાદમિક પરિષદના નિયંત્રણ હેઠળ હોવાનો અભિપ્રેત હતો અને સમિતિઓની નિમણૂકનો હેતુ શાળાના પ્રવેશની દેખરેખ રાખવાનો અને તે પ્રક્રિયા ચલાવવાનો હતો. જ્યારે ૧૯૮૬માં અધિનિયમ અમલમાં આવ્યો, ત્યારે પ્રવેશ અંગે કોઈ પ્રક્રિયા અસ્તિત્વમાં નહોતી અને વિધિને સત્તા આપી હતી કે શાળામાં પ્રવેશ માટે સમિતિઓ નીમવા કાર્યકારી પરિષદ સક્ષમ રહેશે. શાળામાં પ્રવેશ માટે સમિતિઓની નિમણૂક સંબંધે કલમ ૧૪(૧૬)ના બળે, અકાદમિક પરિષદે “અધિનિયમની જોગવાઈઓનો યોગ્ય અમલ થાય તે માટે જરૂરી હોય તેવી બધી ફરજો બજાવવાની અને જરૂરી હોય તેવા બધી કૃત્યો કરવાની” હતી. આ રીતે, ઉપરોક્ત વૈધાનિક જોગવાઈએ પ્રવેશ સંબંધે અકાદમિક પરિષદને તમામ અનુસંગિક સત્તાઓ પ્રદાન કરી હતી. [પરા ૫૧, ૫૨][૩૪૨-જી-એચ; ૩૪૩-સી-ઈ]

૨. ૪ કલમ ૯ હેઠળ કાર્યકારી પરિષદને આપવામાં આવેલી સત્તાઓને ત્રણ ભાગોમાં વહેંચી શકાય છે: (૧) ઉપકલમો (૧), (૨), (૩) અને (૯) નિમણૂક અને સેવા શરતો સાથે સંબંધિત છે; (૨) ઉપકલમો (૪), (૫), (૬), (૭) અને (૮) નાણાંકીય બાબતો અને મિલ્કતો સાથે સંબંધિત છે; અને (૩) અન્ય ભાગમાં ઉપકલમો (૧૦), (૧૧) અને (૧૨)નો સમાવેશ થાય છે. પેટાકલમ (૧૧) કાર્યકારી પરિષદને શાળાના માટે સામાન્ય સીલ પસંદ કરવાની સત્તા આપે છે અને પેટાકલમ (૧૨) એક સામાન્ય સત્તા છે, જે મુજબ કાર્યકારી પરિષદ આવી અન્ય સત્તાઓનો ઉપયોગ કરશે અને આવી અન્ય ફરજો બજાવશે જે તેના પર લાદવામાં આવે. કલમ ૧૪ની પેટાકલમ (૧૧) હેઠળ એકેડેમિક કાઉન્સિલને આપવામાં આવેલી સત્તાનો ઉલ્લેખ કરતાં, જે એકેડેમિક કાઉન્સિલને પરીક્ષાઓના આયોજન માટે વ્યવસ્થા કરવાની અને તે યોજવાની તારીખો નક્કી કરવાની સત્તા આપે છે, એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે ઉક્ત સત્તા શાળામાં ચલાવવામાં આવતા વિવિધ અભ્યાસક્રમોની પરીક્ષાઓના આયોજન સાથે સંબંધિત છે. તેથી, અનુસૂચીની કલમ ૯ની પેટાકલમ (૧૦)નો પણ એવો અર્થ કરવો જરૂરી બને છે કે પરીક્ષકો અને મોડરેટરોની નિમણૂક શાળા દ્વારા ચલાવવામાં આવતા અભ્યાસક્રમોના સંદર્ભમાં છે.

અહીં નોંધનીય છે કે પરીક્ષકો અને મોડરેટરોની નિમણૂક કરવાની સત્તા પણ એક શરત સાથે છે, અર્થાત્, “એકેડેમિક કાઉન્સિલ સાથે પરામર્શ કર્યા પછી”. જ્યારે કાર્યકારી પરિષદ દ્વારા પરીક્ષકોની નિમણૂક એકેડેમિક કાઉન્સિલ સાથેના પરામર્શથી થાય છે, ત્યારે વિદ્યાર્થીઓના પ્રવેશની પદ્ધતિ અને રીતમાં એકેડેમિક કાઉન્સિલને કેવી રીતે અવગણવામાં આવી શકે. તેથી, અધિનિયમની કાયદેસરની યોજના દર્શાવે છે કે કલમ ૧૦માં સમાવિષ્ટ કાર્યકારી પરિષદની સામાન્ય સત્તા સિવાય વિદ્યાર્થીઓના પ્રવેશ સંબંધે કાર્યકારી પરિષદને કોઈ વિશિષ્ટ સત્તા આપવામાં આવી નથી, જ્યારે અનુસૂચીની કલમ ૧૪ની કાયદેસરની જોગવાઈ એકેડેમિક કાઉન્સિલને શાળામાં પ્રવેશ માટે સમિતિઓની નિમણૂક કરવાની સત્તા સ્પષ્ટપણે આપે છે. તેથી, કાયદાએ એકેડેમિક કાઉન્સિલના અધિનાયકત્વ હેઠળ શાળામાં પ્રવેશનું પરિકલ્પન કર્યું છે. અનુસૂચીની કલમ ૧૪ની પેટાકલમ (૭)ને કલમ ૧૪ની પેટાકલમ (૧૬) સાથે વાંચતાં એકેડેમિક કાઉન્સિલને વિદ્યાર્થીઓના પ્રવેશની પદ્ધતિ અને રીત સહિત તમામ સત્તાઓ પ્રાપ્ત થાય છે. અધિનિયમની કલમ ૧૧નો પણ ઉલ્લેખ કરવો જરૂરી છે. અધિનિયમની કલમ ૧૧ જોગવાઈ કરે છે કે એકેડેમિક કાઉન્સિલ શાળાનું શૈક્ષણિક મંડળ રહેશે અને તેને શાળાના શિક્ષણ, ડેવલપમેન્ટ અને પરીક્ષાના ધોરણોની જાળવણી અંગે નિયંત્રણની સત્તા અને સામાન્ય નિયમન કરવાની સત્તા રહેશે તથા તે માટે તે જવાબદાર રહેશે. કલમ ૧૧માં ત્રણ અભિવ્યક્તિઓ વપરાઈ છે, અર્થાત્ “નિયંત્રણની સત્તા”, “સામાન્ય નિયમન” અને “જવાબદાર રહેશે”. કલમ ૧૧માં વપરાયેલી અભિવ્યક્તિઓ છે “શાળાના શિક્ષણ, ડેવલપમેન્ટ અને પરીક્ષાના ધોરણોની જાળવણી”. હવે આ સ્થિર કાનૂની સ્થિતિ છે કે શિક્ષણના ધોરણોમાં અભ્યાસક્રમમાં પ્રવેશનો પણ સમાવેશ થાય છે. જ્યારે એકેડેમિક કાઉન્સિલને નિયંત્રણની સત્તા, સામાન્ય નિયમન કરવાની સત્તા આપવામાં આવી છે અને તે શાળાના શિક્ષણ, ડેવલપમેન્ટ અને પરીક્ષાના ધોરણોની જાળવણી માટે જવાબદાર છે, ત્યારે તેનું એક કાર્ય નિઃસંદેહ વિદ્યાર્થીઓના પ્રવેશનું નિયમન કરવાનું છે. કલમ ૧૧ને કલમ ૧૮ તથા અનુસૂચીની કલમ ૧૪ સાથે વાંચતાં વિદ્યાર્થીઓના પ્રવેશમાં એકેડેમિક કાઉન્સિલની ભૂમિકા

અંગે સ્પષ્ટ જોગવાઈ થાય છે. [પરિછેદો ૫૩, ૫૫, ૫૬][૩૪૩-એફ- જી; ૩૪૪-એ-જી; ૩૪૫-સી]

ડૉ. પ્રીતિ શ્રીવાસ્તવ અને અન્ય એક વિ. મધ્ય પ્રદેશ રાજ્ય અને અન્યગણ,
(૧૯૯૯) ૭ એસ.સી.સી. ૧૨૦ : [૧૯૯૯] ૧ સપ્લિ. એસ.સી.આર. ૨૪૯
- અનુસરવામાં આવ્યું.

૨. ૫ આ તબક્કે, કાર્યકારી પરિષદની તા. ૨૯.૦૮.૧૯૮૭ અને ૩૦.૦૮.૧૯૮૭ની બેઠકનો પણ ઉલ્લેખ કરી શકાય. પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ ના પ્રતિ-સોગંદનામા સાથે કાર્યવાહી નોંધ અદાલતના અભિલેખ પર રજૂ કરવામાં આવી છે. બેઠકની મુદ્દાવાર ચાલીની ક્રમાંક ૧૬ ની વસ્તુ વિદ્યાર્થીની પસંદગી સંબંધિત હતી. કાર્યકારી પરિષદનો ઠરાવ દર્શાવે છે કે તે પ્રવેશ પરીક્ષા અંગે એકેડેમિક કાઉન્સિલનો એક મસુદા પ્રસ્તાવ હતો, જેને કાર્યકારી પરિષદે મંજૂરી આપી હતી. ઠરાવમાં આવેલા ત્યારબાદના આગામી વાક્યનો સંબંધિત અંશ એવો છે: “પ્રવેશ પરીક્ષાની પ્રક્રિયા અને પસંદગી એકેડેમિક કાઉન્સિલ દ્વારા નક્કી કરવામાં આવશે અને નિયામક દ્વારા અમલમાં મૂકવામાં આવશે”. પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ એ પોતે જ તા. ૧૨.૧૨.૧૯૮૭ની એકેડેમિક કાઉન્સિલની બેઠકની કાર્યવાહી નોંધ પરિશિષ્ટ આર-૧/૨ તરીકે અભિલેખ પર રજૂ કરી છે, જેમાં એલએલ.બી. અભ્યાસક્રમમાં વિદ્યાર્થીઓની પસંદગીની પદ્ધતિની જોગવાઈ કરવામાં આવી હતી. તેથી, ઉપરોક્ત કાર્યકારી પરિષદ અને એકેડેમિક કાઉન્સિલની કાર્યવાહી પોતે જ સ્પષ્ટ કરે છે કે કાર્યકારી પરિષદનો એવો મત હતો કે એલએલ.બી. અભ્યાસક્રમમાં વિદ્યાર્થીઓના પ્રવેશની પદ્ધતિ અને રીત સંબંધે એકેડેમિક કાઉન્સિલ જ કાયદેસરની સત્તાધિકારી સંસ્થા છે. ઉપરોક્ત તા. ૨૯.૦૮.૧૯૮૭ની કાર્યકારી પરિષદ અને તા. ૧૨.૧૨.૧૯૮૭ની એકેડેમિક કાઉન્સિલની કાર્યવાહી અરજદારોના વિદ્વાન વકીલે કરેલી આ રજૂઆતને સંપૂર્ણ સમર્થન આપે છે કે એલએલ.બી. અભ્યાસક્રમમાં વિદ્યાર્થીઓના પ્રવેશ અંગે ઠરાવ કરવાની સત્તા કાયદાકીય નિયમાવલિ હેઠળ એકેડેમિક કાઉન્સિલને સોંપવામાં આવી છે. વિશ્વવિદ્યાલયની સત્તાસંસ્થાઓ નિયમાવલિ દ્વારા તેમને સોંપવામાં

આવેલી સત્તાઓ અને કાર્યોનો ઉપયોગ કરે છે. [પરિચ્છેદ ૫૭-૫૯][૩૪૫-સી; ૩૪૬-બી-એફ]

મરાઠવાડા યુનિવર્સિટી વિ. સેશરાવ બળવંત રાવ ચવાણ (૧૯૮૯) ૩ એસ.સી.સી. ૧૩૨ : [૧૯૮૯] ૨ એસ.સી.આર. ૪૫૪ - પર આધાર રાખવામાં આવ્યો.

૨. ૬ તેમ છતાં, આ બાબત સ્પષ્ટ કરવામાં આવે છે કે એકિઝક્યુટિવ કાઉન્સિલે તેના તા. ૧૨.૦૮.૨૦૨૦/૧૮.૦૮.૨૦૨૦ ના ઠરાવમાં સામાન્ય વહીવટી સત્તાનો ઉપયોગ કરીને પ્રવેશ પ્રક્રિયા પૂર્ણ કરવા અંગે કોઈપણ ઠરાવ યોગ્ય રીતે કરી શક્યો હોત, પરંતુ એકિઝક્યુટિવ કાઉન્સિલના તા. ૧૨.૦૮.૨૦૨૦/૧૮.૦૮.૨૦૨૦ ના નિર્ણયને અમલમાં મૂકવા માટે પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ દ્વારા અલગ પ્રવેશ પરીક્ષાઓ કઈ પદ્ધતિ અને રીતે લેવામાં આવે તે બાબતે એકેડેમિક કાઉન્સિલની ભલામણ મેળવવી આવશ્યક હતી. એકેડેમિક કાઉન્સિલની ભલામણ મેળવવી જરૂરી હતી જેથી ખાસ કરીને એનએલએટી નામની અલગ પ્રવેશ પરીક્ષા લેવામાં આવી શકે, વિશેષ કરીને ત્યારે જ્યારે પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧, સી.એલ.એ.ટી. દ્વારા વિદ્યાર્થીઓને પ્રવેશ આપવાની પદ્ધતિના બદલે ઉપરોક્ત પરીક્ષા યોજવાનો પ્રસ્તાવ રાખતો હતો, જ્યારે આ સામાન્ય કાનૂની પ્રવેશ પરીક્ષા દ્વારા એલએલ.બી. અભ્યાસક્રમમાં પ્રવેશ છેલ્લા દાયકાથી વધુ સમયથી આપવામાં આવતો હતો. જ્યારે પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧, ૪૫ મિનિટની ૪૦ પ્રશ્નો ધરાવતી ઓનલાઈન હોમ પ્રોક્ટર્ડ પરીક્ષા તરીકે એનએલએટી યોજવા ઈચ્છતો હતો, અને જેની પદ્ધતિ અને રીત અગાઉના નિર્ધારણોથી ભિન્ન હતી, ત્યારે એકેડેમિક કાઉન્સિલની ભલામણો અનિવાર્ય હતી. તા. ૧૮.૦૮.૨૦૨૦ ના રોજ એકિઝક્યુટિવ કાઉન્સિલે સર્વસંમતિથી તા. ૧૨.૦૮.૨૦૨૦ ના પોતાના ઠરાવને ફરીથી સમર્થન આપ્યું, જેથી કુલપતિ અને યુનિવર્સિટીને, જો સી.એલ.એ.ટી. ૨૦૨૦ વધુ વિલંબિત થાય, તો સ્વતંત્ર પ્રવેશ પ્રક્રિયા હાથ ધરવા સક્ષમ બનાવવામાં આવે. તે ઠરાવ કુલપતિને તમામ આવશ્યક પગલાં લેવા સત્તા આપતો હતો. તમામ આવશ્યક પગલાંનો અર્થ એવો સમજવાનો કે જે પગલાં અધિનિયમ

મુજબ લેવા જરૂરી હોય. જ્યારે અધિનિયમ, ૧૯૮૬, એકેડેમિક કાઉન્સિલને એલએલ.બી. અભ્યાસક્રમમાં વિદ્યાર્થીઓના પ્રવેશ અંગે તથા પ્રવેશ પરીક્ષા યોજવાની પદ્ધતિ અને રીત અંગે નિર્ણય લેવા સત્તા આપે છે, ત્યારે કુલપતિ માટે એકેડેમિક કાઉન્સિલની ભલામણો મેળવવી ફરજિયાત હતી. કુલપતિ પોતે એકેડેમિક કાઉન્સિલના અધ્યક્ષ છે અને તેમાં કોઈ મુશ્કેલી નહોતી, તથા એકેડેમિક કાઉન્સિલની બેઠકો અંગે કલમ ૧૫ પેટાકલમ (૬) એ જોગવાઈ કરે છે કે જો એકેડેમિક કાઉન્સિલ દ્વારા તાત્કાલિક કાર્યવાહી જરૂરી બને, તો એકેડેમિક કાઉન્સિલના અધ્યક્ષને એકેડેમિક કાઉન્સિલના સભ્યોને દસ્તાવેજો પરિભ્રમણથી મોકલી કાર્ય હાથ ધરવાની પરવાનગી આપવાની સત્તા છે. તેથી, પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ માટે તા. ૦૩.૦૯.૨૦૨૦ ની પ્રવેશ સૂચના બહાર પાડી એનએલએટી યોજવા આગળ વધતા પહેલાં કાયદાકીય જોગવાઈ મુજબ એકેડેમિક કાઉન્સિલની ભલામણ મેળવવી આવશ્યક હતી. તેથી, પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ દ્વારા બહાર પાડવામાં આવેલી તા. ૦૩.૦૯.૨૦૨૦ ની પ્રવેશ સૂચના, આ સંદર્ભે એકેડેમિક કાઉન્સિલની ભલામણ પ્રાપ્ત કર્યા વિના બહાર પાડી શકાય તેમ નહોતી. એકેડેમિક કાઉન્સિલની ભલામણ વિના બહાર પાડવામાં આવેલી તા. ૦૩.૦૯.૨૦૨૦ ની પ્રવેશ સૂચના અધિનિયમ, ૧૯૮૬ ની જોગવાઈઓ અનુસાર નથી અને ટકાઉ નથી.[પરિચ્છેદ ૬૦-૬૨][૩૪૭-સી-ઈ, એચ; ૩૪૮-એ-ઈ]

૩. ૧ પ્રશ્ન નં.૩

શું નોંધાયેલ સોસાયટી એવા કન્સોર્ટિયમ ઓફ નેશનલ લૉ યુનિવર્સિટીઝના સ્થાપક સભ્ય તરીકે પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ તેની ઉપનિયમાવલીથી બંધાયેલ છે અને સીએલએટી ૨૦૨૦ મારફતે સંકલિત બી.એ.એલએલ.બી. (હોન્સ.) કાર્યક્રમમાં વિદ્યાર્થીઓને પ્રવેશ આપવા બાધ્ય હતો?

સમજૂતીનું એક સ્મારક તે સમયે અસ્તિત્વમાં રહેલી સાત રાષ્ટ્રીય કાનૂન યુનિવર્સિટીઓ દ્વારા ૨૩.૧૧.૨૦૦૭ના રોજ, પરિષ્ક્રિતાના આધારે ફરતી પદ્ધતિથી એન.એલ.યુ. દ્વારા આયોજિત કરવામાં આવનારી સંયુક્ત પ્રવેશ પરીક્ષા યોજવા માટે, હસ્તાક્ષરિત કરવામાં આવ્યું હતું. નવેમ્બર, ૨૦૧૪માં, રાષ્ટ્રીય કાનૂન

યુનિવર્સિટીઓના કુલપતિઓની બેઠકમાં, રાષ્ટ્રીય કાનૂન યુનિવર્સિટીઓના એક સંઘની રચના કરવાનો નિર્ણય લેવામાં આવ્યો હતો. આ સંઘનું ૨૬.૦૩.૨૦૧૮ના રોજ કર્ણાટક સોસાયટીઝ નોંધણી અધિનિયમ, ૧૯૬૦ હેઠળ સોસાયટી તરીકે નોંધણી કરવામાં આવી હતી. આ સંઘે તેની વિવિધ બેઠકોમાં કોમન લો એડમિશન ટેસ્ટ (સી.એલ.એ.ટી.) ના સંચાલનને સુવ્યવસ્થિત કરવા તથા એન.એલ.યુ.ઓ વચ્ચે સંકલન અને સહકાર માટે નિર્ણયો લીધા હતા. હેતુઓ અને ઉદ્દેશ્યોમાંથી વધુમાં એ પણ પ્રગટ થાય છે કે સંઘનો ઉદ્દેશ એક અથવા વધુ એન.એલ.યુ.ઓના કાનૂની શિક્ષણના લાભને બાકીની એન.એલ.યુ.ઓ સુધી પહોંચાડવાનો છે. કલમ ૩ સોસાયટીના શાસન સાથે સંબંધિત છે. કલમ ૩.૩માં જોગવાઈ છે કે સોસાયટી તેમાં સૂચિબદ્ધ કરાયેલા અધિકારોનો ઉપયોગ કરશે અને કાર્યોનું પાલન કરશે. કલમ ૩.૩.૫માં જોગવાઈ છે કે સોસાયટી દેશભરની રાષ્ટ્રીય કાનૂન યુનિવર્સિટીઓ માટે યુ.જી., પી.જી., ડૉક્ટરલ તથા પોસ્ટ-ડૉક્ટરલ અભ્યાસક્રમો માટે કોમન પ્રવેશ પરીક્ષાનું આયોજન કરશે. કલમ ૩.૩.૬માં જોગવાઈ છે કે જો આવી રાષ્ટ્રીય કાનૂન યુનિવર્સિટીઓ સોસાયટીની સભ્ય બને, તો સોસાયટી ભારતમાં આવેલી તમામ રાષ્ટ્રીય કાનૂન યુનિવર્સિટીઓમાં યુ.જી. અને પી.જી. કાનૂન અભ્યાસક્રમોમાં સી.એલ.એ.ટી. મારફતે પ્રવેશ માટે એક મંચ પ્રદાન કરશે. રાષ્ટ્રીય કાનૂન યુનિવર્સિટીઓના સંઘના ઉપનિયમો પણ ઘડવામાં આવ્યા હતા. ઉપનિયમો મુજબ પ્રમુખ અને ઉપપ્રમુખનું શાસક મંડળની વાર્ષિક બેઠકમાં ચૂંટણી દ્વારા પસંદગી થવાની છે. ઉપનિયમોમાં જોગવાઈ છે કે સંસ્થાનો દરેક સભ્ય સી.એલ.એ.ટી. દ્વારા મૂલવાયેલ પ્રતિભાના આધારે પ્રવેશ સુનિશ્ચિત કરશે. ઉપનિયમની કલમ ૧૨.૧ મુજબ, નેશનલ લો સ્કૂલ ઓફ ઇન્ડિયા યુનિવર્સિટી, બેંગલોરના કુલપતિ સોસાયટીના પદસિદ્ધ સચિવ-ખજાનચી રહેશે. ઉપનિયમ ૧૫ “સભ્યપદ” સાથે સંબંધિત છે, જ્યારે ઉપનિયમ ૧૫.૩ હેઠળ “સભ્યપદની આવશ્યકતા” શીર્ષક સમાવાયેલ છે. મેમોરેન્ડમ ઓફ એસોસિયેશન અને ઉપનિયમોના અવલોકનથી સૂચિત થાય છે કે જે પ્રશંસનીય હેતુઓ માટે રાષ્ટ્રીય કાનૂન યુનિવર્સિટીઓ એકત્ર આવી હતી, તે સંઘનું સોસાયટી તરીકે નોંધણી થવાથી સુદૃઢ બન્યા હતા. હાલની તારીખે, ૨૩ રાષ્ટ્રીય કાનૂન યુનિવર્સિટીઓ આ સંઘનો ભાગ છે. પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧

કર્ણાટક વિધાનમંડળના અધિનિયમ, ૧૯૮૬ દ્વારા અસ્તિત્વમાં આવેલી પ્રથમ રાષ્ટ્રીય કાનૂન યુનિવર્સિટી હતી. અન્ય રાજ્યો એ જ માર્ગે ચાલીને રાષ્ટ્રીય કાનૂન યુનિવર્સિટીઓની સ્થાપના કરી. દેશના વિવિધ ભાગોમાં સ્થાપિત ભિન્ન રાષ્ટ્રીય કાનૂન યુનિવર્સિટીઓએ કાનૂની શિક્ષણના હિતમાં અત્યંત મહત્વપૂર્ણ યોગદાન આપ્યું છે.[પરિષદ ૬૩-૬૭][૩૪૮-જી-એચ; ૩૪૮-એ-ઈ; ૩૫૦-બી-ડી]

૩. ૨ જો કે બાય-લોઝ હેઠળ કન્સોર્ટિયમના સભ્યો પરની ફરજો કાયદેસરની ફરજો નથી, તેમ છતાં તે ફરજો સભ્યો પર બાંધધરીરૂપ છે. મહત્વપૂર્ણ અને અગત્યનો દરજ્જો ધરાવતા તમામ સભ્યોએ હજારો વિદ્યાર્થીઓની આશાઓ પૂર્ણ કરવા માટે ન્યાયસંગત અને ચુકિતસંગત રીતે વર્તવું આવશ્યક છે, કારણ કે આ નેશનલ લો યુનિવર્સિટીઓને તેઓ ઉચ્ચ શિક્ષણ, વ્યક્તિત્વ વિકાસ અને કારકિર્દી નિર્માણની સંસ્થાઓ તરીકે જોવે છે. વધુમાં, જે કાયદાઓ હેઠળ નેશનલ લો યુનિવર્સિટીઓની સ્થાપના કરવામાં આવી છે, તે કાયદાઓ આ એન.એલ.યુઝ પર ન્યાયસંગત, ચુકિતસંગત અને પારદર્શક રીતે કાર્ય કરવાની જાહેર ફરજો મૂકે છે. ઉચ્ચ શિક્ષણની આ સંસ્થાઓને સમાજ અને વિદ્યાર્થીઓ સન્માન અને મહાન વિશ્વાસથી નિહાળે છે. તમામ એન.એલ.યુઝે એવી રીતે વર્તવું આવશ્યક છે કે જેથી શિક્ષણના હેતુની સિદ્ધિ થાય અને તેમની ઉપર મૂકાયેલો વિશ્વાસ જળવાઈ રહે. બાય-લો ૧૫.૩.૧ પોતે જ આ વિચાર દર્શાવે છે કે સભ્યપદની ફરજ એ સુનિશ્ચિત કરવાની છે કે સભ્ય સંસ્થા, પોતાની સ્વાયત્તતાને યોગ્ય માન આપતાં, કન્સોર્ટિયમ દ્વારા નિર્ધારિત મૂળભૂત મૂલ્યો અને ધોરણોને પ્રતિબિંબિત કરે. સભ્ય સંસ્થાઓની સ્વાયત્તતા કોઈ પણ રીતે કોમન લો એડમિશન ટેસ્ટ (સી.એલ.એ.ટી.) યોજવામાં અવરોધરૂપ બનતી નથી. દરેક સંસ્થા પોતાના શાસક કાયદા અનુસાર પોતાની સ્વાયત્તતા જાળવે છે; કન્સોર્ટિયમના મૂળભૂત મૂલ્યો જાળવવાની ફરજ કોઈ પણ રીતે સભ્ય યુનિવર્સિટીની સ્વાયત્તતાને અસર કરતી નથી. કન્સોર્ટિયમના મૂળભૂત મૂલ્યોનો હેતુ કાનૂની શિક્ષણની પ્રતિષ્ઠા અને વિષયવસ્તુમાં વૃદ્ધિ કરવાનો છે. કાનૂની શિક્ષણ સમાજના વિકાસમાં તથા સમાજના સભ્યો વચ્ચેના પરસ્પર સંબંધોના નિયમનમાં કેન્દ્રસ્થાનીય ભૂમિકા ભજવે છે. તમામ લો યુનિવર્સિટીઓ માટે કોમન લો એડમિશન ટેસ્ટ યોજવું રાષ્ટ્રીય હિતમાં પણ છે અને શિક્ષણના

હિતમાં પણ છે. સમાન અથવા સમરૂપ શિક્ષણ આપતી સંસ્થાઓના સમૂહ માટે કોમન એડમિશન ટેસ્ટના મહત્વ અને ઉપયોગિતાને આ અદાલતે વારંવાર પ્રગટ કર્યું છે. [પરિચ્છેદો ૭૦, ૭૩, ૭૫ અને ૭૬] [૩૫૧-એ-સી; ૩૫૨-બી, સી, એફ, જી; ૩૫૩-એ-બી]

પી.એ. ઈનામદાર અને અન્ય વિ. મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય અને અન્ય (૨૦૦૫) ૬
એસ.સી.સી. ૫૩૭ : [૨૦૦૫] ૨ સપ્લ. એસ.સી.આર. ૬૦૩ –
અનુસરવામાં આવ્યું.

હૈદરાબાદ કાર્ણટક એજ્યુકેશન સોસાયટી વિ. સોસાયટીઝના રજિસ્ટ્રાર અને
અન્ય (૨૦૦૦) ૧ એસ.સી.સી. ૫૬૬ : [૧૯૯૯] ૫ સપ્લ.
એસ.સી.આર. ૧૬૧ – ભિન્ન ઠરાવવામાં આવેલ.

ક્રિશ્ચિયન મેડિકલ કોલેજ વેલ્લોર એસોસિએશન વિ. યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા અને
અન્ય (૨૦૨૦) ૮ એસ.સી.સી. ૭૦૫ – પર આધાર રાખવામાં આવ્યો.

૩. ૩ એ સાચું છે કે પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ યુનિવર્સિટી ટ્રાઇમેસ્ટરની અનન્ય પદ્ધતિ અનુસરે છે, જેમાં દરેક સેમેસ્ટરમાં ત્રણ મહિનાની અવધિ માટે ૭૦ શિક્ષણ દિવસો હોય છે. એકેડેમિક કાઉન્સિલના ઠરાવ મુજબ પ્રથમ ટ્રાઇમેસ્ટર ૦૧.૦૭.૨૦૨૦ થી શરૂ થવાનું અને ૩૦મી સપ્ટેમ્બર, ૨૦૨૦ સુધી પૂર્ણ થવાનું હતું. ત્રણ મહિનાની આ અવધિ પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ માટે પ્રથમ સેમેસ્ટર શરૂ કરવા માટે ઉપલબ્ધ નથી. સમગ્ર દેશ માર્ચ ૨૦૨૦ થી કોવિડ-૧૯ મહામારી સાથે સંઘર્ષ કરી રહ્યો છે. શૈક્ષણિક વર્ષમાં થયેલ નુકસાન દેશની તમામ યુનિવર્સિટીઓ માટે છે. દરેક યુનિવર્સિટીની શૈક્ષણિક પંચાંગ કોવિડ-૧૯ના કારણે વિશેષગ્રસ્ત થઈ ગઈ હતી. કોઈપણ યુનિવર્સિટીએ આ વર્ષને ‘શૂન્ય વર્ષ’ તરીકે જાહેર કર્યું નથી. કોવિડ-૧૯ મહામારીના પરિણામોથી વાકેફ યુનિવર્સિટી ગ્રાન્ટ્સ કમિશને શૈક્ષણિક પંચાંગમાં પરીક્ષા અંગે માર્ગદર્શિકા જારી કરી હતી. યુ.જી.સી.ની માર્ગદર્શિકા મુજબ, અને જે માર્ગદર્શિકાઓને અનુગામી તા. ૦૬.૦૭.૨૦૨૦ની માર્ગદર્શિકા દ્વારા યથાવત્ રાખવામાં આવી હતી, યુ.જી.સી.એ યુનિવર્સિટીઓ પાસેથી સત્ર ૨૦૨૦-૨૧ માટે તેમની શૈક્ષણિક પંચાંગમાં કેટલાક સુધારા કરવાની અપેક્ષા રાખી હતી.

મહામારીને ધ્યાનમાં લઈને પોતાની શૈક્ષણિક પંચાંગમાં ફેરફાર કરવા યુનિવર્સિટીઓ અશક્ત નથી. શૈક્ષણિક વર્ષ ૨૦૨૦-૨૧ સામાન્ય શૈક્ષણિક વર્ષ નથી, જેમાં યુનિવર્સિટીઓ પાસેથી તેમનું શિક્ષણ અને અન્ય પ્રવૃત્તિઓ સામાન્ય ઢબ અને રીતમાં ચલાવવાની અપેક્ષા રાખવામાં આવે. પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ યુનિવર્સિટી માટે, ૨૮.૦૯.૨૦૨૦ના રોજ કલેટ યોજાયા બાદ ઓક્ટોબર ૨૦૨૦ના મધ્યમાં શરૂઆત થાય તો પણ, સ્નાતક કક્ષાનો કાનૂન અભ્યાસક્રમ શરૂ કરવા માટે માર્ગ અને ઉપાયો શોધવા સંપૂર્ણ રીતે શક્ય હતું. ચાલુ મહામારીની તથ્યસ્થિતિમાં “અનિવાર્યતાનો સિદ્ધાંત” લાગુ પડતો હતો એવી રજૂઆત સ્વીકારવા અદાલત પ્રેરિત થતી નથી. યુ.જી.સી.એ તેની તા. ૨૯.૦૪.૨૦૨૦ની માર્ગદર્શિકામાં તમામ યુનિવર્સિટીઓને શૈક્ષણિક વર્ષ ૨૦૨૦-૨૧ માટે તેમની શૈક્ષણિક પંચાંગમાં ફેરફાર કરવા અગાઉથી જ કહ્યું હતું. સમગ્ર દેશમાં શિક્ષણના ધોરણો જાળવતી સંસ્થા તરીકે યુ.જી.સી.એ શૈક્ષણિક વર્ષમાં યોગ્ય સુધારા કરવાનો વિચાર કર્યો જ હોવાથી, “અનિવાર્યતાનો સિદ્ધાંત” ઉદ્ભવતો નથી. કન્સોર્ટિયમના સભ્યો હોવાને કારણે પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ એ “એન.એલ.એ.ટી.” નામની અલગ પરીક્ષા યોજવાની કાર્યવાહી કરવી જ ન જોઈતી હતી, તેમજ અભ્યાસક્રમ ઓક્ટોબર, ૨૦૨૦ના મધ્યમાં શરૂ થાય તો પણ શૈક્ષણિક વર્ષ ૨૦૨૦-૨૧ને “શૂન્ય વર્ષ” તરીકે જાહેર કરવાની જરૂરિયાત નહોતી. [પરિચ્છેદ ૮૧-૮૩, ૮૬][૩૫૫-એ-સી, એફ-જી; ૩૫૬-સી-ડી]

૪. પ્રશ્ન ક્રમાંક ૪

શું તા. ૦૩.૦૯.૨૦૨૦ની સૂચના દ્વારા પ્રસ્તાવિત ઓનલાઈન ઘર આધારિત નિરીક્ષિત પરીક્ષા પારદર્શિતાના અભાવે પીડિત હતી, નિષ્પક્ષ પરીક્ષાની મૂળ કલ્પના વિરુદ્ધ હતી અને બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૪ હેઠળ વિદ્યાર્થીઓના અધિકારોનું ઉલ્લંઘન કરતી હતી?

પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ દ્વારા તેના પ્રતિશપથપત્ર સાથે નોંધ પર મૂકવામાં આવેલી તા. ૦૬.૦૮.૨૦૨૦ની ફેકલ્ટી બેઠકની કાર્યવાહીમાં એવો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે કે “એનએસએલઆઈયુ, સીએલએટી અરજદારોમાંના ૬૦ ટકાથી વધુ માટે પ્રથમ પસંદગી છે”. સીએલએટી-૨૦૨૦ માટે આશરે ૬૯,૦૦૦ વિદ્યાર્થીઓએ નોંધણી

કરાવી હતી. ૬૯,૦૦૦ના ૬૦ ટકા ૪૧,૪૦૦ થાય છે. એનએલએટીમાં નોંધણી માત્ર ૨૪,૬૦૩ જ હતી, જેમાંથી માત્ર ૨૩,૨૨૫ જ હાજર રહી શક્યા, તે પરથી સ્પષ્ટ થાય છે કે મોટી સંખ્યામાં એવા વિદ્યાર્થીઓ, જેઓ પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ યુનિવર્સિટીમાં પ્રવેશ માટે અરજી કરવા ઇચ્છતા હોઈ શકતા, તેઓ સમયની અછત તથા પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ યુનિવર્સિટી દ્વારા આગ્રહપૂર્વક લાદવામાં આવેલી તકનીકી આવશ્યકતાઓને કારણે અરજી પણ કરી શક્યા નહોતાં. આ આંકડા અરજદારની આ રજૂઆતને સંપૂર્ણપણે સમર્થન આપે છે કે વિદ્યાર્થીઓનો મોટો વર્ગ, ખાસ કરીને સમાજના વંચિત વર્ગોને સંબંધિત વિદ્યાર્થીઓ, પરીક્ષામાં હાજર રહેવાની તકથી વંચિત રાખવામાં આવ્યા હતા. પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ યુનિવર્સિટી દ્વારા એનએલએટી-૨૦૨૦-૨૧ માટે પ્રસ્તાવિત ઘરઆધારિત ઓનલાઈન પરીક્ષાને એવી કસોટી કહી શકાય નહીં કે જે પરીક્ષાની પારદર્શિતા અને અખંડિતતા જાળવી રાખવામાં સક્ષમ હતી. યુનિવર્સિટીએ આપેલી ટૂંકી નોટિસ અને આગ્રહપૂર્વક લાદવામાં આવેલી તકનીકી આવશ્યકતાઓને કારણે મોટી સંખ્યામાં વિદ્યાર્થીઓ કસોટીમાં ભાગ લેવાથી વંચિત રહ્યા, અને તેનાથી ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૪ હેઠળના તેમના અધિકારોનું ઉલ્લંઘન થયું હતું.[પરિચ્છેદ ૯૪, ૯૫][૩૫૯-સી-એફ]

૫. પ્રશ્ન ક્રમાંક ૫

શું ૧૨.૦૯.૨૦૨૦ના રોજ યોજાયેલ એનએલએટી, જેમાં ૧૪.૦૯.૨૦૨૦ના રોજ પુનઃ-પરીક્ષા લેવામાં આવી હતી, તેમાં ગેરરીતિઓથી પ્રદૂષિત થઈ હતી અને તેથી તેને રદ કરવામાં આવવી યોગ્ય છે કે નહીં.

વર્તમાન મામલે, અરજદારોએ ઉલ્લેખિત કરેલી વિવિધ સામગ્રી તથા અહેવાલોમાં પ્રવેશવું અને પરીક્ષામાં ખરેખર ગેરરીતિઓ અપનાવવામાં આવી હતી કે નહીં તે અંગે નિર્ણય આપવો આ અદાલત માટે આવશ્યક નથી. ૧૨.૦૯.૨૦૨૦ અને ૧૪.૦૯.૨૦૨૦ના રોજ યોજાયેલી પરીક્ષામાં ગેરરીતિઓના પાસા અંગે, જે મૂળતઃ તથ્યો અને પુરાવાઓની તપાસનો વિષય છે, આ અદાલતે અનુચ્છેદ ૩૨ હેઠળની આ કાર્યવાહી માં કોઈ અભિપ્રાય વ્યક્ત કરવાની જરૂર નથી. [પરા ૧૦૨, ૧૦૩][૩૬૦-એચ; ૩૬૧-એ-સી]

૬. રિટ અરજી નીચે મુજબ સ્વીકારવામાં આવે છે: -

(૧) વર્ષ ૨૦૨૦-૨૧ માટેના પાંચ વર્ષીય સંકલિત બી.એ.એલ.એલ.બી. (ઓનર્સ) કાર્યક્રમમાં પ્રવેશ અંગેની તા. ૦૩.૦૯.૧૦૧૦ની સૂચના, અનુલગ્ન-પી ૧૪, તેમજ વર્ષ ૨૦૨૦-૨૧ માટે એન.એલ.એસ.આઈ.યુ.માં પ્રવેશ સંબંધિત તા. ૦૪.૦૯.૧૦૧૦નું પ્રેસ પ્રકાશન, અનુલગ્ન-પી ૧૫, રદ કરવામાં આવે છે.

(૨) પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૩ ને આરોગ્ય અને પરિવાર કલ્યાણ મંત્રાલય (એમ.ઓ.એચ.એફ.ડબલ્યુ.) તથા માનવ સંસાધન વિકાસ મંત્રાલય (એમ.એચ.આર.ડી.) ની માનક કાર્યપદ્ધતિઓ (એસ.ઓ.પી.ઝ) નું પાલન કર્યા બાદ વિદ્યાર્થીઓના આરોગ્ય માટેની તમામ સાવધાનીઓ અને કાળજી રાખીને ૨૮.૦૯.૨૦૨૦ના રોજ સી.એલ.એ.ટી.-૨૦૨૦ ની પરીક્ષા યોજવા માટે નિર્દેશ આપવામાં આવે છે.

(૩) પ્રતિવાદી નં. ૩ એ પણ સુનિશ્ચિત કરશે કે પરિણામ જાહેર કરવાની સમગ્ર પ્રક્રિયા શક્ય તેટલી વહેલી તકે પૂર્ણ કરવામાં આવે, જેથી પ્રતિવાદી નં. ૧ અને અન્ય રાષ્ટ્રીય કાનૂન યુનિવર્સિટીઓ ઓક્ટોબર-૨૦૨૦ના મધ્ય સુધીમાં પોતાનો અભ્યાસક્રમ શરૂ કરી શકે.

(૪) પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ એ સી.એલ.એ.ટી.-૨૦૨૦ ના પરિણામના આધારે બી.એ. એલ.એલ.બી. (ઓનર્સ) કાર્યક્રમ ૨૦૨૦-૨૧ માં પ્રવેશપ્રક્રિયા પણ પૂર્ણ કરવી રહેશે.

(૫) પ્રતિવાદી નં.૩, પ્રતિવાદી નં.૨ને કન્સોર્ટિયમના સચિવ-ખજાનચી તરીકેનો દરજ્જો પુનઃસ્થાપિત કરવા તેમજ કન્સોર્ટિયમનું સચિવાલય એન.એલ.એસ.આઈ.યુ.ને પુનઃસ્થાપિત કરવા બાબતે, સી.એલ.એ.ટી.-૨૦૨૦ની ૨૮.૦૯.૨૦૨૦ની નિર્ધારિત પરીક્ષા કોઈપણ રીતે વિસ્થેપિત ન થાય તે ધ્યાનમાં રાખીને, શક્ય તેટલી વહેલી તારીખે નિર્ણય લઈ શકે છે.

ટ્રિટ પિટિશન (સિવિલ) નં. ૧૦૩૦/૨૦૨૦ માં પસાર કરાયેલા ઉપરોક્ત આદેશને ધ્યાનમાં લેતાં, એસ.એલ.પી.(સી) નં. ૧૧૦૫૯/૨૦૨૦ માં કોઈ આદેશ કરવાની જરૂર નથી.[પરા ૧૦૮ અને ૧૦૯][૩૬૨-બી-એફ]

વરુણ ભગત વિ. યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા, સર્વોચ્ચ અદાલતનો રિટ પિટિશન (સી)
નં. માં તા. ૨૫.૦૭.૨૦૦૮નો નિર્ણય

૨૦૦૬નું ૬૮; ટી.એમ.એ. પાઈ ફાઉન્ડેશન અને અન્ય વિ. કર્ણાટક રાજ્ય અને
અન્ય . (૨૦૦૨) ૮ એસ.સી.સી. ૪૮૧ : [૨૦૦૨] ૩ સપ્લ.

એસ.સી.આર. ૫૮૭; પી.ટી.સી. ઈન્ડિયા લિમિટેડ વિ. સેન્ટ્રલ ઇલેક્ટ્રિસિટી
રેગ્યુલેટરી કમિશન (૨૦૧૦) ૪ એસ.સી.સી. ૬૦૩ : [૨૦૧૦] ૩
એસ.સી.આર. ૬૦૮; વી.ટી. ખાંઝોડે અને અન્ય વિ. રિઝર્વ બેંક ઓફ ઈન્ડિયા
અને અન્ય એક (૧૯૮૨) ૨ એસ.સી.સી. ૭ : [૧૯૮૨] ૩ એસ.સી.આર.
૪૧૧ – સંદર્ભિત.

પ્રકરણ કાનૂન સંદર્ભ

[૨૦૦૨] ૩ સપ્લિ. એસ.સી.આર. ૫૮૭ નો પરિચ્છેદ ૪૫ માં ઉલ્લેખ કરવામાં
આવ્યો

[૨૦૧૦] ૩ એસ.સી.આર. ૬૦૮નો ઉલ્લેખ પરિચ્છેદ ૪૮ માં કરવામાં આવ્યો છે

[૧૯૮૨] ૩ એસ.સી.આર. ૪૧૧ નો પરા ૪૯ માં ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો

[૧૯૯૯] ૧ સપ્લ. એસ.સી.આર. ૨૪૯ અનુસરવામાં આવ્યું પરા ૫૫

[૧૯૮૯] ૨ એસ.સી.આર. ૪૫૪ પરિચ્છેદ ૫૯ પર અવલંબિત

[૧૯૯૯] ૫ સપ્લિ. એસ.સી.આર. ૧૬૧ ભિન્ન ઠરાવવામાં આવ્યું પેરા ૭૧

(૨૦૨૦) ૮ એસીસી ૭૦૫ પર પરિચ્છેદ ૭૪ માં ભરોસો મૂકવામાં આવ્યો

[૨૦૦૫] ૨ સપ્લિ. એસ.સી.આર. ૬૦૩ અનુસરાયેલ પરા ૭૬

સિવિલ ઓરિજિનલ જ્યુરિડિક્શન: રિટ પીટીશન (સિવિલ) નં. ૧૦૩૦/૨૦૨૦.

ભારતના સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૩૨ હેઠળ

સાથે

એસ.એલ.પી. (સી) ક્રમાંક ૧૧૦૫૮/૨૦૨૦

નિધેશ ગુપ્તા, ગોપાલ સંકરનારાયણન, નિખિલ નચ્યાર, અરવિંદ

પી. દાતાર, સાજન પૂવૈયા, પી.એસ. નરસિંહા, વરિષ્ઠ વકીલો, પી.બી. સુરેશ, વિપિન નાયર, કાર્તિક જયશંકર, સુધોષ સુબ્રમણ્યમ, અગ્નિશ આદિત્ય, સુશ્રી જપનીત કૌર, માધવ ગુપ્તા, સુશ્રી પદ્મવી સિંહ, શ્રુતાંજય ભારદ્વાજ, સુશ્રી વૃતિ ગુજરાલ, વિશાલ સિન્હા, સુશ્રી ગાયત્રી વર્મા, કુશ ચતુર્વેદી, આદિત્ય શેખર, સુશ્રી પ્રિયાંશ્રી શર્મા પી.એચ., દિવ્યાંશુ રાય, બૈભવ ગહલૌત, શુભમ ગૌતમ, આદિત્ય નારાયણ, રોહિત શર્મા, રૌનક નાયક, અતુલ અગ્રવાલ, લેખા ચંદ્રશેખર, રાહુલ ઉન્નિકૃષ્ણન, પ્રતિભાનુ સિંહ ખરોળા, સુશ્રી રક્ષા અગ્રવાલ, કુમાર દુષ્યંત સિંહ, કે. પરમેશ્વર, એમ.વી. મુકુંદા, સુશ્રી અદિતિ ત્રિપાઠી, કુશ ચતુર્વેદી, સંદીપ દેશમુખ, નિશાંત શર્મા, રજત ગૌર, સુજોય ગૌર અને રાકેશ કે. શર્મા, હાજર થયેલ પક્ષકારો તરફથી વકીલો.

અદાલતનો નીચે મુજબનો ચુકાદો ન્યાયમૂર્તિ અશોક ભૂષણ દ્વારા જાહેર કરવામાં આવ્યો હતો.

૧. ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૩૨ હેઠળ જાહેર હિતમાં દાખલ કરવામાં આવેલી આ રિટ અરજીમાં, નેશનલ લો સ્કૂલ ઓફ ઇન્ડિયા યુનિવર્સિટી, બેંગલુરુ દ્વારા ૧૨.૦૮.૨૦૨૦ના રોજ યોજાનારી અલગ પ્રવેશ પ્રવેશિકા પરીક્ષા, નેશનલ લો એપ્લિકેશન ટેસ્ટ (એનએલએટી), યોજવા માટે પ્રસિદ્ધ કરાયેલ ૦૩.૦૮.૨૦૨૦ તારીખની પ્રવેશ સૂચનાને પડકારવામાં આવી છે. અરજદાર નેશનલ લો સ્કૂલ ઓફ ઇન્ડિયા યુનિવર્સિટી (આગળ “એનએલએસઆઈયુ” તરીકે ઉલ્લેખિત)ને એવો નિર્દેશ આપવા માંગે છે કે તે વિદ્યાર્થીઓને માત્ર ૨૮.૦૮.૨૦૨૦ના રોજ યોજાનારી કોમન લો એડમિશન ટેસ્ટ, ૨૦૨૦ (સીએલએટી) પરીક્ષા મારફતે જ પ્રવેશ આપે. આ રિટ અરજી બે અરજદારો દ્વારા દાખલ કરવામાં આવી છે. પ્રથમ અરજદાર નેશનલ લો યુનિવર્સિટીના પાંચ વર્ષીય એલએલ.બી. કાર્યક્રમમાં પ્રવેશ મેળવવાની ઈચ્છા ધરાવતા વિદ્યાર્થીના પિતા છે

અને અરજદાર ક્રમાંક ૨ નેશનલ લો સ્કૂલ ઓફ ઇન્ડિયા યુનિવર્સિટી, બેંગલુરુના ભૂતપૂર્વ વાઈસ-ચાન્સેલર છે.

૨. રિટ અરજદાર ઉઠાવવામાં આવેલા મુદ્દાઓના વિચાર માટે અમુક પૃષ્ઠભૂમિના તથ્યોનો ઉલ્લેખ કરવો યોગ્ય રહેશે. દેશની અગ્રણી કાનૂન યુનિવર્સિટી એવા એન.એલ.એસ.આઈ.યુ.ની સ્થાપના ભારતની સર્વોચ્ચ અદાલત, બાર કાઉન્સિલ ઓફ ઇન્ડિયા અને કર્ણાટક બાર કાઉન્સિલની સંયુક્ત પહેલના અનુસંધાને કરવામાં આવી હતી. બાર કાઉન્સિલ ઓફ ઇન્ડિયાએ કર્ણાટક સોસાયટીઝ રજિસ્ટ્રેશન અધિનિયમ, ૧૯૬૦ હેઠળ નોંધાયેલ સંસ્થા તરીકે નેશનલ લો સ્કૂલ ઓફ ઇન્ડિયા સોસાયટી નામની એક સંસ્થા સ્થાપી હતી. કર્ણાટક સરકારને કાયદા દ્વારા આ સ્કૂલને યુનિવર્સિટી તરીકે સ્થાપવા બાબત કરાયેલી વિનંતી પર રાજ્ય સરકારે નેશનલ લો સ્કૂલ ઓફ ઇન્ડિયા એક્ટ, ૧૯૮૬ દ્વારા નેશનલ લો સ્કૂલ ઓફ ઇન્ડિયા યુનિવર્સિટી, બેંગલુરુની સ્થાપના કરી હતી (આગામી ઉલ્લેખમાં ‘અધિનિયમ, ૧૯૮૬’ તરીકે સંબોધિત). અધિનિયમ, ૧૯૮૬ની સંબંધિત જોગવાઈઓનો ઉલ્લેખ અમે થોડું આગળ કરીશું. એન.એલ.એસ.આઈ.યુ.નો હેતુ પાંચ વર્ષના સ્નાતક કાનૂન અભ્યાસક્રમ સાથે કાનૂની શિક્ષણની અગ્રણી સંસ્થા તરીકે કાર્ય કરવાનો હતો. એન.એલ.એસ.આઈ.યુ.ના પગલે, નેશનલ એકેડેમી ઓફ લીગલ સ્ટડીઝ એન્ડ રિસર્ચ (એન.એલ.એસ.આર.)ની હૈદરાબાદમાં ૧૯૯૮માં સ્થાપના થઈ અને નેશનલ યુનિવર્સિટી ઓફ જ્યુરિડિકલ સાયન્સિઝ, કોલકાતા (એન.યુ.જે.એસ.)ની કોલકાતામાં ૧૯૯૯માં સ્થાપના થઈ અને નેશનલ લો ઇન્સ્ટિટ્યૂટ યુનિવર્સિટી, ભોપાલ (એન.એલ.આઈ.યુ.)ની મધ્ય પ્રદેશ વિધાનસભા દ્વારા ૧૯૯૭ના અધિનિયમ ક્રમાંક ૪૧થી સ્થાપના કરવામાં આવી. સમય જતાં વિવિધ રાજ્યો દ્વારા કાનૂની શિક્ષણ માટેની સંસ્થાઓ રચવા સમાન કાયદાઓ ઘડવામાં આવ્યા, જે સમગ્ર દેશમાં નેશનલ લો યુનિવર્સિટીઝ તરીકે ઓળખાવા લાગી. તમામ નેશનલ લો યુનિવર્સિટીઝે પ્રવેશ માટેના માપદંડો તેમજ અભ્યાસક્રમની રચના નિર્ધારિત કરી છે. પ્રારંભિક વર્ષોમાં તમામ નેશનલ લો યુનિવર્સિટીઝ પાંચ વર્ષના કાનૂન અભ્યાસક્રમમાં વિદ્યાર્થીઓને પ્રવેશ આપવા માટે પોતાની અલગ પ્રવેશ પરીક્ષાઓ

લેતી હતી. બંધારણના અનુચ્છેદ ૩૨ હેઠળ આ અદાલતમાં વડા ભગત વિ. ભારત સંઘ તરીકે રિટ અરજી (સી) ક્રમાંક ૬૮/૨૦૦૬ દાખલ કરવામાં આવી, જેમાં કાયદા, ન્યાય અને કંપની બાબતો મંત્રાલયના સચિવ મારફતે ભારત સંઘ, માનવ સંસાધન વિકાસ મંત્રાલયના સચિવ મારફતે, બાર કાઉન્સિલ ઓફ ઇન્ડિયા, એન.એલ.એસ.આઈ.યુ., બેંગલોર તથા અન્ય પાંચ નેશનલ લો યુનિવર્સિટીઝને પક્ષકાર બનાવવામાં આવ્યા હતા. રિટ અરજદારએ વિવિધ નેશનલ લો યુનિવર્સિટીઝ માટે કેન્દ્રીકૃત પ્રવેશ પ્રક્રિયાની પદ્ધતિ નિર્ધારિત કરવા પ્રતિવાદીઓને નિર્દેશ આપવા પ્રાર્થના કરી હતી જેથી વિદ્યાર્થીઓના હિતોને સુગમતા મળે. આ અદાલતે રિટ અરજીમાં નોટિસ જારી કરી હતી. ભારતના વિદ્વાન વધારાના સોલિસિટર જનરલે આ અદાલત સમક્ષ નિવેદન કર્યું હતું કે માનવ સંસાધન વિકાસ મંત્રાલય વિવિધ કાનૂન યુનિવર્સિટીઝ અને અન્ય સંબંધિત હિતધારકો સાથે પરામર્શ કરીને એવી યોજના/નીતિનું પરીક્ષણ તથા રચના કરવા પગલાં લેશે, જેના અનુસારે અગ્રણી નેશનલ લો યુનિવર્સિટીઝ માટે સંયુક્ત પ્રવેશ પરીક્ષા લેવાઈ શકે. ભારત સરકારે નિયામકો/કુલપતિઓ અને અન્ય શૈક્ષણિક અધિકારીઓ સાથે વિવિધ બેઠકો બોલાવી હતી. રિટ અરજી ક્રમાંક ૬૮/૨૦૦૬માં ઉચ્ચ શિક્ષણ વિભાગ, માનવ સંસાધન વિકાસ મંત્રાલયની તરફથી પ્રતિસોગંદનામું દાખલ કરવામાં આવ્યું હતું, જેમાં માનવ સંસાધન વિકાસ મંત્રાલય દ્વારા લેવામાં આવેલા વિગતવાર પગલાં દર્શાવવામાં આવ્યા હતા, જેમાં ૨૦૦૬ના વર્ષમાં સપ્ટેમ્બર, ૨૦૦૬થી ડિસેમ્બર, ૨૦૦૬ દરમિયાન કાનૂન યુનિવર્સિટીઝના કુલપતિઓ સાથે યોજાયેલી વિવિધ બેઠકોની વિગતોનો પણ સમાવેશ હતો. પ્રતિસોગંદનામાના પરિચ્છેદ ૧૦માં નીચે મુજબ જણાવવામાં આવ્યું હતું:

૧૦....એવી અપેક્ષા રાખવામાં આવે છે કે તમામ આવશ્યક માહિતીપરક નોંધો ફેબ્રુઆરી, ૨૦૦૭ દરમિયાન પ્રાપ્ત થઈ જશે અને શૈક્ષણિક સત્ર ૨૦૦૮-૨૦૦૯ માટે સંયુક્ત પ્રવેશ પરીક્ષા યોજવાની પ્રક્રિયા શક્ય તેટલી તાત્કાલિક રીતે અમલમાં મુકાય તે સુનિશ્ચિત કરવા માટે આગળના પગલાં સમયસર લેવામાં આવશે.

૩. નેશનલ લો યુનિવર્સિટીઓએ તા. ૨૭.૧૧.૨૦૦૭ના સમજુતીપત્રમાં પ્રવેશ કર્યો, જેમાં નેશનલ લો યુનિવર્સિટીઓએ કોમન લો એડમિશન ટેસ્ટ (ક્લેટ) નામની સામાન્ય પ્રવેશ પરીક્ષા યોજવાનો નિર્ણય કર્યો. દરેક યુનિવર્સિટી દ્વારા સૌથી જૂની યુનિવર્સિટીથી શરૂઆત કરીને પરીક્ષા લેવામાં આવશે. જ્યારે રિટ અરજી નં. ૬૮/૨૦૦૬ તા. ૨૫.૦૭.૨૦૦૮ના રોજ સુનાવણી માટે આવી, ત્યારે આ અદાલતે નોંધ્યું કે રિટ અરજીમાં માંગવામાં આવેલી પ્રાર્થનાઓ પહેલેથી જ પૂર્ણ થઈ ચૂકી છે; તેથી આ અદાલતે નીચેનો આદેશ કર્યો:

રિટ અરજીમાં માંગવામાં આવેલી પ્રાર્થનાઓ પહેલેથી જ પૂર્ણ થઈ ગઈ છે, તેથી રિટ અરજીનો નિકાલ કરવામાં આવે છે.

૪. નેશનલ લો યુનિવર્સિટીઓના પાંચ વર્ષના કાયદા અભ્યાસક્રમમાં પ્રવેશ માટે કોમન લો એડમિશન ટેસ્ટ (ક્લેટ) નું આયોજન ઈ.સ. ૨૦૦૮થી શરૂ કરવામાં આવ્યું, જે કાયદામાં વ્યાવસાયિક અભ્યાસક્રમમાં જોડાવાની ઈચ્છા ધરાવતા વિદ્યાર્થીવર્ગ માટે એક બહુ મોટો રાહતરૂપ ઉપાય હતો. ક્લેટ સમગ્ર દેશમાં વિવિધ કેન્દ્રો પર લેવામાં આવતી હતી. નેશનલ લો યુનિવર્સિટીઓની સંખ્યા એક પછી એક વધતી ગઈ અને હાલમાં દેશમાં ૨૩ નેશનલ લો યુનિવર્સિટીઓ છે.

૫. એક શમનાદ બશીર દ્વારા વર્ષવાર ધોરણે સીએલએટી યોજનાર સ્વતંત્ર વ્યાવસાયિક સંસ્થાની રચના કરવામાં આવે તેવી પ્રાર્થના સાથે રિટ અરજી, એટલે કે રિટ અરજી (સી) ક્રમાંક ૬૦૦ ની ૨૦૧૫, દાખલ કરવામાં આવી હતી. ઉપરોક્ત રિટ અરજીમાં આ અદાલતે વિવિધ આદેશો કર્યા હતા. ૨૮.૧૧.૨૦૧૮ ના રોજ ઉપરોક્ત રિટ અરજીમાં આ અદાલતે નીચેનો આદેશ કર્યો હતો:

હસ્તક્ષેપ માટેની અરજી પાછી ખેંચવામાં આવેલ હોવાથી નામંજૂર કરવામાં આવે છે. ભારત સંઘ, માનવ સંસાધન અને વિકાસ મંત્રાલય તરફથી હાજર રહેલા વિદ્વાન એડિશનલ સોલિસિટર જનરલ શ્રી આત્મારામ એન.એસ. નાડકર્ણી જણાવે છે કે સરકારે અહેવાલ તૈયાર કર્યો છે અને આગળ આ અરજીઓના તમામ પક્ષકારો, એન.ટી.એ. અને બાર કાઉન્સિલ

ઓફ ઇન્ડિયાની બેઠક બોલાવશે; તેમના મતો મેળવશે અને ચાર સપ્તાહની અંદર પરીક્ષા યોજવા બાબતે યોગ્ય ભલામણો કરશે.

તે પછીની ચાલી.”

૬. ઉપરોક્ત આદેશના પાલનમાં, ભારત સરકારના ઉચ્ચ શિક્ષણ વિભાગના સચિવ દ્વારા ૧૦.૧૨.૨૦૧૮ના રોજ એક બેઠક યોજાઈ હતી; બેઠકમાં ભાગ લેનાર ભારતની બાર કાઉન્સિલે જણાવ્યું હતું કે કાયદેસર સંસ્થા તરીકે બી.સી.આઈ.ને પરીક્ષા યોજવા માટે એન.એલ.એસ.આઈ.યુ.ના એક સંઘટનની રચના અંગે કોઈ વાંધો નથી, પરંતુ મુખ્ય હિતધારક તરીકે તેઓ પરીક્ષા યોજવા અને તેની દેખરેખ રાખવા માટેની નિરીક્ષણ સંસ્થાનો ભાગ રહેશે. બેઠકમાં જે મુખ્ય મુદ્દો સામે આવ્યો અને નોંધવામાં આવ્યો તે એવો હતો કે “આગળનો માર્ગ એવો રહેશે કે પરીક્ષા યોજવાની દૃષ્ટિએ હિતધારક એવા એન.એલ.એસ.આઈ.યુ.ના સંઘટન મારફતે પરીક્ષા યોજવા માટે વધુ સારી, મજબૂત, પારદર્શક અને જવાબદાર સંસ્થાકીય રચના હોવી જોઈએ (અને અરજીકર્તા, બી.સી.આઈ.

અને એન.એલ.આઈ.એ.) ને પરીક્ષાઓ પારદર્શક અને દૃઢ પદ્ધતિથી લેવડાવવા માટે કહેવામાં આવ્યું હતું”. નેશનલ લો યુનિવર્સિટીઝના કન્સોર્ટિયમને કર્ણાટક સોસાયટીઝ નોંધણી અધિનિયમ, ૧૯૬૦ હેઠળ ૨૬.૦૩.૨૦૧૮ના રોજ નોંધાયેલ સંસ્થા તરીકે સ્થાપવામાં આવ્યું હતું. એન.એલ.આઈ.યુ.ના ઉપકુલપતિ કન્સોર્ટિયમના પદેન સચિવ-ખજાનચી હોવાના હતા. નેશનલ લો યુનિવર્સિટીઝના કન્સોર્ટિયમના સમજૂતીપત્રમાં વરુણ ભગત વિ. યુ.ઓ.આઈ. બાબતે આ સર્વોચ્ચ અદાલતે આપેલા નિર્દેશો તથા યુનિવર્સિટી ગ્રાન્ટ્સ કમિશન, માનવ સંસાધન વિકાસ મંત્રાલય અને ભારત સરકાર દ્વારા કરવામાં આવેલી ચર્ચા-વિચારણાનો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો હતો. સમજૂતીપત્રની કલમ ૩માં કન્સોર્ટિયમના મુખ્ય ઉદ્દેશ્યો અને હેતુઓ પૈકી અન્ય બાબતો સાથે નીચે મુજબ હતા:

“(૧) ભારતીય વિધિ શિક્ષણને વિધિ શિક્ષણની સર્વાધિક પ્રતિષ્ઠિત આંતરરાષ્ટ્રીય સંસ્થાઓની સમકક્ષ બનાવવાના હેતુથી વિધિ શિક્ષણના સર્વોચ્ચ ધોરણો પ્રદાન કરવા.

(૩) દેશમાં કાનૂની શિક્ષણનો સર્વોચ્ચ ધોરણ પ્રાપ્ત કરવા માટે એન.એલ.યુ.ઓ અને અન્ય કાનૂની સંસ્થાઓ વચ્ચે વધુ સારું સમન્વય પૂરું પાડવું. વધુમાં, કોન્સોર્ટિયમ તેની સભ્ય સંસ્થાઓની સ્વાયત્તતાને માન્ય રાખે છે અને તેથી તેના નિર્ણયો તે સંસ્થાઓમાં અમલીકરણ માટે સભ્ય સંસ્થાઓ દ્વારા સ્વીકારવામાં આવવા જરૂરી રહેશે.(૫) દેશની વિવિધ એન.એલ.યુ.ઓમાં વિદ્યાર્થીઓને પ્રવેશ સુલભ કરાવવા માટે, તથા તમામ ભાગ લેનાર એન.એલ.યુ.ઓ માટે અને તેમની તરફથી, સીએલએટીમાં સમગ્ર ભારતની સામાન્ય કાનૂન પ્રવેશ પરીક્ષાના આયોજનનું વહીવટ, નિયંત્રણ અને નિરીક્ષણ કરવું.

(૧૧) એક અથવા વધુ એન.એલ.યુ.ના કાનૂની શિક્ષણના લાભો અન્ય એન.એલ.યુ.ઓને ઉપલબ્ધ કરાવવા.

(૧૯) પ્રવેશ, અભ્યાસક્રમ સેમેસ્ટર પદ્ધતિ, એકરૂપ ગ્રેડિંગ પદ્ધતિ તથા તેવા અન્ય મુદ્દાઓ અંગે વૈશ્વિક ધોરણો સાથે સુસંગત એવી એકરૂપ નીતિઓ વિકસાવવી.”

૭. સોસાયટીના સંચાલક મંડળ માટે કલમ ૫ માં જોગવાઈ કરવામાં આવી હતી. સોસાયટીનું પ્રથમ સંચાલક મંડળ ૧૬ શિક્ષણવિદો/ ઉપકુલપતિઓ સાથે રચવામાં આવ્યું હતું, જેમાં અરજદાર ક્રમાંક ૨, પ્રોફે.નું નામ પ્રથમ હતું.

આર. વેંકટા રાવ એનએલએસઆઈયુના વાઈસ-ચાન્સેલર હતા. નેશનલ લો યુનિવર્સિટીઝના કન્સોર્ટિયમના બાય-લોઝ પણ ઘડવામાં આવ્યા હતા. સંસ્થાના સભ્યને ખંડ ૧.૧.૧૩ માં નીચે મુજબ વ્યાખ્યાયિત કરવામાં આવ્યો છે:

૧.૧.૧૩. “સભ્ય સંસ્થા” નો અર્થ એન.એલ.યુ. દ્વારા ઉપનિયમો અનુસાર સોસાયટીના સભ્યપદ માટે ઔપચારિક રીતે સ્વીકારવામાં આવેલી અને

સબ્સ્ક્રિપ્શન ફી ચૂકવેલી તથા સોસાયટી દ્વારા સંચાલિત સભ્ય સંસ્થાઓની માસ્ટર ચાટી પર હસ્તાક્ષર કરેલી સંસ્થા એવો થાય છે.

૮. કલમ ૧૫ સભ્યપદ સાથે સંબંધિત હતી. ઉપનિયમો અનુસાર સંસ્થાનો દરેક સભ્ય કલેટ દ્વારા મૂલવવામાં આવેલી યોગ્યતાના આધારે પ્રવેશ સુનિશ્ચિત કરે છે. પરિષદ ૧૫.૩.૩ નીચે મુજબ છે:

યોગ્ય બૌદ્ધિક કડકાઈ જાળવી શકાય તે હેતુસર, સભ્ય સંસ્થા એ સુનિશ્ચિત કરશે કે દરેક સભ્ય સંસ્થામાં દરેક શૈક્ષણિક પાઠ્યક્રમ અથવા અભ્યાસ કાર્યક્રમમાં પ્રવેશ, કોઈપણ વિદ્યાર્થીને પ્રવેશ આપતાં પહેલાં, સોસાયટી દ્વારા સંચાલિત સી.એલ.એ.ટી. નામની પારદર્શક અને યુક્તિસંગત મૂલવણી દ્વારા આંકવામાં આવેલ ગુણક્રમના આધારે જ આપવામાં આવશે. જોકે, શરતે કે આ જોગવાઈમાં સમાવિષ્ટ કોઈ બાબત એવી માનવામાં આવશે નહીં કે જે સ્ત્રીઓ, વિકલાંગ વ્યક્તિઓ અથવા નાગરિકોના કોઈપણ સામાજિક અને શૈક્ષણિક રીતે પછાત વર્ગોને લગતા વ્યક્તિઓના રોજગાર અથવા પ્રવેશ માટે, અને ખાસ કરીને અનુસૂચિત જાતિઓ અને અનુસૂચિત જનજાતિઓ માટે, સભ્ય સંસ્થાને વિશેષ જોગવાઈઓ કરવાની મનાઈ કરતી હોય.

૯. કન્સોર્ટિયમ શૈક્ષણિક વર્ષ ૨૦૧૯-૨૦માં પ્રવેશ માટે સીએલએટી સફળતાપૂર્વક આયોજિત કરી હતી. શૈક્ષણિક વર્ષ ૨૦૨૦-૨૧માં કન્સોર્ટિયમ પ્રવેશ માટેનું કાર્યક્રમપત્ર જાહેર કર્યું, જેમાં સીએલએટી ૨૦૨૦ની પરીક્ષા માટે ૧૦.૦૫.૨૦૨૦ની તારીખ નિશ્ચિત કરવામાં આવી હતી. કોવિડ-૧૯ વાયરસથી સર્જાયેલી મહામારીને કારણે ભારત સરકાર દ્વારા ૨૩.૦૩.૨૦૨૦ના રોજ દેશવ્યાપી લોકડાઉન લાદવામાં આવ્યું હતું. લોકડાઉનને કારણે, જાહેર આરોગ્ય અને સલામતીના કારણોસર સીએલએટી મુલતવી રાખવી આવશ્યક બની હતી. ૧૦.૦૫.૨૦૨૦ માટે નિર્ધારિત પરીક્ષા મુલતવી રાખવામાં આવી હતી. કન્સોર્ટિયમની કારોબારી સમિતિએ ૨૯.૦૬.૨૦૨૦ના રોજ ભૌતિક પરીક્ષા

પદ્ધતિમાંથી કેન્દ્ર આધારિત ઓનલાઈન પરીક્ષા પદ્ધતિ તરફ ફેરવવાનો ઠરાવ કર્યો.

૧૦. પરીક્ષા યોજવા માટે તારીખ ૨૨.૦૮.૨૦૨૦ નિશ્ચિત કરવામાં આવી હતી. જોકે, કોવિડ-૧૯નાં કેસોમાં મોટો ઉછાળો/વધારો તથા ૩૦.૦૮.૨૦૨૦ સુધીના લોકડાઉનને કારણે ૨૨.૦૮.૨૦૨૦ના રોજ યોજનારી પરીક્ષા મુલતવી રાખીને ૦૭.૦૯.૨૦૨૦ સુધી સ્થગિત કરવામાં આવી હતી. કન્સોર્ટિયમની કાર્યકારી સમિતિને પ્રોફેસર નિર્મલ કાંતિ ચક્રવર્તી, ઉપકુલપતિ, એન.જે.યુ.એસ., કોલકાતા તરફથી સંદેશ પ્રાપ્ત થયો હતો કે પશ્ચિમ બંગાળે ૦૭.૦૯.૨૦૨૦ના રોજ સંપૂર્ણ લોકડાઉન લાદવાનો નિર્ણય કર્યો હતો. કન્સોર્ટિયમ ૨૮.૦૮.૨૦૨૦ના રોજ મળ્યું અને પરીક્ષા ૨૮.૦૯.૨૦૨૦ સુધી મુલતવી રાખી.

૧૧. હવે, અમે એન.એલ.એસ.આઈ.યુ.ના અંતે બનેલી ઘટનાઓની નોંધ લઈ શકીએ. એન.એલ.એસ.આઈ.યુ. દ્વારા આપવામાં આવતો પાંચ વર્ષનો ડિગ્રી અભ્યાસક્રમ પાંચ શૈક્ષણિક વર્ષોનો બનેલો છે; દરેક શૈક્ષણિક વર્ષને ત્રણ સેમેસ્ટરમાં વહેંચવામાં આવ્યું છે, અને પ્રત્યેક અવધિને ટ્રાઈમેસ્ટર કહેવામાં આવે છે, જેમાં ઓછામાં ઓછા ૭૦ કાર્યકારી દિવસો હોય છે.

શૈક્ષણિક અવધિ સામાન્ય રીતે ૧લી જુલાઈથી ૩૦મી સપ્ટેમ્બર સુધી શરૂ થાય છે, બીજી નવેમ્બરથી ફેબ્રુઆરી સુધી શરૂ થાય છે અને ત્રીજી માર્ચથી શરૂ થઈ જૂનમાં પૂર્ણ થાય છે. ૨૨.૦૮.૨૦૨૦ થી ૦૭.૦૯.૨૦૨૦ સુધી સીએલએટી મુલતવી રાખ્યા પછી, શૂન્ય વર્ષ ટાળવા માટેની આકસ્મિક યોજના પર વિચાર કરવા એનએલએસઆઈયુની ફેકલ્ટીની બેઠક ૦૬.૦૮.૨૦૨૦ના રોજ યોજાઈ હતી.

૧૨. ફેકલ્ટીની બેઠકમાં વિવિધ સંભવિત ઉપાયો અંગે ચર્ચા કરવામાં આવી. અંતિમ વિકલ્પ તરીકે અલગ પ્રવેશ પ્રક્રિયા વિકસાવવામાં આવવી જોઈએ તેવું પણ નોંધવામાં આવ્યું. એન.એલ.એસ.આઈ.યુ.ની કાર્યકારી પરિષદની બેઠક ૧૨.૦૮.૨૦૨૦ના રોજ યોજાઈ હતી. તેની બેઠકમાં એવો ઠરાવ કરવામાં આવ્યો કે જો સી.એલ.એ.ટી. પરીક્ષામાં વધુ વિલંબ થાય, તો ૨૦૨૦-૨૧ની પ્રવેશ પ્રક્રિયા સપ્ટેમ્બર, ૨૦૨૦માં પૂર્ણ થાય તે સુનિશ્ચિત કરવા માટે કુલપતિને તમામ આવશ્યક

પગલાં લેવા સત્તાસંપન્ન કરવામાં આવે. ફરીથી ૧૮.૦૮.૨૦૨૦ના રોજ કાર્યકારી પરિષદની મુલતવી રાખેલી બેઠકમાં, કાર્યકારી પરિષદે એવો ઠરાવ પુનઃપ્રતિપાદિત કર્યો કે સી.એલ.એ.ટી.માં વધુ વિલંબ થવાની સ્થિતિમાં કુલપતિ અને યુનિવર્સિટીને સ્વતંત્ર પ્રવેશ પ્રક્રિયા હાથ ધરવા સત્તાસંપન્ન કરવામાં આવે. ફેકલ્ટીની બીજી બેઠક ૩૧.૦૮.૨૦૨૦ના રોજ યોજાઈ હતી, જેમાં નોંધવામાં આવ્યું કે સી.એલ.એ.ટી. ૨૦૨૦ને ૦૭.૦૯.૨૦૨૦થી મુલતવી રાખીને ૨૮.૦૯.૨૦૨૦ કરવામાં આવી હતી. ૦૩.૦૯.૨૦૨૦ના રોજ એન.એલ.એસ.આઈ.યુ., બેંગલુરુએ પાંચ વર્ષીય બી.એ.એલ.એલ.બી. (ઓનર્સ) કાર્યક્રમ ૨૦૨૦-૨૧માં પ્રવેશ માટેની સૂચના બહાર પાડી હતી, જેમાં ૧૨.૦૯.૨૦૨૦ના રોજ એન.એલ.એ.ટી. પરીક્ષા ૨૦૨૦ લેવાશે એવો પ્રસ્તાવ કરવામાં આવ્યો હતો; ઉમેદવારોએ પોતાના-પોતાના સ્થાનો પરથી કમ્પ્યુટર ઉપકરણોનો ઉપયોગ કરીને પરીક્ષા આપવાની હતી. સૂચનાના પરિણેશ જ.જ.ર.માં આ મુજબ જાણાવાયું હતું:

જ.જ.ર માન્ય અરજીપત્રક રજૂ કરનાર ઉમેદવારોને એનએલએટી માટે હાજર થવું જરૂરી રહેશે. પરીક્ષા ૧૨ સપ્ટેમ્બર, ૨૦૨૦ના રોજ યોજાનારી ઓનલાઇન પ્રવેશ પરીક્ષા હશે. ઉમેદવારો આ પરીક્ષા તેમના સંબંધિત સ્થળોએ કમ્પ્યુટર ઉપકરણોનો ઉપયોગ કરીને આપશે. ઉમેદવારોએ ખાતરી કરવી પડશે કે તેઓ પૂરી પાડવામાં આવનારી વિગતવાર વિનિર્દેશો અનુસાર, વીડિયો અને ઓડિયો ઇનપુટ સહિત, યોગ્ય તારીખ અને સમયે કમ્પ્યુટર ઉપકરણોનો ઉપયોગ કરીને પરીક્ષામાં હાજર રહી શકે. પરીક્ષા દરમિયાન કોઈપણ જોડાણ સંબંધિત સમસ્યાઓ અથવા ઇન્ટરનેટ જોડાણ નિષ્ફળ જવા માટે એનએલએસઆઈયુ જવાબદાર રહેશે નહીં. એનએલએસઆઈયુ ગેરવર્તન અથવા પરીક્ષાસંબંધિત ગેરરીતિના આધારે કોઈપણ ઉમેદવારની પરીક્ષા રદ કરવાનો અધિકાર અનામત રાખે છે.

૧૩. પ્રવેશ ૨૦૨૦-૨૧ અંગે એન.એલ.એસ.આઈ.યુ.ની એક પત્રકાર પરિષદની જાહેરાત ૦૪.૦૯.૨૦૨૦ના રોજ ઉપરોક્ત સંદર્ભમાં બહાર પાડવામાં આવી હતી. એન.એલ.એસ.આઈ.યુ., ઉપકુલપતિ, પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૨એ

એન.એલ.એસ.આઈ.યુ. દ્વારા અલગ પ્રવેશ પરીક્ષા, અર્થાત્ એન.એલ.એ.ટી., અંગે “બાર એન્ડ બેન્ચ”ને મુલાકાત આપી હતી. આ રિટ અરજી આ અદાલતમાં ૦૮.૦૯.૨૦૨૦ના રોજ નીચે મુજબની રાહત માગતા દાખલ કરવામાં આવી હતી:

“૧) પ્રતિવાદી નં.૧ દ્વારા જારી કરાયેલ, હાલની રિટ અરજીના પરિશિષ્ટ પી-૧૪ પર રહેલી, ૦૩.૦૯.૨૦૨૦ના રોજ જાહેર કરાયેલ વિવાદિત બિનતારીખી પ્રવેશ સૂચનાને રદ કરવા માટે સર્ટિયોરારીની રિટ અથવા અન્ય યોગ્ય રિટ, આદેશ અથવા નિર્દેશ જારી કરવો;

૨) એનએલએટી ૨૦૨૦ માટેની તકનીકી/પ્રણાલી આવશ્યકતાઓ સંબંધિત પડકારાયેલ અધિસૂચનાને રદ કરવા માટે સર્ટિઓરારીનો રિટ અથવા કોઈ અન્ય યોગ્ય રિટ, આદેશ અથવા દિશાનિર્દેશ જારી કરવો;

૩) પ્રતિવાદી નં. ૧ ને ફક્ત સી.એલ.એ.ટી. દ્વારા જ વિદ્યાર્થીઓને પ્રવેશ આપવા માટે નિર્દેશ કરવા હુકમનામું જારી કરો અથવા કોઈ અન્ય યોગ્ય રિટ, આદેશ અથવા નિર્દેશ જારી કરો;”

૧૪. આ અદાલતે ૧૧.૦૯.૨૦૨૦ના રોજ નોટિસ જારી કરીને એવો નિર્દેશ આપ્યો હતો કે ૦૪.૦૯.૨૦૨૦ની તારીખની જાહેરનામાને અનુસરીને પ્રવેશ માટેની પરીક્ષા યોજાઈ શકે, પરંતુ તેનો પરિણામ જાહેર કરવામાં ન આવે અને તેના અનુસંધાને કોઈપણ પ્રવેશ આપવામાં ન આવે. રિટ અરજીએ પ્રતિસાદરૂપે પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧, ૨ અને ૩ દ્વારા પ્રતિ-સોગંદનામાં દાખલ કરવામાં આવ્યા છે, જેના પ્રતિઉત્તરરૂપે અરજદાર તરફથી એક સામાન્ય પ્રત્યુત્તર-સોગંદનામું દાખલ કરવામાં આવ્યું છે. પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ દ્વારા એક વધારાનું પ્રત્યુત્તર-સોગંદનામું પણ દાખલ કરવામાં આવ્યું છે.

૧૫. અમે એસએલપી(સી) ક્રમાંક ૧૧૦૫૯ માંના તથ્યોનું પણ અત્યંત સંક્ષિપ્ત રીતે અવલોકન કરી શકીએ છીએ.

૨૦૨૦. ઝારખંડની રાંચી સ્થિત વડી અદાલત દ્વારા રિટ અરજી (સી) નં.૨૪૫૪/૨૦૨૦ માં તા. ૧૧.૦૯.૨૦૨૦ના ચુકાદા વિરુદ્ધ વિશેષ અનુમતિ અરજી દાખલ કરવામાં આવી છે. ઝારખંડની વડી અદાલતમાં પાંચ વિદ્યાર્થીઓ

દ્વારા રિટ અરજી દાખલ કરીને એન.એલ.એસ.આઈ.યુ. દ્વારા તા. ૦૩.૦૯.૨૦૨૦ના રોજ જારી કરાયેલ તે જાહેરનામું રદ કરવાની પ્રાર્થના કરવામાં આવી હતી, જેના દ્વારા તેની ૫ વર્ષીય એલએલ.બી. (ઓનર્સ) અભ્યાસક્રમમાં પ્રવેશ માટે અલગ પરીક્ષા જાહેર કરવામાં આવી હતી. વડી અદાલત સમક્ષ રિટ અરજીમાં અરજદારોનો કેસ એવો હતો કે અરજદારોએ કલેટ કન્સોર્શિયમ દ્વારા લેવાવાની કલેટ પરીક્ષા ૨૦૨૦ માટે નોંધણી કરાવી હતી. તેમણે એન.એલ.એસ.આઈ.યુ. દ્વારા તા. ૦૩.૦૯.૨૦૨૦ના રોજ જારી કરાયેલ સૂચનાને પડકારી હતી અને તે સૂચના રદ કરવાની પ્રાર્થના કરી હતી. વડી અદાલતે રિટ અરજી ફગાવી દીધી હતી. વડી અદાલતના તા. ૧૧.૦૯.૨૦૨૦ના ચુકાદાને પડકારીને વિશેષ અનુમતિ અરજી દાખલ કરવામાં આવી છે. વિશેષ અનુમતિ અરજીના અરજદારોએ રિટ અરજી નં.૧૦૩૦/૨૦૨૦ માં હસ્તક્ષેપ કરવા માટે આઈ.એ. નં.૯૧૦૮૩/ ૨૦૨૦ પણ દાખલ કરી છે. અરજદારોએ તેમની અરજીમાં એવો અભિપ્રાય રજૂ કર્યો છે કે તેમણે કલેટ ૨૦૨૦ મારફતે સ્નાતકપૂર્વ પરીક્ષા માટે અરજી કરી હતી અને તેઓ છેલ્લા બે વર્ષથી કલેટ પરીક્ષા માટે નિયમિત તૈયારી કરી રહ્યા હતા. એન.એલ.એસ.આઈ.યુ. દ્વારા તા. ૦૩.૦૯.૨૦૨૦ની સૂચના અરજદારો માટે આશ્ચર્યરૂપ બની આવી હતી અને ઉક્ત સૂચનાથી વ્યથિત થઈ તેમણે વડી અદાલતમાં રિટ અરજી દાખલ કરી હતી.

૧૬. અમે અરજદારો તરફથી વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી નિદેશ ગુપ્તા અને વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી ગોપાલ સાંકરનારાયણને સાંભળ્યા છે. પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ તરફથી વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી અરવિંદ દાતાર, પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૨ તરફથી વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી સાજન પૂવૈયા અને પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૩ તરફથી શ્રી પી.એસ. નરસિંહા હાજર રહ્યા હતા. વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી નિખિલ નૈયર એસ.એલ.પી.માં તેમજ આઈ.એ. ક્રમાંક ૯૧૦૮૩/૨૦૨૦ માં અરજદાર તરફથી હાજર રહ્યા હતા.

૧૭. અરજદાર તરફથી વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી નિદેશ ગુપ્તા રજૂ કરે છે કે પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ દ્વારા જારી કરાયેલ તારીખ ૦૩.૦૯.૨૦૨૦ની, અલગ પ્રવેશ પરીક્ષા ‘એનએલએટી’ અંગેની અધિસૂચના, અધિનિયમ, ૧૯૮૬ની વૈધાનિક

જોગવાઈઓનો ભંગ કરે છે. પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ દ્વારા જારી કરાયેલ તારીખ ૦૩.૦૯.૨૦૨૦ની પ્રવેશ સૂચના, યુનિવર્સિટીની કાર્યકારી પરિષદની તારીખ ૧૨.૦૮.૨૦૨૦ અને ૧૮.૦૮.૨૦૨૦ની બેઠકો તથા ફેકલ્ટીની તારીખ ૦૬.૦૮.૨૦૨૦ની બેઠક પર આધાર રાખે છે. એમ રજૂ કરવામાં આવે છે કે અધિનિયમ, ૧૯૮૬ હેઠળ વિદ્યાર્થીઓના પ્રવેશ બાબતે એનએલએસઆઈયુની એકેડેમિક કાઉન્સિલને જ અધિનિયમ, ૧૯૮૬ હેઠળ સત્તા અપાઈ છે. કાર્યકારી પરિષદને એવી કોઈ સત્તા નથી. શ્રી ગુપ્તા રજૂ કરે છે કે કલમ ૧૩ કાર્યકારી પરિષદને સ્કૂલના કારભાર અને વ્યવસ્થાપન માટે નિયમો ઘડવાની સત્તા આપે છે. તે કલમના બીજા પરંતુકમાં નક્કી કરવામાં આવ્યું છે કે એકેડેમિક કાઉન્સિલની પૂર્વ સંમતિ વિના, કાર્યકારી પરિષદ વિદ્યાર્થીઓના નોંધણીકરણ અથવા પ્રવેશની પદ્ધતિને અસર કરે એવો કોઈ નિયમ બનાવી શકશે નહીં. તેઓ રજૂ કરે છે કે પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧એ તારીખ ૦૩.૦૯.૨૦૨૦ની સૂચના જારી કરતાં પહેલાં એકેડેમિક કાઉન્સિલની કોઈ બેઠક યોજી નહોતી, તેમજ તારીખ ૦૩.૦૯.૨૦૨૦ના રોજ જાહેર કરાયેલી પ્રવેશ પદ્ધતિ બાબતે એકેડેમિક કાઉન્સિલનો કોઈ ઠરાવ અથવા સંમતિ પણ ઉપલબ્ધ નથી. શ્રી ગુપ્તા અધિનિયમ, ૧૯૮૬ની જોગવાઈઓ, ખાસ કરીને અધિનિયમની અનુસૂચિનો ઉલ્લેખ કરે છે, જેમાં કાર્યકારી પરિષદની સત્તાઓ અને કાર્યો તેમજ એકેડેમિક કાઉન્સિલની સત્તાઓ અને ફરજો વર્ણવવામાં આવી છે. તેઓ રજૂ કરે છે કે અધિનિયમ, ૧૯૮૬માં નિર્દિષ્ટ એકેડેમિક કાઉન્સિલની સત્તાઓ અને ફરજોમાં સ્કૂલમાં પ્રવેશ માટે સમિતિઓની નિમણૂક કરવાની સત્તા ખાસ કરીને સમાવિષ્ટ છે; જ્યારે એકેડેમિક કાઉન્સિલની ફરજો અને કાર્યોમાં એવી કોઈ સત્તા નથી જે સૂચવે કે વિદ્યાર્થીઓના પ્રવેશની રીત અને પદ્ધતિ બાબતે નિર્ણય કાર્યકારી પરિષદ લેશે. તેઓ રજૂ કરે છે કે તારીખ ૦૩.૦૯.૨૦૨૦ની અધિસૂચના, એકેડેમિક કાઉન્સિલની કોઈ ભલામણના આધાર વિના હોવાને કારણે, પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ દ્વારા જારી થઈ શકતી ન હતી. પ્રવેશ સૂચના અધિનિયમ, ૧૯૮૬ની વૈધાનિક જોગવાઈઓને અનુરૂપ ન હોવાથી, ફક્ત આ એક કારણસર જ તેને રદ કરવી જરૂરી છે. પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧એ પોતાના પ્રત્યુત્તર-સોગંદનામામાં

આધારરૂપ દર્શાવેલી કાર્યકારી પરિષદની તારીખ ૨૯.૦૮.૧૯૮૭થી ૩૦.૦૮.૧૯૮૭ સુધીની બેઠકોની નોંધનો ઉલ્લેખ કરતાં, શ્રી ગુપ્તા રજૂ કરે છે કે તારીખ ૧૨.૧૨.૧૯૮૭ના રોજ એકેડેમિક કાઉન્સિલની બેઠક મળી હતી અને પ્રવેશની પ્રક્રિયા અંતિમ કરવામાં આવી હતી, જે બાબત પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ના પોતાના પ્રત્યુત્તર-સોગંદનામામાં નોંધ પર લાવવામાં આવી છે. તેથી, વિદ્યાર્થીઓના પ્રવેશની પ્રક્રિયા બાબતે નિર્ણય શૈક્ષણિક પરિષદે જ લેવો રહે છે. શ્રી ગુપ્તા વધુમાં રજૂ કરે છે કે એનએલએસઆઈયુ, કન્સોર્ટિયમનો સભ્ય હોવાને કારણે, તે ક્લેટ પરીક્ષા ૨૦૨૦ના આધારે એનએલએસઆઈયુમાં વિદ્યાર્થીઓને પ્રવેશ આપવા બંધાયેલું હતું. પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ સહિત તમામ યુનિવર્સિટીઓ માટે સંયુક્ત પરીક્ષા લેવા બાબતનો નિર્ણય આ અદાલતે વરુણ ભગત વિ. યુઓઆઈમાં આપેલા નિર્દેશોના અનુસંધાને અને યુનિવર્સિટી ગ્રાન્ટ્સ કમિશન, માનવ સંસાધન વિકાસ મંત્રાલય તથા બાર કાઉન્સિલ ઓફ ઈન્ડિયા દ્વારા કરવામાં આવેલી યોગ્ય ચર્ચા-વિચારણા પછી લેવાયો હતો. કન્સોર્ટિયમના ઉપનિયમોનો ઉલ્લેખ કરતાં, શ્રી ગુપ્તા રજૂ કરે છે કે પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧, કન્સોર્ટિયમના નિયમોનું પાલન કરવા સંમત થયેલ હોવાથી, તે ઉપનિયમોનું પાલન કરવા બંધાયેલું હતું. પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ કન્સોર્ટિયમનો સભ્ય તરીકે ચથાવત ચાલુ હોવા છતાં, વર્ષ ૨૦૨૦-૨૧ માટે પ્રવેશ માટે અલગ એનએલએટી પરીક્ષા લેવા આગળ વધવાની તેને કોઈ સત્તા કે અધિકારક્ષેત્ર ન હતું. શ્રી ગુપ્તા રજૂ કરે છે કે વર્ષ ૨૦૨૦-૨૧ માટે પ્રવેશ માટે અલગ પરીક્ષા લેવા પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧એ આપેલું કારણ કે તે ‘શૂન્ય વર્ષ’ ટાળવા માટે કરવામાં આવ્યું, તે પણ યોગ્ય નથી. એમ રજૂ કરવામાં આવે છે કે પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ દ્વારા અનુસરાતી ત્રણેય ત્રિમાસિક અવધિઓમાં શિક્ષણ પૂર્ણ કરવા માટે ઉપાયો અને સાધનો ઉપલબ્ધ હતા. શ્રી ગુપ્તા રજૂ કરે છે કે ક્લેટ પરીક્ષા ૨૦૨૦ તારીખ ૨૮ સપ્ટેમ્બર, ૨૦૨૦ માટે નિર્ધારિત હતી અને તે સપ્ટેમ્બર ૨૦૨૦માં જ હતી; તેથી પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ને અલગ પ્રવેશ પ્રક્રિયા માટે ઉતાવળ કરવાની કોઈ જરૂરિયાત ન હતી. શ્રી ગુપ્તા વધુમાં રજૂ કરે છે કે ક્લેટ ૨૦૨૦માં ૭૮,૦૦૦થી વધુ નોંધણીઓ થઈ હતી, જ્યારે એનએલએટીમાં આશરે માત્ર ૨૬,૦૦૦ નોંધણીઓ થઈ હતી. તેઓ રજૂ કરે

છે કે પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧માં પ્રવેશ મેળવવાની આશા રાખતા એટલા મોટા પ્રમાણમાં વિદ્યાર્થીઓ હાજર ન રહે, એ કલ્પનાતીત છે. શ્રી ગુપ્તા વધુમાં રજૂ કરે છે કે પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ દ્વારા તારીખ ૧૨.૦૮.૨૦૨૦ના રોજ લેવાયેલી પરીક્ષા, અર્થાત્ ઘરઆધારિત નિરીક્ષિત પરીક્ષા, પારદર્શિતા, ન્યાયસંગતતા અને અખંડિતતા સુનિશ્ચિત કરી શકતી નથી. શ્રી ગુપ્તાએ દિલ્લી વડી અદાલતમાં દાખલ કરવામાં આવેલી રિટ અરજી ક્રમાંક ૪૮૪૮/૨૦૨૦માં, જેમાં રિટ અરજદારે કલેટ ઘરઆધારિત પરીક્ષા તરીકે લેવામાં આવે તેવી પ્રાર્થના કરી હતી, તેમાં પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૨ દ્વારા તારીખ ૨૫.૦૮.૨૦૨૦ના રોજ દાખલ કરાયેલા પ્રત્યુત્તર-સોગંદનામાનો ઉલ્લેખ કર્યો. તે પ્રત્યુત્તર-સોગંદનામું કન્સોર્ટિયમ તરફથી તેના સચિવ, એટલે કે પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૨ દ્વારા દાખલ કરવામાં આવ્યું હતું, જેમાં જણાવાયું હતું કે આશરે ૭૮,૦૦૦ વિદ્યાર્થીઓ માટે ઘરઆધારિત ઓનલાઇન પરીક્ષા શક્ય નથી અને પરીક્ષા સંપૂર્ણપણે અસરગ્રસ્ત બની જશે. તેઓ રજૂ કરે છે કે સોગંદનામામાં એવો અભિપ્રાય વ્યક્ત કર્યા પછી પણ, પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૨એ એનએલએટી ૨૦૨૦ને ઘરઆધારિત નિરીક્ષિત

પરીક્ષા. તેઓ રજૂ કરે છે કે ૧૨.૦૮.૨૦૨૦ ના રોજ લેવાયેલી પરીક્ષા, જે ૪૫ મિનિટની અને ૪૦ ગુણોની હતી, તે પારદર્શિતા અને ન્યાયસંગતતાના અભાવ સાથે યોજાયેલી પરીક્ષા હતી. ૧૨.૦૮.૨૦૨૦ ની પરીક્ષામાં વ્યાપક સ્તરે અનિયમિતતાઓ અને ગેરરીતિઓ નોંધાઈ હતી. પ્રતિવાદી નં. ૨ એ ૧૪.૦૮.૨૦૨૦ ના રોજ પુનઃપરીક્ષા લીધી હતી. પ્રતિવાદી નં. ૧ એ પોતે જ સ્પીકાર્યું છે કે ગેરરીતિઓ થઈ હતી અને ફોજદારી તપાસ માટે ફરિયાદો નોંધવામાં આવી હતી. શ્રી ગુપ્તા વધુમાં રજૂ કરે છે કે પ્રતિવાદી નં. ૨ એ અલગ પરીક્ષા યોજવાનો પ્રસ્તાવ છે તે બાબત કન્સોર્ટિયમના ધ્યાન પર ક્યારેય લાવી નહોતી, તથા ૧૨.૦૮.૨૦૨૦ અને ૧૮.૦૮.૨૦૨૦ ની કાર્યકારી પરિષદની બેઠકોમાં લેવાયેલા નિર્ણયો પણ પ્રતિવાદી નં. ૨ દ્વારા કન્સોર્ટિયમ સાથે ક્યારેય વહેંચવામાં આવ્યા નહોતા. અચાનક, પ્રતિવાદી નં. ૧ એ ૦૩.૦૮.૨૦૨૦ ની સૂચના બહાર પાડી, જેના કારણે કન્સોર્ટિયમ આશ્ચર્યચકિત થઈ ગયું. શ્રી ગુપ્તા વધુમાં રજૂ કરે છે કે પ્રતિવાદી નં. ૧ દ્વારા લેવામાં આવેલી અલગ પરીક્ષા વિદ્યાર્થીઓના હિતમાં નથી,

સીએલએટી ૨૦૨૦ માટે ૭૮,૦૦૦ વિદ્યાર્થીઓએ નોંધણી કરાવી છે અને ૨/૩ થી વધુ વિદ્યાર્થીઓ પ્રતિવાદી નં. ૧ ને પ્રાથમિકતા આપે છે. ઘર આધારિત પરીક્ષા લેવા માટે આપવામાં આવેલી ટૂંકી સૂચનાના કારણે સમાજના પછાત વર્ગના વિશાળ સંખ્યામાં વિદ્યાર્થીઓ, ખાસ કરીને તેઓ જેઓ તકનીકી સહાયના અભાવને કારણે પોતાના ઘરમાંથી પરીક્ષામાં જોડાવા માટે જરૂરી સાધનો પ્રાપ્ત કરી શકતા ન હતા, તેઓ વંચિત રહ્યા. પ્રવેશ સૂચનામાં નિર્ધારિત કરવામાં આવેલી તકનીકી આવશ્યકતા ગરીબ વિદ્યાર્થી માટે સરળતાથી પૂર્ણ કરી શકાય તેવી નહોતી, જેના કારણે પછાત વર્ગના મોટી સંખ્યામાં વિદ્યાર્થીઓ ભાગ લેવા માંથી વંચિત રહ્યા. શ્રી ગુપ્તા ૨જૂ કરે છે કે સીએલએટી પરીક્ષા ૨૮.૦૮.૨૦૨૦ ના રોજ નિર્ધારિત છે અને પ્રતિવાદી નં. ૧ સીએલએટી પરીક્ષાના આધારે પોતાની પ્રવેશ પ્રક્રિયા સારી રીતે પૂર્ણ કરી શકે છે અને ઓક્ટોબરના મધ્ય સુધીમાં પોતાનો અભ્યાસક્રમ પણ શરૂ કરી શકે છે, તથા પ્રતિવાદી નં. ૧ દ્વારા અલગ પરીક્ષા ઉતાવળમાં યોજવા માટે જેવો દાવો કરવામાં આવ્યો છે તેવી કોઈ અતિદુર્ગમ મુશ્કેલી અસ્તિત્વમાં નહોતી. શ્રી ગુપ્તા ૨જૂ કરે છે કે પ્રવેશ સૂચના ૨૬ કરવામાં આવે અને પ્રતિવાદી નં. ૧ માં પ્રવેશ પણ ૨૮.૦૮.૨૦૨૦ ના રોજ યોજનારી સીએલએટી પરીક્ષા ૨૦૨૦ ના આધારે લેવો જોઈએ.

૧૮. શ્રી ગોપાલ સંકરનારાયણ, અપીલકર્તા ક્રમાંક ૧ માટે હાજર રહેલા વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલ, ૨જૂ કરે છે કે પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ દ્વારા સી.એલ.એ.ટી. ૨૦૨૦માંથી એકતરફી રીતે પાછું ખેંચાઈ જવું શક્ય નહોતું. વિદ્યાર્થીઓ સી.એલ.એ.ટી. ૨૦૨૦ માટે એક નિશ્ચિત પદ્ધતિથી તૈયારી કરતા હતા, અને અચાનક તેમને પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ દ્વારા જણાવવામાં આવ્યું કે હવે તેમને એન.એલ.એ.ટી.માં ઉપસ્થિત થવું પડશે, જે ભિન્ન સ્વરૂપનું છે. સી.એલ.એ.ટી.ની કાર્યકારી પરિષદની તારીખ ૨૮.૦૮.૨૦૨૦ની બેઠકમાં, જો સી.એલ.એ.ટી. મુલતવી રાખવામાં આવે તો પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧માં પ્રવેશ માટે તે અલગ પ્રવેશ પરીક્ષા યોજશે એવો કોઈ સંકેત પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૨ દ્વારા આપવામાં આવ્યો ન હતો. તારીખ ૦૩.૦૮.૨૦૨૦ની સૂચના અચાનક જારી થઈ અને સૌને આશ્ચર્યમાં મૂકી દીધા. તારીખ ૧૨.૦૮.૨૦૨૦એ પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧એ ત્રણ

પરીક્ષાઓ અને તારીખ ૧૪.૦૯.૨૦૨૦એ પુનઃપરીક્ષા યોજી હતી. શૂન્ય વર્ષનું બહાનું માત્ર ભ્રમજનક દલીલ છે. શૂન્ય વર્ષ પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ દ્વારા જાહેર કરી શકાય તેમ નથી.

૧૯. પ્રતિવાદી નં. ૧ તરફથી વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલ શ્રી અરવિંદ દાતારએ, અરજદાર પક્ષના વિદ્વાન વકીલની રજૂઆતનું ખંડન કરતાં, દલીલ કરી છે કે રિટ અરજદારોને આ રિટ અરજી દાખલ કરવાનો કોઈ અધિકારસ્થાન નથી; અરજદાર નં. ૧ના જે વોર્ડને કલેટ ૨૦૨૦ માટે ઈચ્છુક ઉમેદવાર તરીકે દર્શાવવામાં આવ્યો છે, તેના સંબંધમાં કોઈ વિગતો આપવામાં આવી નથી. અરજદાર નં. ૨, જે પ્રતિવાદી નં. ૧ના ભૂતપૂર્વ ઉપકુલપતિ છે અને હાલ ખાનગી કાનૂન મહાવિદ્યાલયના અધ્યક્ષ છે, તેમને તા. ૦૩.૦૯.૨૦૨૦ની પ્રવેશ સૂચનાને પડકારવાનો કોઈ અધિકારસ્થાન નથી. તેઓ રજૂ કરે છે કે વધુમાં વધુ, કન્સોર્ટિયમને જ પીડિત પક્ષ કહી શકાય, પરંતુ તે અદાલત સમક્ષ આવ્યું નથી. કલેટ ૨૦૨૦નું આયોજન કરવામાં અસામાન્ય વિલંબ થતાં, પ્રતિવાદી નં. ૧ પાસે શૈક્ષણિક વર્ષ ૨૦૨૦ને શૂન્ય વર્ષ જાહેર થતું અટકાવવા માટે અલગ પરીક્ષા લેવાની કાર્યવાહી કરવાની સિવાય અન્ય કોઈ વિકલ્પ ન હતો. રજૂ કરવામાં આવે છે કે એન.એલ.એસ.આઈ.યુ. ત્રણ શૈક્ષણિક અવધિઓમાં વહેંચાયેલ ત્રિમાસિક પદ્ધતિ જાળવે છે, જેમાં દરેક માટે ઓછામાં ઓછા ૭૦ કાર્યદિવસો હોય છે. વધુમાં રજૂ કરવામાં આવે છે કે જો પ્રથમ ત્રિમાસિક ૧૮.૦૯.૨૦૨૦થી શરૂ ન થાય, તો પ્રતિવાદી નં. ૧ તેના ત્રણેય ત્રિમાસિક પૂર્ણ કરી શક્યો હોત નહીં. વધુમાં રજૂ કરવામાં આવે છે કે પ્રતિવાદી નં. ૧એ કલેટ ૨૦૨૦ સમયસર યોજવા માટે કન્સોર્ટિયમને સમજાવવા સદ્ભાવપૂર્વકના પ્રયત્નો કર્યા હતા. વધુમાં રજૂ કરવામાં આવે છે કે એન.એલ.એસ.આઈ.યુ.ના પ્રાધ્યાપકમંડળે તા. ૦૬.૦૮.૨૦૨૦ની બેઠકમાં શૂન્ય વર્ષ ટાળવા માટે એન.એલ.એસ.આઈ.યુ.એ સર્વ જરૂરી પગલાં લેવા જોઈએ એવો ઠરાવ કર્યો હતો. કાર્યકારી પરિષદે તેની તા. ૧૨.૦૮.૨૦૨૦ અને ૧૮.૦૮.૨૦૨૦ની બેઠકોમાં સર્વાનુમતે એવો ઠરાવ કર્યો હતો કે જો કલેટમાં વધુ વિલંબ થાય, તો ઉપકુલપતિને ૨૦૨૦-૨૧ માટેની પ્રવેશ પ્રક્રિયા સપ્ટેમ્બર, ૨૦૨૦માં પૂર્ણ થાય તે સુનિશ્ચિત કરવા માટે સર્વ જરૂરી પગલાં લેવા

સત્તા આપવામાં આવે. એન.એલ.એસ.આઈ.યુ. પાસે અન્ય કોઈ વિકલ્પ બાકી ન રહેતાં, પ્રવેશ પ્રક્રિયા પૂર્ણ કરવા, તા. ૧૮.૦૮.૨૦૨૦ સુધીમાં વર્ગો શરૂ કરવા અને ‘શૂન્ય વર્ષ’ ટાળવા માટે તેને તાત્કાલિક સક્રિય થવું પડ્યું.

૨૦. શ્રી દાતર રજૂ કરે છે કે કલમ ૧૦ હેઠળ, કાર્યકારી પરિષદ શાળાનું મુખ્ય કાર્યપાલક મંડળ છે, જેને શાળાના વહીવટ, સંચાલન અને નિયંત્રણનો અધિકાર છે. તેઓ રજૂ કરે છે કે વહીવટ અને સંચાલનના અધિકારમાં વિદ્યાર્થીઓને પ્રવેશ આપવાનો અધિકાર પણ આવરી લેવાય છે; તેથી, વિદ્યાર્થીઓના પ્રવેશ સંબંધિત નિર્ણય લેવાનો અધિકાર કાર્યકારી પરિષદને છે. તેમણે તા. ૨૯.૦૮.૧૯૮૭/૩૦.૦૮.૧૯૮૭ની પ્રથમ કાર્યકારી પરિષદની બેઠકનો ઉલ્લેખ કર્યો છે, જેમાં પ્રવેશની પદ્ધતિ સામાન્ય પ્રવેશ પરીક્ષા દ્વારા રાખવાની કાર્યકારી પરિષદે નક્કી કરી હતી. એન.એલ.એસ.આઈ.યુ.માં પ્રવેશની પદ્ધતિ નિર્ધારિત કરવાની સત્તા કાયદા હેઠળ કાર્યકારી પરિષદમાં નિહિત છે. અધિનિયમ, ૧૯૮૬ની કલમ ૧૩ના બીજા પરંતુકનો ઉલ્લેખ કરતાં શ્રી દાતર રજૂ કરે છે કે પ્રવેશ અંગે હજુ સુધી કોઈ નિયમન ઘડવામાં આવ્યું નથી; તેથી બીજા પરંતુકનો અમલ થતો નથી. હાલ એન.એલ.એસ.આઈ.યુ.માં પ્રવેશ અંગે કોઈ નિયમનો અમલમાં નથી; તેથી એન.એલ.એસ.આઈ.યુ.માં પ્રવેશ માટે એકેડેમિક કાઉન્સિલની પૂર્વ સંમતિ મેળવવી આવશ્યક નહોતી. વધુમાં, અધિનિયમ, ૧૯૮૬ની અનુસૂચિની કલમ ૧૮(પ) હેઠળ, કોન્સોર્ટિયમના ઉપનિયમોના પાલન સંબંધે કુલપતિને તાત્કાલિક સત્તાઓ પ્રાપ્ત છે. શ્રી દાતર રજૂ કરે છે કે ઉપનિયમો અધિનિયમ, ૧૯૮૬ દ્વારા કાર્યકારી પરિષદને પ્રદાન કરવામાં આવેલી સંપૂર્ણ કાનૂની સત્તાને ઘટાડીને અથવા અવરોધીને રાખી શકતા નથી. તા. ૦૩.૦૮.૨૦૨૦ની સૂચના દ્વારા આરંભવામાં આવેલી પ્રવેશ પ્રક્રિયા પારદર્શક રીતે હાથ ધરવામાં આવી છે. પરીક્ષા માટેની અરજી ફી માત્ર રૂપિયા ૧૫૦/- (સામાન્ય વર્ગના ઉમેદવારો માટે) અને રૂપિયા ૧૨૫/- (એસ.સી./એસ.ટી. ઉમેદવારો માટે) સુધી મર્યાદિત રાખવામાં આવી હતી, જેથી તે તમામ વિદ્યાર્થીઓ માટે સરળતાથી ઉપલબ્ધ બને. પરીક્ષા ઓનલાઈન ઘરઆધારિત દેખરેખવાળી પરીક્ષા છે; તેથી વિદ્યાર્થીઓને વધારાના પરીક્ષા કેન્દ્રો માટે બહાર જવું પડતું નથી. ગેરરીતિઓને રોકવા માટે, એન.એલ.એ.ટી.એ માનવીય તથા એ.આઈ.

દેખરેખ, તેમજ પરીક્ષા પહેલાં, પરીક્ષા દરમિયાન અને પરીક્ષા પછીની તપાસોના સ્વરૂપે વ્યાપક સાવચેતીના ઉપાયો અપનાવ્યા છે, જેથી ગેરરીતિ અટકાવી શકાય. કોઈપણ પ્રકારની ગેરરીતિ કરવાનો પ્રયાસ કરનાર ઉમેદવાર પકડાઈ જાય અને પ્રક્રિયામાંથી અયોગ્ય ઠરે તે સુનિશ્ચિત કરવા માટે, પરીક્ષા દરમિયાન જ અથવા પરીક્ષા પછીના ઓડિટ અને ચકાસણી દરમિયાન, વ્યાપક તકનીકી તથા અન્ય ઉપાયો અમલમાં મુકવામાં આવ્યા છે. પરીક્ષા ચાલુ હોય ત્યારે માનવીય દેખરેખકર્તાઓ અને સુપર-પ્રોક્ટરોને ઉમેદવારો અંગે જીવંત માહિતી પણ પ્રાપ્ત થતી હતી અને જો તેઓ કોઈપણ પ્રકારની ગેરરીતિ નોંધે, તો તેઓ ઉમેદવારોને ચેતવણી આપવા અને તેમને અયોગ્ય ઠરાવવાની સત્તા ધરાવતા હતા. એન.એલ.એસ.આઈ.યુ.એ પરીક્ષા સંબંધિત વિવિધ માહિતીનું સ્વતંત્ર ફોરેન્સિક ઓડિટ અને મૂલ્યાંકન કરવા તથા અહેવાલ રજૂ કરવા માટે અગ્રણી ઓડિટ ફર્મની નિમણૂક કરી છે. એવું રજૂ કરવામાં આવે છે કે પરીક્ષા દરમિયાન વિદ્યાર્થીઓને ગેરરીતિની કોઈપણ શક્યતા ન રહે તે માટે અલગ અલગ સમૂહોના પ્રશ્નપત્રો આપવામાં આવ્યા હતા. ઇલેક્ટ્રોનિક માધ્યમોમાં પ્રકાશિત વિવિધ અહેવાલો વિશ્વસનીય નથી અને તા. ૧૨.૦૮.૨૦૨૦ અને ૧૪.૦૮.૨૦૨૦ના રોજ યોજાયેલી પરીક્ષામાં કોઈ ગેરરીતિ અપનાવવામાં આવી હતી તેવા આક્ષેપને સાબિત કરવા માટે આધાર બની શકતા નથી. જ્યાં સુધી તા. ૧૪.૦૮.૨૦૨૦ના રોજ પ્રશ્નપત્ર લીક થયાનો આક્ષેપ છે, ત્યાં સુધી એવું રજૂ કરવામાં આવે છે કે આક્ષેપ પરીક્ષાના છેલ્લા ૧૫ મિનિટમાં પ્રશ્નપત્રો ડાઉનલોડ કરવાના છે, જેને કારણે પરીક્ષાની અખંડિતતા પર કોઈપણ રીતે પ્રભાવ પડ્યો નથી. શ્રી દાતર રજૂ કરે છે કે અરજદાર દ્વારા કરવામાં આવેલ આક્ષેપ અંગે તા. ૧૨.૦૮.૨૦૨૦ની પરીક્ષાના આયોજન સંબંધે ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૩૨ હેઠળની કાર્યવાહીમાં તપાસ કરીને નિર્ણય કરી શકાય તેમ નથી. ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૪નું કોઈ ઉલ્લંઘન થયેલ નથી; તમામ વિદ્યાર્થીઓને માત્ર રૂપિયા ૧૫૦/-ની ફી પર એન.એલ.એ.ટી.માં પોતાનું નોંધણીકરણ કરવા આમંત્રિત કરવામાં આવ્યા હતા. અંદાજે ૨૬,૦૦૦ વિદ્યાર્થીઓ હાજર રહ્યા હતા

પરીક્ષા. શ્રી દાતારે અત્યંત નિષ્પક્ષ રીતે રજૂ કર્યું છે કે પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ હજુ પણ કન્સોર્ટિયમનો સભ્ય છે અને અલગથી લેવાયેલ પરીક્ષા ફક્ત વર્ષ ૨૦૨૦-૨૧ માટે જ છે અને આગામી વર્ષથી એન.એલ.એસ.આઈ.યુ. કન્સોર્ટિયમ દ્વારા લેવાતી ક્લેટ પરીક્ષાના આધારે પ્રવેશ આપશે. તેમણે વધુમાં રજૂ કર્યું છે કે ૨૮.૦૮.૨૦૨૦ના રોજ ક્લેટ પરીક્ષા મુલતવી રાખવાનો નિર્ણય સર્વસંમતિથી લેવામાં આવ્યો નહોતો અને પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૨ દ્વારા વિરોધ ઉઠાવવામાં આવ્યો હતો તથા તેણે કાર્યવાહી પર હસ્તાક્ષર કર્યા નહોતા. તેમણે વધુમાં રજૂ કર્યું છે કે પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ પાસે ત્રિમાસિક સત્રોની વ્યવસ્થા હોવાને કારણે આવેલી મુશ્કેલી પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૨ દ્વારા કન્સોર્ટિયમની કાર્યકારી પરિષદની બેઠકમાં દર્શાવવામાં આવી હતી. પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૨નું વર્તન સદભાવપૂર્વકનું હતું અને તમામ પગલાં પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ દ્વારા પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ના હિતમાં લેવામાં આવ્યા હતા.

૨૧. શ્રી દાતાર રજૂ કરે છે કે સી.એલ.એ.ટી. ૨૦૨૦ ના કોન્સોર્ટિયમ દ્વારા ૦૭.૦૮.૨૦૨૦ પછી પરીક્ષાનું મુલતવીકરણ કરવામાં આવવાથી પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ દ્વારા ટ્રાઈમેસ્ટરો સફળતાપૂર્વક યોજવાનો હેતુ નિષ્ફળ બન્યો હતો.

૨૨. પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૨ તરફથી હાજર રહેલા વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલ શ્રી સાજન પૂવૈયા રજૂ કરે છે કે પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૨, તારીખ ૧૨.૦૮.૨૦૨૦ અને ૧૮.૦૮.૨૦૨૦ના રોજ એક્ઝિક્યુટિવ કાઉન્સિલ દ્વારા લેવાયેલા ઠરાવથી બંધાયેલ હતો. તારીખ ૦૬.૦૮.૨૦૨૦ની ફેકલ્ટી બેઠકમાં શ્રેષ્ઠ વિકલ્પ પસંદ કરવાનો નિર્ણય લેવાયો હતો. તેઓ રજૂ કરે છે કે સીએલએટી પરીક્ષા મુલતવી રાખવાનો નિર્ણય કન્સોર્ટિયમની જનરલ બોડી જ લઈ શકતી હતી. તારીખ ૨૮.૦૮.૨૦૨૦નો, પરીક્ષાને ૦૭.૦૮.૨૦૨૦ પરથી ૨૮.૦૮.૨૦૨૦ સુધી મુલતવી રાખવાનો નિર્ણય, કન્સોર્ટિયમની એક્ઝિક્યુટિવ કમિટી દ્વારા લેવાયો હતો, જેને તે માટે કોઈ સત્તા ન હતી. નિર્ણય લેવા માટે એક્ઝિક્યુટિવ કમિટીને કોઈ સત્તા સોંપવામાં આવી નથી. તારીખ ૦૫.૦૮.૨૦૨૦ સુધી પ્રતિવાદી ક્રમાંક

રએ અલગ પરીક્ષા માટે કંઈ કર્યું નહોતું. તારીખ ૩૧.૦૮.૨૦૨૦ના રોજ સમગ્ર ફેકલ્ટી ફરી મળી અને ઘર આધારિત કમ્પ્યુટર પરીક્ષા માટે નિર્ણય કર્યો.

૨૩. પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૩, કોન્સોર્ટિયમ તરફથી હાજર રહેલા વિધમાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી પી.એસ. નરસિંહાએ, કોન્સોર્ટિયમની રચના તરફ દોરી ગયેલ ઘટનાઓનો ઉલ્લેખ કર્યો છે; તેમણે વરુણ ભગત વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા અને શમનાદ બશીર વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા (ઉપરોક્ત) ની રિટ અરજીમાં આ અદાલત દ્વારા પસાર કરાયેલા આદેશોનો પણ ઉલ્લેખ કર્યો છે. તેઓ રજૂ કરે છે કે ન્યાયિક હસ્તક્ષેપો અને તમામ હિતધારકોના નોંધપાત્ર સમય તથા પ્રયત્નોના પરિણામે વિવિધ યુનિવર્સિટીઓ એકત્ર આવી કોન્સોર્ટિયમની રચના કરી છે, જેનું મુખ્ય ઉદ્દેશ તેના તમામ સભ્યોના પ્રવેશના હિતાર્થે કોમન લો એડમિશન ટેસ્ટનું આયોજન કરવાનું છે. કોન્સોર્ટિયમ અને સોસાયટીના તમામ સભ્યોને ખાનગી સોસાયટી અથવા કલબના દરજ્જા સુધી ઘટાડવા જોઈએ નહીં. તેઓ રજૂ કરે છે કે યદ્યપિ કોન્સોર્ટિયમમાં જોડાયેલી યુનિવર્સિટીઓએ તે સ્વૈચ્છિક રીતે કર્યું છે, છતાં હકીકત એ છે કે કાયદેસર રીતે સ્થાપિત યુનિવર્સિટીઓ પર કાનૂની ફરજો નિર્ધારિત છે અને તેઓ કાયદેસર હેતુ સિદ્ધ કરવા કોન્સોર્ટિયમ બનાવવા માટે એકત્ર આવી છે. કોન્સોર્ટિયમની રચના સાથે, સંબંધિત યુનિવર્સિટીઓની તેમની પ્રવેશ પ્રક્રિયાને નિયમિત કરવાની કાનૂની બાધ્યતાઓ સંયુક્ત રીતે સ્ફટિકૃત થઈ કોન્સોર્ટિયમમાં નિહિત થઈ ગઈ છે. વાસ્તવમાં, કોન્સોર્ટિયમ આજે એક પ્રશંસનીય જાહેર હેતુની પ્રગતિ માટે કાયદેસર કાર્ય નિર્વહે છે. કોન્સોર્ટિયમના બાય-લોઝને રાજ્ય કાયદાકીય વ્યવસ્થાઓ હેઠળની સંબંધિત યુનિવર્સિટીઓની કાનૂની જોગવાઈઓ સાથે સુસંગત રીતે વાંચવા યોગ્ય છે. લાંબી પ્રક્રિયા બાદ પ્રાપ્ત થયેલી કોન્સોર્ટિયમની સંસ્થાકીય અખંડિતતા જાળવવી આવશ્યક છે અને જે હેતુ માટે તે સ્થાપિત થયું છે તે હેતુને સુગમ બનાવવો જોઈએ. તેઓ રજૂ કરે છે કે તેને કડક રીતે પારદર્શિતા દર્શાવવી જોઈએ અને તેના લાભાર્થીઓએ તેના પર મૂકેલા વિશ્વાસને જાળવી રાખવો જોઈએ. તેઓ રજૂ કરે છે કે પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ અને ૨ દ્વારા અલગ પ્રવેશ પરીક્ષા યોજવાનો નિર્ણય તા. ૦૩.૦૮.૨૦૨૦ ની સૂચના બહાર પડ્યા સુધી કોન્સોર્ટિયમથી ગુપ્ત રાખવામાં આવ્યો હતો. તા. ૧૦.૦૮.૨૦૨૦ ની કોન્સોર્ટિયમની બેઠકમાં પ્રતિવાદી

ક્રમાંક ૨ એ તા. ૦૬.૦૮.૨૦૨૦ ની ફેકલ્ટી બેઠક વિશે માહિતી આપી નહોતી. વધુમાં, પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૨ એ તા. ૨૮.૦૮.૨૦૨૦ ની તેની બેઠકમાં કોન્સોર્ટિયમ સમક્ષ તા. ૧૨.૦૮.૨૦૨૦ અને તા. ૧૮.૦૨.૨૦૨૦ ની એક્ઝિક્યુટિવ કાઉન્સિલની બેઠકોમાં લેવાયેલા નિર્ણયો ખુલાસા કર્યા નહોતા.

૨૪. કન્સોર્ટિયમ, સી-લેટનું આયોજન કરતી વખતે, મૂળભૂત રીતે કાનૂની જાહેર ફરજ નિભાવે છે અને ઉમેદવારો દ્વારા તેમાં મૂકવામાં આવેલ વિશ્વાસનો ભંગ કરવો જોઈએ નહીં. પ્રતિવાદી નં. ૧ દ્વારા, કન્સોર્ટિયમને વિશ્વાસમાં લીધા વિના, પોતાની સ્વતંત્ર પરીક્ષા યોજવાનો અચાનક લેવાયેલ નિર્ણય કન્સોર્ટિયમની વિશ્વસનીયતાને ક્ષીણ કરે છે.

૨૫. શ્રી નૈયર, જે એસ.એલ.પી. અરજદારો તરફથી તેમજ ૨૦૨૦ની આઈ.એ. નં. ૯૧૦૮૩ માં હાજર છે, રજૂ કરે છે કે અરજદારો એવા વિદ્યાર્થીઓ છે જેઓએ સીએલએટી ૨૦૨૦ માટે પોતાનું નોંધણીકરણ કરાવ્યું છે અને તેમણે ઝારખંડ વડી અદાલતમાં ૦૩.૦૯.૨૦૨૦ તારીખની સૂચનાને પડકારેલી હતી, જે રિટ અરજી ફગાવાઈ હતી, જેના પરિણામે ૨૦૨૦ની એસ.એલ.પી. (સી) નં. ૧૧૦૫૯ દાખલ કરવામાં આવી છે. અરજદારોએ ૨૦૨૦ની રિટ અરજી નં. ૧૦૩૦ માં ૨૦૨૦ની આઈ.એ. નં. ૯૧૦૮૩ પણ દાખલ કરી છે અને રિટ અરજીના હેતુને સમર્થન આપ્યું છે. શ્રી નૈયર વધુમાં રજૂ કરે છે કે ઉપરોક્ત અરજદારો ૧૨.૦૮.૨૦૨૦ના રોજ યોજાયેલી પરીક્ષામાં પણ ઉપસ્થિત રહ્યા હતા. તેઓ રજૂ કરે છે કે સમગ્ર ભારત સ્તરની પરીક્ષાઓ લેવાઈ રહી છે, જેના પોતાના લાભો છે. શ્રી નૈયર રજૂ કરે છે કે જ્યારે ૨૧.૦૬.૨૦૨૦ માટે નિર્ધારિત પરીક્ષા મોકૂફ રાખવાનો નિર્ણય કોન્સોર્ટિયમ દ્વારા ૧૮.૦૫.૨૦૨૦ના રોજ લેવામાં આવ્યો હતો, ત્યારે તેમાં ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો હતો કે ૨૧

તારીખ નક્કી કરવા માટે વિદ્યાર્થીઓને દિવસોની નોટિસ આપવામાં આવશે. શ્રી નાયરએ વધુમાં રજૂ કર્યું છે કે ૧૨.૦૯.૨૦૨૦ના રોજ લેવામાં આવેલી પરીક્ષા ન તો પારદર્શક હતી અને ન તો નિષ્પક્ષ હતી. મોક ટેસ્ટ માત્ર એક દિવસ પહેલાં યોજવામાં આવી હતી. શ્રી નાયર રજૂ કરે છે કે પ્રશ્નનો જવાબ ન આપવાના મામલે

૦.૨૫નું નકારાત્મક ગુણાંકન છે, જે કલેટમાં શરત નહોતી. તેઓ રજૂ કરે છે કે પ્રતિવાદી દ્વારા અલગ પરીક્ષા યોજવાની કાર્યવાહી કરવા માટેના કારણોમાંનું એક ૧૭ કરોડના કથિત નુકસાનનું છે, જે સંબંધિત કારણ ગણાઈ શકતું નથી.

૨૬. અરજદાર તરફથી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલ શ્રી ગોપાલ સંકરણારાયણે પણ દલીલ કરી કે એકેડેમિક કાઉન્સિલમાં સર્વોચ્ચ અદાલતના ન્યાયાધીશોનો સમાવેશ થાય છે, અને તેની બેઠકો પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ દ્વારા ન તો બોલાવવામાં આવી હતી અને ન તો યોજવામાં આવી હતી. તેઓ પુનરોચ્ચાર કરે છે કે પ્રવેશ તથા પ્રવેશની પ્રક્રિયા અંગે નિર્ણય લેવા સક્ષમ સંસ્થા એકેડેમિક કાઉન્સિલ જ હતી. તેમણે અધિનિયમ, ૧૯૮૬ની અનુસૂચિની કલમો ૧૩ અને ૧૪નો ઉલ્લેખ કર્યો છે.

૨૭. પક્ષકારોના વિદ્વાન વકીલોએ આ અદાલતના અનેક ચુકાદાઓનો પણ ઉલ્લેખ કર્યો છે, જેમનો પક્ષકારોની રજૂઆતોનું વિચારણા કરતી વખતે ઉલ્લેખ કરવામાં આવશે.

૨૮. અમે પક્ષકારોની રજૂઆતોનો વિચાર કર્યો છે અને નોંધપોથીનું અવલોકન કર્યું છે.

૨૯. પક્ષકારોના વિદ્વાન વકીલોના રજૂઆતો અને દાવાપત્રોના અવલોકનથી, વિચારણા માટે નીચેના પ્રશ્નો ઉદ્ભવે છે:—

(૧) અરજદારોને રિટ અરજિ દાખલ કરવાની લોકસ સ્ટેન્ડી છે કે નહીં?

(૨) શું પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ દ્વારા તા. ૦૩.૦૯.૨૦૨૦ની પ્રવેશ સૂચના માત્ર તે બાબતે એકેડેમિક કાઉન્સિલની ભલામણો થયા બાદ જ જારી થઈ શકતી હતી, જે અધિનિયમ, ૧૯૮૬ હેઠળ પાંચ વર્ષીય એકીકૃત બી.એ.એલએલ.બી. (ઓનર્સ) કાર્યક્રમ ૨૦૨૦-૨૦૨૧માં વિદ્યાર્થીઓના પ્રવેશ માટેની વૈધાનિક સત્તા છે?

(૩) શું નોંધાયેલ સોસાયટી એવા કન્સોર્ટિયમ ઓફ નેશનલ લો યુનિવર્સિટીઝના સ્થાપક સભ્ય તરીકે પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ તેના ઉપનિયમોથી બંધાયેલ છે અને શું તે સી.એલ.એ.ટી. ૨૦૨૦ દ્વારા

ઇન્ટિગ્રેટેડ બી.એ. એલ.એલ.બી. (હોન્સ.) કાર્યક્રમમાં વિદ્યાર્થીઓને પ્રવેશ આપવા માટે બાધ્ય હતી?

(૪) શું તા. ૦૩.૦૯.૨૦૨૦ની અધિસૂચના દ્વારા પ્રસ્તાવિત ઓનલાઇન ઘરેથી પ્રોક્ટરિંગ હેઠળની પરીક્ષા પારદર્શિતાથી વંચિત હતી, ન્યાયસંગત પરીક્ષાની મૂળ સંકલ્પનાના વિરુદ્ધ હતી અને બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૪ હેઠળ વિદ્યાર્થીઓના અધિકારોનું ઉલ્લંઘન કરતી હતી?

(૫) શું ૧૨.૦૯.૨૦૨૦ના રોજ યોજાયેલ એનએલએટી, જેમાં ૧૪.૦૯.૨૦૨૦ના રોજ પુનઃપરીક્ષા લેવાઈ હતી, ગેરરીતિઓથી પ્રભાવિત હતી અને તેથી તેને રદ કરવી યોગ્ય છે? પ્રશ્ન ક્રમાંક ૧

અરજદારોને રિટ અરજી દાખલ કરવાની હકદારી છે કે નહીં?

૩૦. પ્રતિવાદી નં. ૧ તરફથી હાજર રહેલા વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી અરવિંદ પી. દાતરે અરજદાર નં. ૧ અને ૨ ના ઉદાહરણોથી રિટ અરજીની જાળવણીક્ષમતા અંગે પ્રશ્ન ઉઠાવ્યો છે. તેઓ રજૂ કરે છે કે અરજદાર નં. ૧ એ કાયદાના અભ્યાસ માટે ઇચ્છુક વિદ્યાર્થીના પિતા હોવાનો દાવો કર્યો હતો, જોકે તે હકીકત દર્શાવવા માટેનું કોઈ સામગ્રી અભિલેખ પર મૂકવામાં આવ્યું નથી. અરજદાર નં. ૨ ખાનગી કાયદા મહાવિદ્યાલયના અધ્યક્ષ છે, અને તે મહાવિદ્યાલય કન્સોર્ટિયમનું સભ્ય નથી; તેથી પ્રતિવાદી નં. ૨ કોઈ પણ રીતે વ્યથિત પક્ષ નથી.

૩૧. પ્રતિવાદીની તરફથી વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલે ઉઠાવેલો વાંધો અરજદારોની તરફથી વિદ્વાન વકીલે ખંડન કર્યો છે. રજૂ કરવામાં આવે છે કે જાહેર હિતમાં દાખલ કરવામાં આવેલી આ રિટ અરજી અરજદારોની તરફથી સંપૂર્ણપણે ગ્રાહ્ય છે. રજૂ કરવામાં આવે છે કે અરજદાર ક્રમાંક ૧, કાનૂનનો અભ્યાસ કરવા ઇચ્છુક વિદ્યાર્થીના માતા-પિતા હોવાને કારણે, પોતાના વોર્ડના ભવિષ્યના સંરક્ષણ માટે આ રિટ અરજી જાળવી શકે છે. અરજદાર ક્રમાંક ૨ પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ ના ભૂતપૂર્વ ઉપકુલપતિ રહ્યા છે અને કર્ણાટક સોસાયટીઝ રજિસ્ટ્રેશન અધિનિયમ, ૧૯૬૦ હેઠળ સોસાયટી તરીકે નોંધાયેલ કોન્સોર્શિયમના સ્થાપક સભ્ય રહ્યા હતા. રજૂ કરવામાં આવે છે કે અરજદાર ક્રમાંક ૨, જેઓ કારોબારી બાબતોના મથાળે રહ્યા છે

અને કાનૂની શિક્ષણ સાથે સંકળાયેલા રહ્યા છે, તેમને શિક્ષણ અને વિદ્યાર્થીઓના હિતના મુદ્દાને આગળ ધપાવવાનો પૂર્ણ અધિકાર છે.

૩૨. આ સત્ય છે કે અરજદાર ક્રમાંક ૧ એ પોતે કાયદાના અભ્યાસની ઈચ્છા ધરાવતા વિદ્યાર્થીના માતા-પિતા હોવાનો દાવો કર્યો હોવા છતાં, રિટ અરજીએ અથવા સંયુક્ત પ્રત્યુત્તર સોગંદનામામાં આ બાબતની કોઈ વિગત આપવામાં આવી નથી કે અરજદાર ક્રમાંક ૧ નો પાત્ર સીએલેટે, ૨૦૨૦ માટે અરજદાર છે કે કેમ. અરજદાર ક્રમાંક ૧ એ રિટ અરજીએ એવી રજૂઆત કરી છે કે તે સીએલેટ ૨૦૨૦ ના એક અભ્યર્થીના માતા-પિતા છે, જે સમગ્ર દેશભરમાં આવા જ સમાન પરિસ્થિતિમાં આવેલા અને પીડિત એવા વિવિધ વિદ્યાર્થીઓનું પ્રતિનિધિત્વ પણ કરવા માંગે છે. રિટ અરજીના પરિચ્છેદ ૫ માં નીચે મુજબ રજૂઆત કરવામાં આવી છે:— “૫. અહીં નોંધવું અત્યંત મહત્વપૂર્ણ છે કે અહીંના અરજદાર ક્રમાંક ૨ એક પ્રખ્યાત કાનૂની વિદ્વાન છે, જેમનો ભારતમાં કાનૂની શિક્ષણના વિકાસમાં અને વિશેષ કરીને પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ યુનિવર્સિટીના વિકાસમાં અગત્યનો ફાળો રહ્યો છે. અરજદાર ક્રમાંક ૨ અગાઉ પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ યુનિવર્સિટીના વાઈસ ચાન્સેલર તરીકે ફરજ બજાવી ચૂક્યા છે અને સીએલેટના વિકાસમાં પણ નજીકથી યોગદાન આપ્યું છે. શૈક્ષણિક ક્ષેત્રમાં પોતાના વિશાળ અનુભવને કારણે, ખાસ કરીને કાનૂની શૈક્ષણિક ક્ષેત્રમાં અને તેથી પણ વિશેષ કરીને પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ યુનિવર્સિટી સાથેના સંબંધમાં, અરજદાર ક્રમાંક ૨ પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ યુનિવર્સિટીના મનસ્વી વર્તનથી પીડિત છે.....”

૩૩. અરજદાર ક્રમાંક ૧ અંગે, તે સીએલએટી ૨૦૨૦ના વિદ્યાર્થીના વાલી છે એટલું સિવાય તેમના વોર્ડની વિગતો આપવામાં આવી નથી, તેમ છતાં ઉપર નોંધાયેલ અરજદાર ક્રમાંક ૨ની લાયકાતોને ધ્યાનમાં લેતાં, અમારી દૃષ્ટિએ તેમની પહેલ પર આ રિટ અરજી સંપૂર્ણપણે જાળવાપાત્ર છે. રિટ અરજીના સમર્થનમાં સોગંદનામું અરજદાર ક્રમાંક ૨ દ્વારા શપથપૂર્વક આપવામાં આવ્યું છે. એક સંયુક્ત પ્રત્યુત્તર સોગંદનામું પણ અરજદાર ક્રમાંક ૨ દ્વારા શપથપૂર્વક આપવામાં આવ્યું છે. કર્ણાટક સોસાયટીઝ નોંધણી અધિનિયમ, ૧૯૬૦ હેઠળ

નોંધાયેલ અને રૂ.૦૩.૨૦૧૮ના રોજ નોંધાયેલ સોસાયટી એવી કન્સોર્ટિયમ ઓફ નેશનલ લો યુનિવર્સિટીઝના એસોસિયેશનના મેમોરેન્ડમમાં કન્સોર્ટિયમના પ્રારંભિક સભ્ય-સબ્સ્ક્રાઇબરોની યાદી સામેલ છે, જેમાં અરજદાર ક્રમાંક ૨નું નામ સભ્ય સબ્સ્ક્રાઇબર ક્રમાંક ૧ તરીકે દર્શાવવામાં આવ્યું હતું. અરજદાર ક્રમાંક ૨, પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ના વાઈસ-ચાન્સેલર હોવાને કારણે, સોસાયટીના પદેન સચિવ-ખજાનચી બન્યા હતા; તેમની વિગતો મેમોરેન્ડમના પરિષ્કેદ ૭માં પણ દર્શાવવામાં આવી છે. જે વ્યક્તિએ પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ના વાઈસ-ચાન્સેલર તરીકે કાર્ય કર્યું છે અને કન્સોર્ટિયમના સભ્ય પણ રહ્યા છે, જેને સીએલએટી યોજવાનો સોંપણો આપવામાં આવ્યો છે, તે રિટ અરજી દ્વારા શિક્ષણના હિતનું પ્રતિનિધિત્વ કરવા માટે સંપૂર્ણ સક્ષમ છે. તેથી, અરજદારોને રિટ અરજી દાખલ કરવાનો કોઈ અધિકારક્ષેત્ર નથી એવી પ્રતિવાદીની વાંધાજનક દલીલ અમે નામંજૂર કરીએ છીએ. આ બાબત નોંધપાત્ર છે કે રિટ અરજી સાથે વિશેષ અનુમતિ અરજી (સી) ક્રમાંક ૧૧૦૫૮/૨૦૨૦ પણ ચાલીબધ્ધ કરવામાં આવી છે, જે પાંચ અરજદારો દ્વારા દાખલ કરવામાં આવી છે, જેઓ સીએલએટી ૫૦૫૦-૨૦૨૧ના ઉમેદવારો હતા. તા. ૦૩.૦૮.૨૦૨૦ની પ્રવેશ સૂચનાને તેમણે રાંચી સ્થિત ઝારખંડ વડી અદાલતમાં રિટ અરજી (સી) ક્રમાંક ૨૪૫૪/૨૦૨૦ દ્વારા પડકારેલી હતી, અને તે રિટ અરજી નામંજૂર કરવામાં આવી હતી. જે ચુકાદાને પડકારી તેમણે ઉપરોક્ત વિશેષ અનુમતિ અરજી દાખલ કરી છે.

૩૪. ઉપરોક્ત પાંચ અરજદારોએ પણ આ બાબતમાં હસ્તક્ષેપ કરવા માટે રિટ અરજી (સી) ક્રમાંક ૧૦૩૦/૨૦૨૦ માં આઈ.એ. ક્રમાંક ૮૧૦૮૩/૨૦૨૦ અરજી દાખલ કરી છે, કારણ કે તેઓ ૦૩.૦૮.૨૦૨૦ તારીખની સૂચનાથી પ્રભાવિત અને વ્યથિત વ્યક્તિઓ છે. ૦૩.૦૮.૨૦૨૦ તારીખની પ્રવેશ સૂચનાથી વ્યથિત તે વિદ્યાર્થીઓ પણ આ અદાલત સમક્ષ હાજર છે, જેઓનું પ્રતિનિધિત્વ વિદ્વાન પરિષ્ક વકીલ શ્રી નિખિલ નાયર દ્વારા કરવામાં આવ્યું છે.

૩૫. તેથી, અમારો એવો અભિપ્રાય છે કે ઉઠાવવામાં આવેલા મુદ્દાઓનો નિર્ણય પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ દ્વારા લોકસ અંગે ઉઠાવવામાં આવેલ આક્ષેપ નામંજૂર કરીને ગુણદોષના આધારે કરવો આવશ્યક છે. પ્રશ્ન ક્રમાંક ૨

શું પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ દ્વારા તા. ૦૩.૦૮.૨૦૨૦ની પ્રવેશ સૂચના માત્ર તે અંગેની ભલામણો એકેડેમિક કાઉન્સિલ દ્વારા, જે અધિનિયમ, ૧૯૮૬ હેઠળ પાંચ વર્ષીય સમન્વિત બી.એ.એલએલ.બી. (ઓનર્સ) કાર્યક્રમ ૨૦૨૦-૨૦૨૧માં વિદ્યાર્થીઓના પ્રવેશ માટેની વૈધાનિક સત્તા છે, કર્યા પછી જ જાહેર કરી શકાતી હતી?

૩૬. ઉપર નોંધ્યા મુજબ, અરજદાર પક્ષ તરફથી હાજર શીખેલા વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી નિદેશ ગુપ્તાની રજૂઆત એવી છે કે પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ ની એકેડેમિક કાઉન્સિલ જ અધિનિયમ, ૧૯૮૬ હેઠળ વિદ્યાર્થીઓને ઇન્ટિગ્રેટેડ બી.એ.એલએલ.બી. (હોન્સ.) કાર્યક્રમમાં પ્રવેશ આપવા બાબતે નિર્ણય લેવા માટેની વૈધાનિક સત્તા ધરાવતી સત્તા છે. પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ તરફથી હાજર શીખેલા વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી અરવિંદ દાતારે ૧૨.૦૮.૨૦૨૦ અને ૧૮.૦૮.૨૦૨૦ તારીખનાં એક્ઝિક્યુટિવ કાઉન્સિલનાં કાર્યવાહીવૃત્ત પર આધાર મૂક્યો છે અને દલીલ કરી છે કે પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ ની એક્ઝિક્યુટિવ કાઉન્સિલ વિદ્યાર્થીઓને પ્રવેશ આપવા બાબતે નિર્ણય લેવા માટે સંપૂર્ણપણે સત્તાધિકૃત અને હકદાર છે અને એક્ઝિક્યુટિવ કાઉન્સિલના ઉપરોક્ત નિર્ણયના અનુસંધાનમાં વાઈસ-ચાન્સેલરે કરેલ કાર્યવાહી સંપૂર્ણપણે માન્ય છે અને અધિનિયમ, ૧૯૮૬ ની જોગવાઈઓને અનુરૂપ છે.

૩૭. પક્ષકારોના વિદ્વાન વકીલો દ્વારા ઉપરોક્ત પ્રશ્ન અંગે કરવામાં આવેલી અનુક્રમે રજૂઆતોમાં પ્રવેશીએ તે પહેલાં, અમે ઉપરોક્ત બાબતમાં અધિનિયમની જોગવાઈઓનો ઉલ્લેખ કરી શકીએ છીએ.

૩૮. ભારત રાષ્ટ્રીય કાયદા શાળા અધિનિયમ, ૧૯૮૬ બેંગલોરે (હવે બેંગલુરુ) ખાતે ભારત રાષ્ટ્રીય કાયદા શાળા યુનિવર્સિટીની સ્થાપના કરવા અને તેને નિગમિત કરવા માટે ઘડવામાં આવ્યો હતો. કલમ ૮ હેઠળ શાળાની સત્તાઓનું ઉલ્લેખન કરવામાં આવ્યું છે, જેમાં કાર્યકારી પરિષદ તેમજ એકેડેમિક કાઉન્સિલનો સમાવેશ થાય છે. કલમ ૧૦ કાર્યકારી પરિષદ અંગે છે, જેનો અર્થ નીચે મુજબ છે:—“ ૧૦. કાર્યકારી પરિષદ.— (૧) કાર્યકારી પરિષદ શાળાનું મુખ્ય કાર્યકારી મંડળ રહેશે.

(૨) શાળાનું વહીવટ, સંચાલન અને નિયંત્રણ તથા તેની આવક એકિઝક્યુટિવ કાઉન્સિલમાં નિહિત રહેશે, જે શાળાની મિલકત અને ભંડોળનું નિયંત્રણ અને વહીવટ કરશે.”

૩૯. અધિનિયમની કલમ ૧૧ એકેડેમિક કાઉન્સિલ વિષે નીચે મુજબ જોગવાઈ કરે છે:—

૧૧. એકેડેમિક કાઉન્સિલ.— એકેડેમિક કાઉન્સિલ શાળાનું શૈક્ષણિક મંડળ રહેશે, અને આ અધિનિયમ તથા નિયમાવલીઓની જોગવાઈઓને આધીન રહીને, શાળાની શિક્ષણ-સૂચના, શિક્ષણવ્યવસ્થા અને પરીક્ષાના ધોરણો ઉપર નિયંત્રણ અને સામાન્ય નિયમન કરવાની સત્તા ધરાવશે તથા તે ધોરણોની જાળવણી માટે જવાબદાર રહેશે, અને આ અધિનિયમ અથવા નિયમાવલીઓ દ્વારા તેને સોંપવામાં આવેલી અથવા તેના ઉપર મૂકવામાં આવેલી અન્ય એવી સત્તાઓનો ઉપયોગ કરશે અને અન્ય એવા ફરજો બજાવશે. તેને તમામ શૈક્ષણિક બાબતો અંગે કાર્યકારી પરિષદને સલાહ આપવાનો અધિકાર રહેશે.

૪૦. એકિઝક્યુટિવ કાઉન્સિલને અધિનિયમની કલમ ૧૩ હેઠળ શાળાના કાર્યોના વહીવટ અને સંચાલન માટે નિયમાવલીઓ બનાવવાનો અધિકાર આપવામાં આવ્યો છે. અધિનિયમની કલમ ૧૩, જે વર્તમાન કેસ માટે સંબંધિત છે, તે નીચે મુજબ છે:—

“ ૧૩. નિયમો. —

(૧) આ અધિનિયમની જોગવાઈઓના આધીન રહીને, કાર્યકારી પરિષદને તેમાં નિહિત અન્ય તમામ સત્તાઓ ઉપરાંત, શાળાના કાર્યોના પ્રશાસન અને વ્યવસ્થાપન માટે નિયમો ઘડવાની સત્તા રહેશે:

પરંતુ એ શરતે કે પ્રસ્તાવિત ફેરફારો અંગે લેખિતમાં અભિપ્રાય વ્યક્ત કરવાની તક સંબંધિત સત્તાધિકારીને આપવામાં ન આવી હોય ત્યાં સુધી કાર્યકારી પરિષદ શાળાની કોઈપણ સત્તાધિકારીની સ્થિતિ, સત્તાઓ અથવા બંધારણને અસર કરતી કોઈપણ વિનિયમાવલી બનાવશે

નહિ, અને આવી રીતે વ્યક્ત કરવામાં આવેલ કોઈપણ અભિપ્રાયનો કાર્યકારી પરિષદ દ્વારા વિચાર કરવામાં આવશે;

આ ઉપરાંત એ પણ શરતે કે એકેડેમિક કાઉન્સિલની પૂર્વ અનુમતિ સિવાય, કાર્યકારી પરિષદ નીચે દર્શાવેલ કોઈપણ અથવા તમામ બાબતોને અસર કરતી કોઈપણ વિનિયમ બનાવશે નહીં, તેમાં સુધારો કરશે નહીં અથવા તેને રદ કરશે નહીં, એટલે કે:—

(એ) એકેડેમિક કાઉન્સિલની રચના, સત્તાઓ અને ફરજો;

(બી) શાળા અભ્યાસક્રમો અને સંબંધિત શૈક્ષણિક કાર્યક્રમો સાથે સંકળાયેલા શિક્ષણના આયોજન માટે જવાબદાર સત્તાધિકારીઓ;

(સી) ડિગ્રીઓ, ડિપ્લોમા, પ્રમાણપત્રો તથા અન્ય શૈક્ષણિક ઉપાધિઓ પાછી ખેંચવી;

(ડી) ફેકલ્ટીઓ, વિભાગો, હોલો અને સંસ્થાઓની સ્થાપના અને નાબૂદી;

(ઈ) ફેલોશિપો, શિષ્યવૃત્તિઓ, વિદ્યાર્થીઓ માટેની વૃત્તિઓ, પ્રદર્શનવૃત્તિઓ, ચંદ્રકો અને ઇનામોની સ્થાપના;

(એફ) પરીક્ષકોની નિમણૂકની શરતો અને પદ્ધતિઓ અથવા પરીક્ષાઓનું આયોજન અથવા ધોરણ અથવા અભ્યાસનો અન્ય કોઈપણ અભ્યાસક્રમ;

(જી) વિદ્યાર્થીઓના નોંધણી અથવા પ્રવેશની પદ્ધતિ;

(એચ) શાળા પરીક્ષાઓના સમકક્ષ તરીકે માન્ય ગણવાનાં પરીક્ષણો.

(૨) એકેડેમિક કાઉન્સિલને ઉપરોક્ત (એ) થી (એચ) માં નિર્દિષ્ટ તમામ બાબતો તથા તે અંગેની અનુસંગિક અને સંબંધિત બાબતો વિષે નિયમો પ્રસ્તાવિત કરવાની સત્તા રહેશે.

(૩) જ્યાં એકેડેમિક કાઉન્સિલ દ્વારા પ્રસ્તાવિત નિયમનના મસૌદાને એકિઝક્યુટિવ કાઉન્સિલે નકાર્યો હોય, ત્યાં એકેડેમિક કાઉન્સિલ ચાન્સેલર સમક્ષ અપીલ કરી શકે છે અને ચાન્સેલર, આદેશ દ્વારા, દિશાનિર્દેશ આપી શકે છે કે પ્રસ્તાવિત નિયમન તેની મંજૂરી માટે જનરલ કાઉન્સિલની આગામી બેઠક સમક્ષ મૂકવામાં આવે અને જનરલ કાઉન્સિલની તેવી મંજૂરી બાકી હોય ત્યાં સુધી તે આ આદેશમાં નિર્દિષ્ટ કરવામાં આવે તેવી તારીખથી અમલમાં રહેશે:

પરંતુ જો તેવા બેઠકમાં સામાન્ય પરિષદ દ્વારા નિયમન મંજૂર ન કરવામાં આવે, તો તે અમલમાં રહેવાનું બંધ કરશે.

(૪) કાર્યકારી પરિષદ દ્વારા બનાવવામાં આવેલા તમામ નિયમો શક્ય તેટલા વહેલામાં વહેલી તકે મંજૂરી માટે કુલાધિપતિ સમક્ષ અને સામાન્ય પરિષદની તેની આગામી બેઠકમાં રજૂ કરવામાં આવશે, અને સામાન્ય પરિષદને ઉપસ્થિત સભ્યોમાંથી ઓછામાં ઓછા બે તૃતીયાંશ બહુમતીથી પસાર કરાયેલા ઠરાવ દ્વારા કાર્યકારી પરિષદ દ્વારા બનાવવામાં આવેલા કોઈપણ નિયમને રદ કરવાની સત્તા રહેશે અને આવા નિયમો તેવા ઠરાવની તારીખથી અમલમાં રહેવાનું બંધ કરશે."

૪૧. કલમ ૧૮ શાળાની સત્તાધિકારીઓ અને અધિકારીઓ, તેમની રચના, સત્તાઓ અને કાર્યો સાથે સંબંધિત છે, અને તે અધિનિયમની જોગવાઈઓને આધીન રહી અનુસૂચિમાં નિર્દિષ્ટ કરવામાં આવ્યા છે અથવા વિનિયમો દ્વારા જેમ જોગવાઈ કરવામાં આવે તેમ રહેશે. કલમ ૧૮ નીચે મુજબ છે:—

" ૧૮. શાળાના પ્રાધિકારીઓ અને અધિકારીઓ વગેરે. —

શાળાની સત્તાઓ અને તેમની રચના, સત્તાઓ, કાર્યો અને તેમને સંબંધિત અન્ય બાબતો, શાળાના અધિકારીઓ અને તેમની નિમણૂક, સત્તાઓ, કાર્યો અને તેમને સંબંધિત અન્ય બાબતો તેમજ શાળાના કારોબારના નાણાંકીય વ્યવહાર, સત્તાઓ, શિક્ષણ, વહીવટ અને સંચાલન સંબંધિત અન્ય બધી બાબતો, આ અધિનિયમની જોગવાઈઓના આધીન

રહી, અનુસૂચિમાં નિર્દિષ્ટ મુજબ અથવા નિયમોમાં જોગવાઈ કરવામાં આવી હોય તે મુજબ રહેશે.”

૪૨. અનુસૂચિમાં કાર્યકારી પરિષદની સભ્યતા, કાર્યકારી પરિષદનો કાર્યકાળ તેમજ કાર્યકારી પરિષદની સત્તાઓ અને કાર્યો અંગે જોગવાઈ કરવામાં આવી છે. અનુસૂચિની કલમ ૯, જે કાર્યકારી પરિષદની સત્તાઓ અને કાર્યો અંગે જોગવાઈ કરે છે, તે નીચે મુજબ છે:—

“ ૯. કાર્યકારી પરિષદની સત્તાઓ અને કાર્યો.— ખંડ પને અપ્રભાવિત રાખીને, કાર્યકારી પરિષદને નીચે મુજબની સત્તાઓ અને કાર્યો રહેશે, તે આ મુજબ:—

(૧) સમયાંતરે, તે હેતુ માટે નિયમો દ્વારા રચવામાં આવેલી પસંદગી સમિતિની ભલામણો પર, જરૂરી હોય તેમ, ઉપકુલપતિ, કુલસચિવ, ગ્રંથપાલ, પ્રોફેસરો, સહપ્રોફેસરો, સહાયક પ્રોફેસરો અને શિક્ષકવર્ગના અન્ય સભ્યોની નિમણૂક કરવી:

શરત એ છે કે, બીજા ઉપબંધમાં આવરી લેવાયેલા મામલાઓ સિવાય, કાર્યકારી પરિષદ દ્વારા શિક્ષકોની સંખ્યા, લાયકાતો અને વેતનભથ્થાં અંગે એકેડેમિક કાઉન્સિલની ભલામણો પર વિચારણા કર્યા પછી જ, અને તે સિવાય અન્યથા, કોઈ કાર્યવાહી કરવામાં આવશે નહીં:

એ પણ વધુમાં જોગવાઈ કરવામાં આવે છે કે નિયુક્તિઓ કરવા માટે કોઈપણ પસંદગી સમિતિની રચના કરવી આવશ્યક રહેશે નહીં,—

(એ) કોઈપણ અતિરિક્ત પદ પર; અથવા

(બી) એકિઝક્યુટિવ કાઉન્સિલ દ્વારા પદ સ્વીકારવા માટે આમંત્રિત કરવામાં આવેલ ઉચ્ચ શૈક્ષણિક વિશિષ્ટતા, પ્રતિષ્ઠા અને વ્યાવસાયિક સિદ્ધિ ધરાવતા વ્યક્તિને પ્રોફેસરના પદ પર;

(૨) વહીવટી, મંત્રાલયીન અને અન્ય આવશ્યક પદોનું સર્જન કરવું, આવા પદોની સંખ્યા અને પરિભાષો નિર્ધારિત કરવું, આવા પદો પર નિમણૂક

માટેની લઘુત્તમ લાયકાત નિર્દિષ્ટ કરવી અને આ બાબતમાં બનાવવામાં આવેલા નિયમો દ્વારા નિર્ધારિત કરવામાં આવે તેવી સેવા-શરતો અને શરતો મુજબ આવા પદો પર વ્યક્તિઓની નિમણૂક કરવી, અથવા કાર્યકારી પરિષદ સમયાંતરે ઠરાવ દ્વારા, સામાન્ય રીતે અથવા વિશેષ રીતે, જે મુજબ નિર્દેશ કરે તેવી સત્તા અથવા સત્તાઓ કે અધિકારી અથવા અધિકારીઓને નિમણૂકની સત્તાઓ સોંપવી;

(૩) નિયમાવલિ અનુસાર શાળાના કોઈપણ અધિકારીને આકસ્મિક રજા સિવાયની ગેરહાજરીની રજા મંજૂર કરવી અને તેની ગેરહાજરી દરમિયાન એવા અધિકારીના કાર્યોના નિર્વહ માટે જરૂરી વ્યવસ્થા કરવી;

(૪) શાળાના નાણાં, હિસાબો, મૂડીરોકાણો, સંપત્તિ, વ્યવસાય અને અન્ય તમામ વહીવટી કાર્યોનું સંચાલન અને નિયમન કરવું અને તે હેતુસર, યોગ્ય માને તેવા પ્રતિનિધિઓની નિમણૂક કરવી;

(૫) શાળાને સંબંધિત કોઈપણ નાણાં, તેમાં કોઈપણ અપ્રચુકત આવકનો સમાવેશ થાય છે, સમયાંતરે જેમ યોગ્ય માને તેમ એવા સ્ટોક, ફંડ, શેરો અથવા પ્રતિભૂતિઓમાં રોકાણ કરવા અથવા ભારતમાં સ્થાયર મિલકતની ખરીદીમાં રોકાણ કરવા, તેમજ આવા રોકાણોમાં સમયાંતરે ફેરફાર કરવાની સમાન સત્તા ધરાવવી;

(૬) શાળાની તરફથી કોઈપણ જંગમ અથવા અચળ મિલકતનું હસ્તાંતરણ કરવું અથવા હસ્તાંતરણ સ્વીકારવું;

(૭) શાળાની તરફથી કરારો કરવાં, તેમાં ફેરફાર કરવાં, તેમનો અમલ કરવો અને તેમને રદ કરવાં તથા તે હેતુસર તેને યોગ્ય લાગે એવા અધિકારીઓની નિમણૂક કરવી;

(૮) શાળાના કાર્યના સંચાલન માટે જરૂરી ઇમારતો, પરિસરો, ફર્નિચર અને ઉપકરણો તથા અન્ય સાધનો ઉપલબ્ધ કરાવવા;

(૯) શાળાના અધિકારીઓ, શિક્ષકો, વિદ્યાર્થીઓ અને શાળાના કર્મચારીઓની એવી કોઈપણ ફરિયાદો, જેઓ કોઈપણ કારણસર પોતાના ને

અદાલતના કોઈ કૃત્ય સિવાય અન્યથા પીડિત માને, તે ફરિયાદો સ્વીકારવી, તેમનો નિર્ણય કરવો અને યોગ્ય માને તો તેનો નિવારણ કરવું;

(૧૦) પરીક્ષકો અને મધ્યસ્થોની નિમણૂંક કરવી, અને જરૂરી જણાય તો તેઓને દૂર કરવું તથા અકાદમિક પરિષદ સાથે પરામર્શ કર્યા બાદ તેમની ફી, પરિલાભો અને મુસાફરી તથા અન્ય ભથ્થાં નક્કી કરવા;
(૧૧) સ્કૂલ માટે એક સામાન્ય મુદ્રા પસંદ કરવી અને તે મુદ્રાની જાળવણી માટે જોગવાઈ કરવી; અને

(૧૨) આ અધિનિયમ દ્વારા અથવા તેની હેઠળ તેના પર પ્રદાન કરવામાં આવેલી અથવા લાદવામાં આવેલી તેવી અન્ય સત્તાઓનો ઉપયોગ કરવો અને તેવી અન્ય ફરજો બજાવવી."

૪૩. કલમ ૧૩ એકેડેમિક કાઉન્સિલની સભ્યતા અંગે વ્યવસ્થા કરે છે અને કલમ ૧૪ એકેડેમિક કાઉન્સિલની સત્તાઓ તથા ફરજો અંગે જોગવાઈ કરે છે. કલમ ૧૪ નીચે મુજબ છે:—

" ૧૪. એકેડેમિક કાઉન્સિલની સત્તાઓ અને ફરજો.—

આ અધિનિયમ અને નિયમાવલીઓની જોગવાઈઓના આધીન રહીને, એકેડેમિક કાઉન્સિલને તેમાં નિક્ષિપ્ત અન્ય તમામ સત્તાઓ ઉપરાંત, નીચે મુજબની સત્તાઓ રહેશે, નામત:—

(૧) સામાન્ય પરિષદ અથવા કાર્યકારી પરિષદ દ્વારા તેને સંદર્ભિત અથવા સોંપવામાં આવેલ કોઈપણ બાબત અંગે અહેવાલ આપવો;

(૨) શાળામાં શિક્ષક પદોની રચના, રદ કરવાની કે વર્ગીકરણ બાબતે તથા તે સંબંધિત વેતનભથ્થાં અને જોડાયેલ ફરજો અંગે કાર્યકારી પરિષદને ભલામણો કરવી; (૩) સંકાયોના સંગઠન માટે યોજનાઓ ઘડવી અને તેમાં ફેરફાર કરવો અથવા તેની પુનઃસમીક્ષા કરવી, તથા આવી સંકાયોને તેમના અનુરૂપ વિષયો સોંપવા અને કોઈ સંકાયને રદ કરવા અથવા ઉપવિભાજિત કરવાની યોગ્યતા વિશે અથવા એક સંકાયને બીજી સંકાય સાથે સંયોજિત કરવાની યોગ્યતા વિશે કાર્યકારી પરિષદને અહેવાલ આપવો;

(૪) શાળામાં નોંધાયેલા ન હોય તેવી વ્યક્તિઓને શિક્ષણ અને પરીક્ષા આપવા માટે નિયમો દ્વારા વ્યવસ્થા કરવી;

(૫) શાળાની અંદર સંશોધનને પ્રોત્સાહન આપવું અને તેવા સંશોધન અંગે સમયાંતરે અહેવાલો માંગવા;

(૬) ફેકલ્ટીઓ દ્વારા રજૂ કરાયેલા પ્રસ્તાવો પર વિચાર કરવો;

(૭) શાળામાં પ્રવેશ માટે સમિતિઓની નિમણૂક કરવી;

(૮) અન્ય યુનિવર્સિટીઓ અને સંસ્થાઓના ડિપ્લોમા અને ઉપાધિઓને માન્યતા આપવી અને શાળાના ડિપ્લોમા અને ઉપાધિઓના સંબંધમાં તેમની સમકક્ષતા નક્કી કરવી;

(૯) જનરલ કાઉન્સિલ દ્વારા સ્વીકારવામાં આવેલી કોઈપણ શરતોને આધીન રહીને, ફેલોશિપો, શિષ્યવૃત્તિઓ અને અન્ય ઇનામો માટેની સ્પર્ધાનો સમય, રીત અને શરતો નક્કી કરવી અને તે જ આપવી;
(૧૦) પરીક્ષકોની નિમણૂક અને જો જરૂરી હોય તો તેમની હટાવટ તથા તેમની ફી, મહેનતાણાં અને મુસાફરી તથા અન્ય ખર્ચના નિર્ધારણ અંગે એક્ઝિક્યુટિવ કાઉન્સિલને ભલામણો કરવી;

(૧૧) પરીક્ષાઓના આયોજન માટે વ્યવસ્થા કરવી અને તે યોજવા માટેની તારીખો નિશ્ચિત કરવી;

(૧૨) વિવિધ પરીક્ષાઓના પરિણામ જાહેર કરવા, અથવા તે માટે સમિતિઓ અથવા અધિકારીઓની નિમણૂક કરવા, અને ડિગ્રી, સન્માનો, ડિપ્લોમા, પરવાના, ઉપાધિઓ તથા સન્માનચિહ્નોના પ્રદાન અથવા મંજૂરી અંગે ભલામણો કરવા;

(૧૩) નિયમો અને આવા પુરસ્કારો સાથે સંલગ્ન કરવામાં આવી શકે તેવી અન્ય શરતો અનુસાર સ્ટાઈપેન્ડ, શિષ્યવૃત્તિઓ, ચંદ્રકો અને ઇનામો એનાયત કરવા તેમજ અન્ય પુરસ્કારો આપવા;

(૧૪) નિર્ધારિત અથવા ભલામણ કરાયેલ પાઠ્યપુસ્તકોની યાદીઓ પ્રકાશિત કરવા અને નિર્ધારિત અભ્યાસક્રમોના સિલેબસ પ્રકાશિત કરવા; (૧૫) નિયમો દ્વારા સમયાંતરે નિર્ધારિત કરવામાં આવે તેવી ફોર્મો અને રજીસ્ટરો તૈયાર કરવા; અને

(૧૬) શૈક્ષણિક બાબતોના સંબંધમાં, આ અધિનિયમની જોગવાઈઓના યોગ્ય અમલીકરણ માટે જરૂરી હોય તેવી તમામ ફરજો બજાવવી અને આવા તમામ કાર્યો કરવાં તથા કૃત્યો કરવાં.”

૪૪. અધિનિયમ, ૧૯૮૬ હેઠળની કાયદેસરની જોગવાઈઓનું અવલોકન કર્યા પછી, હવે અમે પક્ષકારોના વિદ્વાન વકીલોની અનુક્રમે કરવામાં આવેલી રજૂઆતો પર વિચાર કરવા આગળ વધીએ છીએ. ઉપર નોંધ્યા મુજબ, વિચારણા માટે ઉદ્ભવતો પ્રશ્ન એ છે કે વિદ્યાર્થીઓના પ્રવેશ સંબંધે એકેડેમિક કાઉન્સિલની ભલામણ કાયદેસર આવશ્યકતા છે કે નહીં.

૪૫. શ્રી દાતાર રજૂ કરે છે કે કલમ ૧૦ મુજબ, કાર્યકારી પરિષદ શાળાનું મુખ્ય કાર્યપાલક મંડળ છે અને શાળાનું પ્રશાસન, સંચાલન અને નિયંત્રણ કાર્યકારી પરિષદમાં નિહિત છે; તેથી, વિદ્યાર્થીઓના પ્રવેશ અંગેની સત્તા કાર્યકારી પરિષદમાં નિહિત છે. તેઓ રજૂ કરે છે કે વિદ્યાર્થીઓનો પ્રવેશ પ્રશાસનના પાસાઓમાંથી એક છે. તેમણે આ અદાલતના ટી.એમ.એ. પાઈ ફાઉન્ડેશન અને અન્ય વિ. કર્ણાટક રાજ્ય અને અન્ય, (૨૦૦૨) ૮ એસ.સી.સી. ૪૮૧ ના ચુકાદા પર આધાર રાખ્યો છે, જેમાં ચુકાદાના પરિચ્છેદ ૫૦ માં આ અદાલતે ઠરાવ્યું હતું કે સંસ્થા સ્થાપવાની અને તેનું સંચાલન કરવાની હકમાં વ્યાપક રીતે વિદ્યાર્થીઓને પ્રવેશ આપવાનો હક સામેલ થાય છે. પરિચ્છેદ ૫૦ નીચે મુજબ છે:—“૫૦. સંસ્થા સ્થાપવાની અને તેનું સંચાલન કરવાની હકમાં વ્યાપક રીતે નીચેના હકોનો સમાવેશ થાય છે:—

(એ) વિદ્યાર્થીઓને પ્રવેશ આપવો:

(બી) યોગ્ય ફી માળખું નિર્ધારિત કરવું:

(સી) શાસક મંડળની રચના કરવી;

(ડી) કર્મચારીવર્ગની નિમણૂક કરવી (શૈક્ષણિક અને અશૈક્ષણિક); અને

(ઈ) કોઈપણ કર્મચારીની તરફથી ફરજમાં બેદરકારી હોય તો કાર્યવાહી કરવી.

૪૬. આ બાબતે કોઈ વિવાદ રહી શકતો નથી કે કાર્યકારી પરિષદ શાળાનું મુખ્ય કાર્યકારી મંડળ છે અને શાળાનું વહીવટ, સંચાલન તથા નિયંત્રણ કાર્યકારી પરિષદમાં નિહિત છે, અને વહીવટમાં વિદ્યાર્થીઓને પ્રવેશ આપવાનો અધિકાર પણ સમાવેશ પામે છે; પરંતુ વિદ્યાર્થીઓના પ્રવેશને નિયમિત કરવા માટે કોઈ અન્ય વૈધાનિક જોગવાઈઓ છે કે કેમ અથવા વિદ્યાર્થીઓના પ્રવેશ સંબંધિત નિર્ણય લેવાની સત્તા શાળાની કોઈ અન્ય સત્તાધિકારી સંસ્થાને સોંપવામાં આવી છે કે કેમ તે જાણવા માટે વિધાનને વધુ તપાસવું આવશ્યક બને છે.

૪૭. પોતાની રજૂઆતને વધુ બળ આપવા માટે, શ્રી ગુપ્તાએ ઉપર નોંધાયેલ અધિનિયમની કલમ ૧૩ ની બીજી પરંતુક જોગવાઈ પર આધાર મૂક્યો છે. કલમ ૧૩(૧) કાર્યકારી પરિષદને શાળાના કારોબારના વહીવટ અને વ્યવસ્થાપન માટે જોગવાઈ કરવા નિયમનો ઘડવાની સત્તા આપે છે. જોકે, કાર્યકારી પરિષદની નિયમનો ઘડવાની સત્તા બીજી પરંતુક જોગવાઈ દ્વારા શરતબદ્ધ કરવામાં આવી છે, જે નીચે મુજબ છે:—

વધુમાં આ પણ જોગવાઈ કરવામાં આવે છે કે એકેડેમિક કાઉન્સિલની પૂર્વ સંમતિ સિવાય, કાર્યકારી પરિષદ નીચે દર્શાવેલ કોઈ એક અથવા તમામ બાબતોને અસર કરતી કોઈપણ વિનિયમ બનાવશે નહીં, તેમાં સુધારો કરશે નહીં અથવા તેને રદ કરશે નહીં, એટલે કે:—

XXXXXXXXXXXXXXXXXX

(જી) વિદ્યાર્થીઓના નોંધણી અથવા પ્રવેશનો પ્રકાર;

XXXXXXXXXXXXXXXXXX"

૪૮. શ્રી દાતાર રજૂ કરે છે કે કલમ ૧૩ના બીજા પરંતુકમાં સમાવિષ્ટ વૈધાનિક આવશ્યકતા અંગે કોઈ વિવાદ રહી શકતો નથી, તેમ છતાં તેઓ રજૂ કરે છે કે કલમ ૧૩નો બીજો પરંતુક વર્તમાન કેસમાં લાગુ પડતો નથી, કારણ કે વિદ્યાર્થીઓના નોંધણીકરણ અથવા પ્રવેશ અંગે કોઈ નિયમાવલીઓ ઘડવામાં આવી નથી. જ્યારે કોઈ નિયમાવલીઓ ઘડવામાં આવી નથી અને કાર્યકારી પરિષદે તે અંગે કોઈ નિયમાવલી અથવા તેમાં કોઈ સુધારો પ્રસ્તાવિત કર્યો નથી, ત્યારે બીજા પરંતુક હેઠળનો પ્રતિબંધ આકર્ષિત થતો નથી. શ્રી દાતાર વધુમાં રજૂ કરે છે કે કલમ ૧૩ હેઠળ નિયમાવલીઓ ઘડવાનો અધિકાર એક અલગ અને સ્વતંત્ર અધિકાર છે. જ્યારે કલમ ૧૦ હેઠળ કાર્યકારી પરિષદને અધિકાર અપાયો છે, ત્યારે તેઓ રજૂ કરે છે કે કાર્યકારી પરિષદે કલમ ૧૩ હેઠળ કોઈ નિયમાવલીઓ ઘડી ન હોય તોય, તે અધિનિયમની કલમ ૧૦ દ્વારા પ્રદાન કરાયેલા પોતાના સામાન્ય અધિકારનો યોગ્ય રીતે ઉપયોગ કરી શકે છે. શ્રી દાતારે આ અદાલતના પી.ટી.સી. ઇન્ડિયા લિમિટેડ વિ. સેન્ટ્રલ ઇલેક્ટ્રિસિટી રેગ્યુલેટરી કમિશન, (૨૦૧૦) ૪ એસ.સી.સી. ૬૦૩, ના ચુકાદા પર આધાર મૂક્યો છે. ઉપરોક્ત કેસમાં આ અદાલતની બંધારણીય ખંડપીઠને વિદ્યુત અધિનિયમ, ૨૦૦૩ ની વિવિધ જોગવાઈઓ પર વિચાર કરવાનો અવસર મળ્યો હતો. અધિનિયમની કલમ ૭૯માં કેન્દ્રીય આયોગના કાર્યોનું ઉદ્દેશન કરવામાં આવ્યું હતું, જ્યારે કલમ ૧૭૮ કેન્દ્રીય આયોગને નિયમાવલીઓ બનાવવા સક્ષમ બનાવે છે. આ અદાલતે ઠરાવ્યું હતું કે કલમ ૭૯માં ઉદ્દેશિત કેન્દ્રીય આયોગના કાર્યો, કલમ ૧૭૮ હેઠળના કેન્દ્રીય આયોગના કાર્યો કરતાં અલગ અને ભિન્ન છે, અને પરિચ્છેદ ૫૩ અને ૫૫માં નીચે મુજબ નિર્ધારિત કરવામાં આવ્યું હતું:—

“ ૫૩. ઉપરોક્ત પરીક્ષણોને ૨૦૦૩ ના અધિનિયમની યોજનામાં લાગુ કરતાં, અમને જણાય છે કે અધિનિયમ હેઠળ કેન્દ્રીય આયોગ એક સાથે નિર્ણય લેતી તેમજ વિનિયમો બનાવતી સત્તા છે. કલમ ૭૯ કેન્દ્રીય આયોગના કાર્યોને વ્યાપક રીતે બે વર્ગોમાં નિર્દિષ્ટ કરે છે – ફરજિયાત કાર્યો અને સલાહકાર કાર્યો. શુલ્કનું નિયમન, પરવાનો આપવાની પ્રક્રિયા (અંતર-રાજ્ય વેપાર માટેના પરવાના સહિત), તેમજ વીજ ઉત્પાદન કંપનીઓ અથવા પ્રસારણ પરવાનાધારકોને લગતા વિવાદોનું નિરાકરણ “ફરજિયાત

કાર્યો"ના મથાળામાં આવે છે, જ્યારે રાષ્ટ્રીય વિદ્યુત નીતિ અને શુલ્ક નીતિના ઘડતર અંગે કેન્દ્ર સરકારને સલાહ આપવી "સલાહકાર કાર્યો"ના મથાળામાં આવે છે. આ અર્થમાં, કેન્દ્રીય આયોગ નિર્ણય લેતી સત્તા છે. કલમ ૭૯(૧) હેઠળ આવું નિર્ણય લેવો કેન્દ્રીય આયોગ દ્વારા કલમ ૧૭૮ હેઠળ વિનિયમો બનાવવામાં આવે તે પર આધારિત નથી. તેથી, કલમ ૭૯ માં ગણાવેલા કેન્દ્રીય આયોગના કાર્યો, કલમ ૧૭૮ હેઠળ કેન્દ્રીય આયોગના કાર્યો કરતાં અલગ અને ભિન્ન છે. પૂર્વવર્તી કાર્યો વહીવટી/નિર્ણાયક સ્વરૂપના છે, જ્યારે પરવર્તી કાર્યો વિધાનાત્મક છે.

૫૫. નિયંત્રણ કરવું એ નિયમો બનાવવાની પ્રક્રિયાથી ભિન્ન પ્રકારની સત્તાનો ઉપયોગ છે. જોકે, કલમ ૧૭૮ હેઠળ નિયમ બનાવવો એ કેન્દ્રીય આયોગે કલમ ૭૯(૧) હેઠળ કોઈપણ પગલાં/ઉપાયો લેવા માટે પૂર્વશરત નથી. જેમ જણાવાયું છે, જો કોઈ નિયમ અસ્તિત્વમાં હોય, તો કલમ ૭૯(૧) હેઠળનો ઉપાય કલમ ૧૭૮ હેઠળના આવા નિયમ સાથે સુસંગત હોવો જોઈએ....."

૪૯. અમે આ અદાલતના વી.ટી. ખાંડોડે અને અન્ય વિ. રિઝર્વ બેંક ઓફ ઇન્ડિયા અને અન્ય, (૧૯૮૨) ૨ એસ.સી.સી. ૭ માં આપેલા બીજા એક ચુકાદાનો પણ ઉલ્લેખ કરી શકીએ. રિઝર્વ બેંક ઓફ ઇન્ડિયા અધિનિયમ, ૧૯૩૪ ની કલમ ૫૮(૧) એ એવી જોગવાઈ કરતી હતી કે કેન્દ્રીય બોર્ડ, કેન્દ્રીય સરકારની પૂર્વ મંજૂરીથી, આ અધિનિયમ સાથે સુસંગત એવા નિયમો બનાવી શકે કે જેથી આ અધિનિયમની જોગવાઈઓને અમલમાં મૂકવાના હેતુ માટે જે તમામ બાબતો અંગે જોગવાઈ કરવી આવશ્યક અથવા સુવિધાજનક હોય તે માટે ઉપબંધ કરી શકાય. કલમ ૫૮(૧) હેઠળ કોઈ નિયમો બનાવવામાં આવ્યા નહોતા. એવી દલીલ ઉઠાવવામાં આવી હતી કે સેવાની શરતો વહીવટી પરિપત્રો દ્વારા નક્કી કરી શકાતી નથી, પરંતુ તે અધિનિયમની કલમ ૫૮ હેઠળ બનાવાયેલા નિયમો દ્વારા જ નક્કી થવી જોઈએ. ઉપરોક્ત દલીલ નકારી કાઢતાં, આ અદાલતે અનુચ્છેદ ૧૮ માં નીચે મુજબ ઠરાવ્યું:—

“ ૧૮. આ રજૂઆતના સમર્થનમાં, વિદ્વાન વકીલ દ્વારા હેલ્સબરીઝ લૉઝ ઓફ ઇંગ્લેન્ડ, જથી આવૃત્તિના પરિષદ ૧૩૨૬ અને ૧૩૩૩ (પૃષ્ઠ ૭૭૫ અને ૭૭૯) માં સમાવિષ્ટ કાનૂની નિવેદન પર આધાર મુકવામાં આવ્યો છે. પરિષદ ૧૩૨૬ માં એવું જણાવાયું છે કે:

નિગમો કાયદાસર્જિત અથવા અકાયદાસર્જિત એવા બન્ને પ્રકારના હોઈ શકે છે અને આ બન્ને વર્ગોની સત્તાઓ તથા જવાબદારીઓ વચ્ચે મૂળભૂત ભેદ અસ્તિત્વમાં છે. કાયદાસર્જિત નિગમોને માત્ર એવા જ હકો હોય છે અને તેઓ માત્ર એવા જ કાર્યો કરી શકે છે, જે તેમને સ્થાપિત કરનાર કાયદાઓ દ્વારા પ્રત્યક્ષ અથવા પરોક્ષ રીતે અધિકૃત કરવામાં આવ્યા હોય; અકાયદાસર્જિત નિગમો, સામાન્ય રીતે કહીએ તો, કાયદા દ્વારા પ્રત્યક્ષ અથવા પરોક્ષ રીતે મર્યાદિત ન કરવામાં આવ્યા હોય ત્યાં સુધી, એક સામાન્ય વ્યક્તિ જે કંઈ કરી શકે તે બધું કરી શકે છે.

પરિષદ ૧૩૩૩ કહે છે કે :

કાયદા દ્વારા રચાયેલ નિગમની સત્તાઓ તેને નિયમિત કરતા કાયદાઓ દ્વારા મર્યાદિત અને પરિબંધિત હોય છે, અને તે therein સ્પષ્ટપણે જણાવેલ હદથી વધુ વિસ્તરતી નથી, અથવા તેની સ્થાપનાના હેતુઓને કાર્યાન્વિત કરવા માટે જે જરૂરી અને યોગ્ય રીતે આવશ્યક હોય તેનાથી વધુ નથી, અથવા વિધાનમંડળે જેને અધિકૃત કર્યું હોય તેવી બાબતોને અનુસંગિક અથવા પરિણામરૂપ તરીકે ન્યાયસંગત રીતે ગણાવી શકાય તેનાથી વધુ નથી. કાયદો જે બાબતને સ્પષ્ટપણે અથવા અનુમાનિત રીતે અધિકૃત કરતો નથી, તે પ્રતિબંધિત માનવાની રહેશે.

આ બાબતે કોઈ શંકા નથી કે કોઈ વૈધાનિક નિગમ માત્ર તેવા જ કાર્યો કરી શકે છે, જેઓ તેને સ્થાપિત કરનાર કાયદા દ્વારા અધિકૃત કરવામાં આવ્યા હોય, અને આવા નિગમની સત્તાઓ તે કાયદો સ્પષ્ટપણે અથવા આવશ્યક અનુસંગથી જે જોગવાઈ કરે છે તેનાથી પરે વિસ્તરી શકતી નથી. જો કોઈ કાર્ય નિગમને સ્થાપિત કરનાર કાયદા દ્વારા ન તો સ્પષ્ટપણે અને ન તો અનુમાનિત

રીતે અધિકૃત કરવામાં આવ્યું હોય, તો તેને પ્રતિબંધિત માનવું આવશ્યક છે. તેમ છતાં, તેથી શ્રી નરીમાન જે પરિણામ માટે દલીલ કરે છે તે પ્રાપ્ત થઈ શકતું નથી. તેમની દલીલ એવી નથી કે સેન્ટ્રલ બોર્ડ પાસે કર્મચારી નિયમનો ઘડવાની સત્તા નથી, પરંતુ એવી છે કે તે માત્ર કલમ ૫૮(૧) હેઠળ જ તેમ કરી શકે. તે દલીલના સંદર્ભમાં, નોંધપાત્ર છે કે કલમ ૫૮(૧) સક્ષમ બનાવતી જોગવાઈના સ્વરૂપની છે, જેના હેઠળ સેન્ટ્રલ બોર્ડ અધિનિયમની જોગવાઈઓને અમલી બનાવવા માટે જરૂરી અથવા સુવિધાજનક હોય તેવી બધી બાબતો માટે જોગવાઈ કરવા હેતુસર નિયમનો બનાવી “શકે” છે. આ જોગવાઈ એ દલીલને સમર્થન આપતી નથી કે કર્મચારી નિયમનો અનિવાર્ય રીતે તેના હેઠળ જ ઘડવામાં આવવા જોઈએ, નહીં તો ક્યારેય નહીં. બાબતનું તત્ત્વ એ છે કે સેન્ટ્રલ બોર્ડ પાસે બેન્કના કર્મચારીવર્ગની સેવા શરતો સંબંધિત નિયમનો ઘડવાની સત્તા છે. જો તે પાસે આવી સત્તા હોય, તો તે તેનો ઉપયોગ કલમ ૫૮(૧) અનુસાર અથવા તેના વહીવટ અને પર્યવેક્ષણની સામાન્ય સત્તાનો યોગ્ય રીતે ઉપયોગ કરીને કરી શકે છે.”

૫૦. શ્રી દાતારની આ રજૂઆતમાં અમને તત્ત્વ જણાય છે કે કલમ ૧૩ હેઠળ એકિઝક્યુટિવ કાઉન્સિલને નિયમનો ઘડવાની સત્તા અને કલમ ૧૦ હેઠળ શાળાનું વહીવટ, સંચાલન તથા નિયંત્રણ કરવાની સત્તા — આ બન્ને અલગ-અલગ સત્તાઓ છે અને વિદ્યાર્થીઓના પ્રવેશ અંગે કલમ ૧૩ હેઠળ નિયમનો ઘડવામાં આવ્યા ન હોય તો પણ, એકિઝક્યુટિવ કાઉન્સિલ શાળાના કારોબારનું વહીવટ, સંચાલન અને નિયંત્રણ કરવા માટે કલમ ૧૦ હેઠળની પોતાની સત્તાનો સુચારુ રીતે ઉપયોગ કરી શકે છે. તેમ છતાં, કલમ ૧૩માં સમાવિષ્ટ જોગવાઈઓ ધારાસભ્ય યોજના પર નોંધપાત્ર પ્રકાશ પાડે છે. “વિદ્યાર્થીઓના નોંધણીકરણ અને પ્રવેશની પદ્ધતિ” સહિત સૂચિબદ્ધ વિષયો અંગે એકેડેમિક કાઉન્સિલની પૂર્વ સંમતિ માટેની બીજી પરંતુક જોગવાઈ એ માટે નિર્ધારિત કરવામાં આવી છે કે ધારાની યોજના અનુસાર વિદ્યાર્થીઓના નોંધણીકરણ અથવા પ્રવેશની પદ્ધતિ અંગે નિર્ણય લેવાની સત્તા એકેડેમિક કાઉન્સિલને સોંપવામાં આવી છે, જે બાબતનો અમે અહીં બાદમાં ઉલ્લેખ કરીશું. એકિઝક્યુટિવ કાઉન્સિલની

નિયમન-ઘડતર સત્તા પરનો ઉપરોક્ત પ્રતિબંધ હેતુ અને ઉદ્દેશ સાથે સંકલિત કરવામાં આવ્યો છે. બીજી પરંતુક હેઠળ ઉલ્લેખિત જે વિષયો માટે એકેડેમિક કાઉન્સિલની પૂર્વ સંમતિ આવશ્યક છે, તે બધા વિષયો એકેડેમિક કાઉન્સિલના કાર્યક્ષેત્રમાં આવતા બાબતો છે; તેથી, ભલે કડક અર્થમાં કલમ ૧૩(૧) ની બીજી પરંતુક ત્યારે આકર્ષિત થતી ન હોય જ્યારે એકિઝક્યુટિવ કાઉન્સિલ દ્વારા કોઈ નિયમનો ઘડવામાં આવ્યા ન હોય, તો પણ એકિઝક્યુટિવ કાઉન્સિલની નિયમન-ઘડતર સત્તાના ઉપયોગને શરતી બનાવવાનો હેતુ અને ઉદ્દેશ અવગણવામાં આવી શકે નહિ. કલમ ૧૩ ની પેટાકલમ (૩) માં પણ એક વિશેષ જોગવાઈ છે, જે મુજબ જ્યાં એકેડેમિક કાઉન્સિલ દ્વારા પ્રસ્તાવિત નિયમનનો ખરડો એકિઝક્યુટિવ કાઉન્સિલ દ્વારા નામંજૂર કરવામાં આવે છે, ત્યાં એકેડેમિક કાઉન્સિલ ચાન્સેલર સમક્ષ અપીલ કરી શકે છે અને ચાન્સેલર આદેશ દ્વારા એવો નિર્દેશ આપી શકે છે કે પ્રસ્તાવિત નિયમનને મંજૂરી માટે જનરલ કાઉન્સિલની આગામી બેઠક સમક્ષ મૂકવામાં આવે અને જનરલ કાઉન્સિલ દ્વારા એવી મંજૂરી મળ્યા સુધી તે આ આદેશમાં નિર્દિષ્ટ તારીખથી અમલમાં રહેશે. તેથી, એકેડેમિક કાઉન્સિલના એવા નિયમનો, જે એકિઝક્યુટિવ કાઉન્સિલ દ્વારા નામંજૂર કરવામાં આવ્યા હોય છતાં, ચાન્સેલર દ્વારા અમલમાં રહેવા દેવામાં આવી શકે છે અને તેમને મંજૂરી માટે જનરલ કાઉન્સિલ સમક્ષ મૂકવા જરૂરી બને છે અને મંજૂરી મળ્યા પછી તે અમલમાં રહેશે. ઉપરોક્ત જોગવાઈ દર્શાવે છે કે નિશ્ચિત બાબતોમાં એકેડેમિક કાઉન્સિલની ભલામણોને પ્રાધાન્ય આપવામાં આવ્યું છે અને કલમ ૧૩ ની પેટાકલમ (૨) મુજબ, કલમ ૧૩ ની પેટાકલમ (૧) ની બીજી પરંતુકમાં દર્શાવેલ (એ) થી (એચ) સુધીના તમામ વિષયો પર નિયમનો પ્રસ્તાવિત કરવાની સત્તા એકેડેમિક કાઉન્સિલને રહેશે. તેથી, વિદ્યાર્થીઓના નોંધણીકરણની પદ્ધતિ અને પ્રવેશ અંગે પણ એકેડેમિક કાઉન્સિલ નિયમનો પ્રસ્તાવિત કરી શકે છે.

૫૧. હવે, અમે અધિનિયમની અન્ય જોગવાઈઓનું પરીક્ષણ કરવા આગળ વધીએ છીએ જેથી એ જાણી શકાય કે કલમ ૧૩ની જોગવાઈઓ ઉપરાંત વિદ્યાર્થીઓના પ્રવેશ સંબંધે નિર્ણય લેવાનો અધિકાર એકેડેમિક કાઉન્સિલને

પર. અનુસૂચિમાં ઉપરોક્ત જોગવાઈઓ દ્વારા ખાસ કરીને એકેડેમિક કાઉન્સિલને શાળામાં પ્રવેશ માટે સમિતિઓની નિમણૂક કરવાની સત્તા આપવામાં આવી છે. આથી, શાળામાં પ્રવેશ એકેડેમિક કાઉન્સિલના નિયંત્રણ હેઠળ રહેવાનો અભિપ્રેત હતો અને સમિતિઓની નિમણૂકનો હેતુ શાળાના પ્રવેશની દેખરેખ રાખવાનો અને તેનું સંચાલન કરવાનો હતો. જ્યારે અધિનિયમ ૧૯૮૬માં અમલમાં આવ્યો ત્યારે પ્રવેશ સંબંધે કોઈ પ્રક્રિયા અમલમાં નહોતી અને વિધાન દ્વારા કાર્યકારી પરિષદને શાળામાં પ્રવેશ માટે સમિતિઓની નિમણૂક કરવાની સત્તા આપવામાં આવી હતી. શાળામાં પ્રવેશ માટે સમિતિઓની નિમણૂક સંબંધિત કલમ ૧૪(૧૬)ના બળે, શૈક્ષણિક પરિષદે “અધિનિયમની જોગવાઈઓના યોગ્ય અમલીકરણ માટે જરૂરી હોય તેવી બધી ફરજો બજાવવાની અને બધી એવી ક્રિયાઓ

કરવાની” હતી. આથી, ઉપરોક્ત વૈધાનિક જોગવાઈએ પ્રવેશ સંબંધે એકેડેમિક કાઉન્સિલને તમામ અનુગામી સત્તાઓ પ્રદાન કરી હતી.

૫૩. હવે, અમે શાળામાં પ્રવેશ સંબંધે એકેડેમિક કાઉન્સિલને અપાયેલી સત્તાની તુલના કલમ ૯ હેઠળ એકિઝક્યુટિવ કાઉન્સિલને અપાયેલી સત્તાઓ અને કાર્યો સાથે કરીએ છીએ. કલમ ૯ હેઠળ એકિઝક્યુટિવ કાઉન્સિલને અપાયેલી સત્તાઓને ત્રણ ભાગોમાં વહેંચી શકાય: (૧) ઉપકલમો (૧), (૨), (૩) અને (૯) નિયુક્તિ અને સેવા શરતો સાથે સંબંધિત છે; (૨) ઉપકલમો (૪), (૫), (૬), (૭) અને (૮) નાણાંકીય બાબતો અને મિલકતો સાથે સંબંધિત છે; અને (૩) અન્યમાં કલમો (૧૦), (૧૧) અને (૧૨)નો સમાવેશ થાય છે. કલમ (૧૧) દ્વારા એકિઝક્યુટિવ કાઉન્સિલને શાળા માટે સામાન્ય મુદ્દા પસંદ કરવાની સત્તા આપવામાં આવે છે અને પેટાકલમ (૧૨) એક સામાન્ય સત્તા છે, જે મુજબ એકિઝક્યુટિવ કાઉન્સિલ એવી અન્ય સત્તાઓનો ઉપયોગ કરી શકે અને એવા અન્ય કર્તવ્યોનું પાલન કરી શકે, જે તેના ઉપર લાદવામાં આવે.

૫૪. હવે અમારી સમક્ષ માત્ર એક જ કલમ, અર્થાત્ ઉપ-કલમ (૧૦), બાકી રહે છે, જેનો ભાવ નીચે મુજબ છે:—

પરીક્ષકો અને સંચાલકોની નિમણૂક કરવી, અને જો જરૂરી હોય તો તેમને દૂર કરવા તથા એકેડેમિક કાઉન્સિલ સાથે પરામર્શ કર્યા બાદ તેમની ફી, મહેનતાણાં અને મુસાફરી તથા અન્ય ભથ્થાં નક્કી કરવા.

૫૫. શ્રી અરવિંદ દાતારે કલમ ૧૪ પેટાકલમ (૧૧) માં પ્રદાન કરાયેલ એકેડેમિક કાઉન્સિલની સત્તાનો ઉલ્લેખ કરતાં, જે એકેડેમિક કાઉન્સિલને પરીક્ષાઓના આયોજન માટે વ્યવસ્થા કરવા અને તે યોજવાની તારીખો નક્કી કરવાની સત્તા આપે છે, રજૂ કર્યું કે ઉક્ત સત્તા શાળા દ્વારા ચલાવવામાં આવતા વિવિધ અભ્યાસક્રમોની પરીક્ષાના સંચાલન સાથે સંબંધિત છે. અનુસૂચિની કલમ ૯ ની પેટાકલમ (૧૦) ને પણ, તેથી, એ અર્થમાં જ વાંચવાની રહે કે પરીક્ષકો અને સમીક્ષકોની નિમણૂક શાળા દ્વારા ચલાવવામાં આવતા અભ્યાસક્રમો સંબંધે છે. અહીં નોંધનીય છે કે પરીક્ષકો અને સમીક્ષકોની નિમણૂક કરવાની સત્તા પણ

એક શરત સાથે છે, અર્થે કે, “એકેડેમિક કાઉન્સિલ સાથે પરામર્શ કર્યા પછી”. જ્યારે કાર્યકારી પરિષદ દ્વારા પરીક્ષકોની નિમણૂક એકેડેમિક કાઉન્સિલ સાથેના પરામર્શથી થવાની હોય, ત્યારે વિદ્યાર્થીઓના પ્રવેશની પદ્ધતિ અને રીતમાં એકેડેમિક કાઉન્સિલને કેવી રીતે અવગણવામાં આવી શકે. ઉપર વર્ણવેલ અધિનિયમની વૈધાનિક યોજના, તેથી, દર્શાવે છે કે કલમ ૧૦ માં સમાવિષ્ટ કાર્યકારી પરિષદની સામાન્ય સત્તા સિવાય વિદ્યાર્થીઓના પ્રવેશ અંગે કાર્યકારી પરિષદને કોઈ વિશિષ્ટ સત્તા આપવામાં આવી નથી, જ્યારે અનુસૂચિની કલમ ૧૪ ની વૈધાનિક જોગવાઈ એકેડેમિક કાઉન્સિલને શાળામાં પ્રવેશ માટે સમિતિઓની નિમણૂક કરવાની સ્પષ્ટ સત્તા આપે છે. તેથી, વિધાનમાં શાળામાં પ્રવેશ એકેડેમિક કાઉન્સિલના અધિનમાં વિચારવામાં આવ્યો હતો. અનુસૂચિની કલમ ૧૪ ની પેટાકલમ (૭) ને કલમ ૧૪ ની પેટાકલમ (૧૬) સાથે વાંચતાં, વિદ્યાર્થીઓના પ્રવેશની રીત અને પદ્ધતિ સહિતની બધી સત્તાઓ એકેડેમિક કાઉન્સિલને પ્રાપ્ત થાય છે. અધિનિયમની કલમ ૧૧ નો પણ ઉલ્લેખ કરવો જરૂરી છે. અધિનિયમની કલમ ૧૧ નક્કી કરે છે કે એકેડેમિક કાઉન્સિલ શાળાની શૈક્ષણિક સંસ્થા હશે અને તેને શાળાની શિક્ષણ-સૂચના, શિક્ષણ તથા પરીક્ષાના ધોરણોના જતન માટે નિયંત્રણ અને સામાન્ય નિયમનની સત્તા રહેશે તથા તે માટે જવાબદાર રહેશે. કલમ ૧૧ માં ત્રણ અભિવ્યક્તિઓ વપરાયેલી છે, એટલે કે “નિયંત્રણની સત્તા”, “સામાન્ય નિયમન” અને “જવાબદાર રહેશે”. કલમ ૧૧ માં વપરાયેલી અભિવ્યક્તિઓ છે “શાળાની શિક્ષણ-સૂચના, શિક્ષણ અને પરીક્ષાના ધોરણોના જતન”. હવે આ સ્થિર થયેલો કાનૂન છે કે શિક્ષણના ધોરણોમાં અભ્યાસક્રમમાં પ્રવેશનો પણ સમાવેશ થાય છે. આ અદાલતની બંધારણીય પીઠે ડૉ. પ્રીતી શ્રીવાસ્તવ અને અન્ય વિ. સ્ટેટ ઓફ એમ.પી. અને અન્ય, (૧૯૯૯) ૭ એસ.સી.સી. ૧૨૦ માં ઠરાવ્યું હતું કે પ્રવેશના ધોરણો શિક્ષણના ધોરણો પર સીધી અસર પેદા કરી શકે છે. પરિચ્છેદ ૩૬ માં નીચે મુજબ પ્રતિપાદિત કરવામાં આવ્યું હતું:—

૩૬. પ્રવેશ માટેના માપદંડોનો શિક્ષણના ધોરણ સાથે કોઈ સંબંધ નથી, અથવા પ્રવેશ માટેના નિયમો માત્ર યાદી ૩ ની પ્રવેશિકા ૨૫ હેઠળ જ આવરી

લેવાય છે, એવું કહેવું યોગ્ય નહીં થાય. પ્રવેશના માપદંડો શિક્ષણના ધોરણો પર સીધી અસર પાડી શકે છે.....

૫૬. જ્યારે એકેડેમિક કાઉન્સિલને નિયંત્રણ, સામાન્ય વિનિયમો બનાવવાની સત્તા આપવામાં આવી હોય અને તે શાળામાં શિક્ષણ, કેળવણી અને પરીક્ષાના ધોરણો જાળવવા માટે જવાબદાર હોય, ત્યારે નિઃસંદેહ તેના કાર્યોમાંનું એક કાર્ય વિદ્યાર્થીઓના પ્રવેશને વિનિયમિત કરવાનું છે. કલમ ૧૧ ને કલમ ૧૮ તથા અનુસૂચિની ખંડ ૧૪ સાથે વાંચતાં, વિદ્યાર્થીઓના પ્રવેશ બાબતે એકેડેમિક કાઉન્સિલની ભૂમિકા સ્પષ્ટપણે નિર્ધારિત થયેલી હોવાનું જણાય છે.

૫૭. આ તબક્કે, અમે પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ તરફથી હાજર વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલ શ્રી અરવિંદ દાતાર દ્વારા આધારિત ૨૯.૦૮.૧૯૮૭ અને ૩૦.૦૮.૧૯૮૭ તારીખની કાર્યકારી પરિષદની બેઠકનો પણ ઉલ્લેખ કરી શકીએ. તેની કાર્યવાહી પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ ના પ્રતિ-સોગંદનામા સાથે નોંધપોથી પર લાવવામાં આવી છે. બેઠકની વસ્તુ ક્રમાંક ૧૬ વિદ્યાર્થીઓની પસંદગી સંબંધિત હતી. કાર્યવાહીમાંથી વસ્તુ ક્રમાંક ૧૬ ને અવતૃત્ત કરવું સંબંધિત છે, જે નીચે મુજબ છે:—

“મુદ્દા ક્રમાંક ૧૬ વિદ્યાર્થીઓની પસંદગી

એકેડેમિક કાઉન્સિલનો સમગ્ર ભારત પ્રવેશ પરીક્ષા અને મુલાકાત દ્વારા વિદ્યાર્થીઓની પસંદગી કરવાના મસૂદા પ્રસ્તાવને મંજૂરી આપવામાં આવી હતી. પ્રવેશ પરીક્ષાની અને પસંદગીની પ્રક્રિયા એકેડેમિક કાઉન્સિલ દ્વારા નક્કી કરી શકાય અને નિયામક દ્વારા અમલમાં મૂકી શકાય. તેમ છતાં, કાર્યકારી પરિષદે મુલાકાત માટે બોલાવાયેલા વિદ્યાર્થીઓને એકતરફી દ્વિતીય વર્ગનું રેલભાડું ચૂકવવાની એકેડેમિક કાઉન્સિલની ભલામણને નામંજૂર કરી હતી.

કાઉન્સિલે પ્રોફેસર ઉપેન્દ્ર બક્ષીની વિનંતિ પર બે નિષ્ણાતો દ્વારા નિર્ધારિત નમૂનારૂપ ઉદ્દેશાત્મક પ્રકારના પ્રશ્નપત્રની નોંધ લીધી. જોકે પરીક્ષાને અંતિમરૂપ આપવાનો વિષય શૈક્ષણિક કાઉન્સિલ અને નિયામક પર છોડવામાં આવ્યો. કાઉન્સિલે પ્રોફેસર ઉપેન્દ્ર બક્ષીના ઉદાહરણરૂપ

બનારસ હિંદુ યુનિવર્સિટીના એમ/એસ/ આર.સી. મિશ્રા અને સી.બી. ડ્રિવેદી દ્વારા આપવામાં આવેલ પ્રવેશ પરીક્ષાના સ્વરૂપની નોંધ લીધી. કાઉન્સિલે આ સંદર્ભમાં કરાયેલ કાર્ય માટે ડૉ. બક્ષીની રૂપિયા ૧,૦૦૦.૦૦ માનદભથ્થું અને તે બે પ્રોફેસરોને પણ ચુકવણી કરવાની ભલામણોની નોંધ લીધી. કાઉન્સિલે તે મુજબ રૂપિયા ૨,૦૦૦.૦૦ ની ચુકવણી (દરેકને રૂપિયા ૧,૦૦૦.૦૦) મંજૂર કરી અને પ્રોફેસરોના યોગદાન બદલ આભાર વ્યક્ત કરતાં પત્ર લખવા નિયામકને અધિકૃત કર્યા. પરીક્ષા અને મુલાકાતનું આયોજન કરવા સંબંધિત થનારા ખર્ચ માટે, કાઉન્સિલે રૂપિયા ૨૫,૦૦૦.૦૦ કરતાં વધુ ન થાય તેવી રકમના બજેટ ફાળવણીને મંજૂરી આપી. કાઉન્સિલે વધુમાં નક્કી કર્યું કે એલ.એલ.બી.ના ૧લા વર્ષની વર્ગમાં પ્રવેશ ૮૦ વિદ્યાર્થીઓ સુધી મર્યાદિત રાખવામાં આવે અને એલ.એલ.એમ. વર્ગ માટે પ્રવેશ ૧૦ વિદ્યાર્થીઓ સુધી મર્યાદિત રાખવામાં આવે. પ્રવેશ પરીક્ષા અને મુલાકાત માટેની અરજી ફી એલ.એલ.બી. માટે રૂપિયા ૧૨૫.૦૦ નક્કી કરી શકાય, જોકે અનુસૂચિત જાતિ/અનુસૂચિત જનજાતિના ઉમેદવારોના કેસમાં તે રૂપિયા ૫૦/- સુધી ઘટાડવામાં આવી શકે.”

૫૮. એકિઝક્યુટિવ કાઉન્સિલનો ઉપરોક્ત ઠરાવ દર્શાવે છે કે તે પ્રવેશ પરીક્ષા અંગે એકેડેમિક કાઉન્સિલનો પ્રાર્થના પ્રસ્તાવ હતો, જેને એકિઝક્યુટિવ કાઉન્સિલે મંજૂરી આપી હતી. ઠરાવમાં આવતું ત્યારબાદનું વાક્ય સંબંધિત છે: “ પ્રવેશ પરીક્ષાની પ્રક્રિયા અને પસંદગી એકેડેમિક કાઉન્સિલ દ્વારા નક્કી કરવામાં આવી શકે અને ડિરેક્ટર દ્વારા અમલમાં મૂકવામાં આવી શકે ”. પ્રતિવાદી નં. ૧ એ પોતે જ દિનાંક ૧૨.૧૨.૧૯૮૭ ની એકેડેમિક કાઉન્સિલની બેઠકની કાર્યવાહી એનિક્સર આર-૧/૨ તરીકે અભિલેખ પર મૂકી છે, જેમાં એલ.એલ.બી. કાર્યક્રમમાં વિદ્યાર્થીઓની પસંદગીની પદ્ધતિ માટે જોગવાઈ કરવામાં આવી હતી. તેથી, એકિઝક્યુટિવ કાઉન્સિલ અને એકેડેમિક કાઉન્સિલની ઉપરોક્ત કાર્યવાહી પોતે જ સ્પષ્ટ કરે છે કે એકિઝક્યુટિવ કાઉન્સિલનું એવું મંતવ્ય હતું કે એલ.એલ.બી. અભ્યાસક્રમમાં વિદ્યાર્થીઓના પ્રવેશની પદ્ધતિ અને રીત સંબંધે

એકેડેમિક કાઉન્સિલ જ કાનૂની સત્તાધિકારી છે. દિનાંક ૨૯.૦૮.૧૯૮૭ ની એકિઝક્યુટિવ કાઉન્સિલની અને દિનાંક ૧૨.૧૨.૧૯૮૭ ની એકેડેમિક કાઉન્સિલની ઉપરોક્ત કાર્યવાહી અરજીકર્તાઓના વિદ્વાન વકીલની આ રજૂઆતને સંપૂર્ણ સમર્થન આપે છે કે એલ.એલ.બી. અભ્યાસક્રમમાં વિદ્યાર્થીઓના પ્રવેશ અંગે ઠરાવ કરવા માટે કાયદાકીય ઉપબંધો હેઠળ એકેડેમિક કાઉન્સિલ જ સશક્ત છે.

૫૯. યુનિવર્સિટીના સત્તાધિકારીઓને સ્ટેટ્યૂટમાં જેમ સોંપવામાં આવી હોય તેમ તેઓ સત્તાઓ અને કાર્યોનો ઉપયોગ કરે છે. આ અદાલતે મરાઠવાડા યુનિવર્સિટી વિ. સેશરાવ બળવંત રાવ ચવાણ, (૧૯૮૯) ૩ એસ.સી.સી. ૧૩૨ માં, મરાઠવાડા યુનિવર્સિટી અધિનિયમ, ૧૯૭૪ ની જોગવાઈઓ, વાઈસ-ચાન્સેલરની સત્તા તથા એકિઝક્યુટિવ કાઉન્સિલની સત્તાઓ અંગે વિચારણા કરતાં એવો નિર્ધાર કર્યો હતો કે જ્યારે કોઈ સ્ટેટ્યૂટ કોઈ નિશ્ચિત સત્તાનો ઉપયોગ કરવા માટે કોઈ વિશિષ્ટ મંડળ નિર્ધારિત કરે, ત્યારે તે સત્તાનો ઉપયોગ માત્ર તે જ મંડળ દ્વારા થવો આવશ્યક છે. અનુરુદ્ધે ૨૦ માં આ અદાલતે નીચે મુજબ નિર્ધારિત કર્યું હતું:—

૨૦. અપીલકર્તાના વકીલે દલીલ કરી કે યુનિવર્સિટીના અધિકારીઓના કાર્ય અને વર્તનનું નિયમન કરવા માટે કુલપતિને આપવામાં આવેલી સ્પષ્ટ સત્તામાં અધિકારીઓ વિરુદ્ધ શિસ્તાત્મક કાર્યવાહી કરવાની સત્તાનો પણ નિહિત સમાવેશ થાય છે. અમે આ દલીલ સાથે સહમત થઈ શકતા નથી. પ્રથમ, અધિકારીઓના કાર્ય અને વર્તનનું નિયમન કરવાની સત્તામાં તેમની હટાવણી માટે શિસ્તાત્મક કાર્યવાહી કરવાની સત્તાનો સમાવેશ થઈ શકતો નથી. બીજું, અધિનિયમ અધિકારીઓની નિમણૂક કરવાની સત્તા કાર્યકારી પરિષદને આપે છે અને સામાન્ય રીતે તેમાં હટાવવાની સત્તાનો પણ સમાવેશ થાય છે. આ સત્તા અધિનિયમની કલમ ૨૪(૧) (૨૯) હેઠળ નિહિત છે. તેથી, કાર્યકારી પરિષદને આપવામાં આવેલી સત્તાનો ઉપયોગ કુલપતિ કરી શકે છે એવી દલીલ કરવી નિર્રથક છે. આ એક સ્થિર સિદ્ધાંત છે કે જ્યારે અધિનિયમ કોઈ ચોક્કસ સત્તાનો ઉપયોગ કરવા માટે કોઈ વિશિષ્ટ મંડળ નિર્ધારિત કરે છે,

ત્યારે તે સત્તાનો ઉપયોગ માત્ર તે જ મંડળ દ્વારા થવો જોઈએ. સોંપણી કરવામાં આવી હોય સિવાય અન્ય કોઈ દ્વારા તેનો ઉપયોગ થઈ શકતો નથી.....

૬૦. તેમ છતાં, અમે આ સ્પષ્ટ કરીએ છીએ કે કાર્યકારી પરિષદે તેના તા. ૧૨.૦૮.૨૦૨૦/૧૮.૦૮.૨૦૨૦ ના ઠરાવમાં સામાન્ય વહીવટી સત્તાનો ઉપયોગ કરતાં પ્રવેશ પ્રક્રિયાની પૂર્ણતા અંગે કોઈપણ ઠરાવ નિશ્ચિતપણે કરી શક્યો હોત, પરંતુ કાર્યકારી પરિષદના તા. ૧૨.૦૮.૨૦૨૦/૧૮.૦૮.૨૦૨૦ ના નિર્ણયના અમલીકરણ માટે પ્રતિવાદી નં. ૧ દ્વારા અલગ પ્રવેશ પરીક્ષાઓ કઈ રીત અને કઈ પદ્ધતિથી લેવામાં આવે તે અંગે એકેડેમિક કાઉન્સિલની ભલામણ મેળવવી આવશ્યક હતી. અલગ પ્રવેશ પરીક્ષા, એટલે કે એનએલએટી, યોજવા માટે એકેડેમિક કાઉન્સિલની ભલામણ મેળવવી જરૂરી હતી, ખાસ કરીને ત્યારે જ્યારે પ્રતિવાદી નં. ૧, સીએલએટી દ્વારા વિદ્યાર્થીઓને પ્રવેશ આપવાને બદલે ઉપરોક્ત પરીક્ષા યોજવાનો પ્રસ્તાવ રાખતો હતો, જે સામાન્ય કાયદા પ્રવેશ પરીક્ષા દ્વારા છેલ્લા એક દાયકાથી વધુ સમયથી એલએલ.બી. અભ્યાસક્રમમાં પ્રવેશ આપવામાં આવતો હતો. જ્યારે પ્રતિવાદી નં. ૧ એનએલએટીને ૪૫ મિનિટની, ૪૦ પ્રશ્નો ધરાવતી, ઓનલાઈન હોમ પ્રોક્ટર્ડ પરીક્ષા તરીકે યોજવા ઇચ્છતો હતો, જેની રીત અને પદ્ધતિ અગાઉની નિર્ધારિત જોગવાઈઓથી ભિન્ન હતી, ત્યારે એકેડેમિક કાઉન્સિલની ભલામણો અનિવાર્ય હતી. પ્રતિવાદી નં. ૧ એ જે તા. ૧૨.૦૮.૨૦૨૦ ની કાર્યકારી પરિષદની બેઠકની કાર્યવાહી પર આધાર રાખ્યો છે, તેમાં કાર્યકારી પરિષદનો નિર્ણય નીચે મુજબ હતો:—

એકમતથી ઠરાવવામાં આવ્યું કે જો સીએલએટીમાં વધુ વિલંબ થાય, તો વાઈસ-ચાન્સેલરને તે માટે સત્તાધિકૃત કરવામાં આવે છે કે તેઓ તમામ આવશ્યક પગલાં લઈ શકે જેથી ૨૦૨૦-૨૧ માટેની પ્રવેશ પ્રક્રિયા સપ્ટેમ્બર, ૨૦૨૦માં પૂર્ણ થાય. સીએલએટી પરીક્ષાનું વધુ મુલતવીકરણ થાય તો, જરૂરી હોય તો, એનએલએસઆઈયુને પોતાની સ્વતંત્ર પ્રવેશ પ્રક્રિયા ચલાવવા અને સ્વતંત્ર પ્રવેશ પરીક્ષા લેવા માટે અધિકૃત કરવામાં આવે છે.

૬૧. ૧૮.૦૮.૨૦૨૦ના રોજ કાર્યકારી પરિષદે ૧૨.૦૮.૨૦૨૦ના રોજ લેવાયેલા તેના ઠરાવને સર્વસંમતિથી પુનઃસમર્થન આપ્યું હતું, જેના દ્વારા કુલપતિ અને વિશ્વવિદ્યાલયને, કલેટ ૨૦૨૦માં વધુ વિલંબ થાય તેવી પરિસ્થિતિમાં, સ્વતંત્ર પ્રવેશ પ્રક્રિયા હાથ ધરવા સશક્ત કરવામાં આવ્યા હતા. તે ઠરાવ દ્વારા કુલપતિને તમામ આવશ્યક પગલાં લેવા સત્તા અપાઈ હતી. તમામ આવશ્યક પગલાંનો અર્થ એવો સમજવો જોઈએ કે જે પગલાં અધિનિયમ અનુસાર લેવાનાં આવશ્યક હોય. જ્યારે અધિનિયમ, ૧૯૮૬, એલએલ.બી. અભ્યાસક્રમમાં વિદ્યાર્થીઓના પ્રવેશ અંગે તથા પ્રવેશ પરીક્ષા યોજવાની રીત અને પદ્ધતિ અંગે નિર્ણય લેવા માટે એકેડેમિક કાઉન્સિલને સશક્ત કરે છે, ત્યારે કુલપતિ માટે એકેડેમિક કાઉન્સિલની ભલામણો પ્રાપ્ત કરવી ફરજિયાત હતી. કુલપતિ પોતે જ એકેડેમિક કાઉન્સિલના અધ્યક્ષ છે અને તેમાં કોઈ મુશ્કેલી નહોતી, તથા એકેડેમિક કાઉન્સિલની બેઠકો અંગે ખંડ ૧૫ ઉપખંડ (૬)માં જોગવાઈ કરવામાં આવી છે કે જો એકેડેમિક કાઉન્સિલ દ્વારા તાત્કાલિક કાર્યવાહી કરવી આવશ્યક બને, તો એકેડેમિક કાઉન્સિલના અધ્યક્ષને એકેડેમિક કાઉન્સિલના સભ્યોને કાગળો પરિભ્રમણ દ્વારા મોકલી કાર્ય વ્યવહાર નિપટાવવાની પરવાનગી આપવા સત્તા છે.

૬૨. તેથી, અમારો વિચારપૂર્વકનો મત એવો છે કે પ્રતિવાદી નં. ૧ એ દિનાંક ૦૩.૦૮.૨૦૨૦ ની પ્રવેશ સૂચના જારી કરીને એનએલએટી યોજવાની કાર્યવાહી આગળ વધારતા પહેલાં એકેડેમિક કાઉન્સિલની ભલામણ મેળવવી કાયદા મુજબ આવશ્યક હતી. તેથી, ઉપરોક્ત ચર્ચાઓના પરિપ્રેક્ષ્યમાં, અમે ઠરાવીએ છીએ કે પ્રતિવાદી નં. ૧ દ્વારા જારી કરાયેલ દિનાંક ૦૩.૦૮.૨૦૨૦ ની પ્રવેશ સૂચના એકેડેમિક કાઉન્સિલની આ આશયની ભલામણ મેળવ્યા વિના જારી કરી શકાતી નહોતી. એકેડેમિક કાઉન્સિલની ભલામણ વિના જારી કરાયેલ દિનાંક ૦૩.૦૮.૨૦૨૦ ની પ્રવેશ સૂચના અધિનિયમ, ૧૯૮૬ ની જોગવાઈઓ મુજબ નથી અને ટકાઉ નથી. પ્રશ્ન નં. ૩

શું નોંધાયેલ સોસાયટી એવા કન્સોર્શિયમ ઓફ નેશનલ લો યુનિવર્સિટીઝના સ્થાપક સભ્ય તરીકે પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ તેના ઉપનિયમોથી બંધાયેલ છે અને શું તે સીએલએટી ૨૦૨૦ દ્વારા સંકલિત બી.એ.એલએલ.બી. (ઓનર્સ) કાર્યક્રમમાં વિદ્યાર્થીઓને પ્રવેશ આપવા માટે બંધાયેલ હતો?

૬૩. ઉપર અમે રાષ્ટ્રીય કાયદા વિશ્વવિદ્યાલયોના કન્સોર્શિયમની રચના સુધી પહોંચાડનાર ઘટનાઓનો ક્રમ નોંધ્યો છે. તે સમયે અસ્તિત્વમાં રહેલા સાત રાષ્ટ્રીય કાયદા વિશ્વવિદ્યાલયોએ વરિષ્ઠતાના આધારે ફરતી પદ્ધતિથી એન.એલ.યુ. દ્વારા આયોજિત થનારી સંયુક્ત પ્રવેશ પરીક્ષા યોજવા બાબતે ૨૩.૧૧.૨૦૦૭ના રોજ સમજુતીપત્ર પર હસ્તાક્ષર કર્યા હતા. નવેમ્બર, ૨૦૧૪માં રાષ્ટ્રીય કાયદા વિશ્વવિદ્યાલયોના કુલપતિઓની બેઠકમાં રાષ્ટ્રીય કાયદા વિશ્વવિદ્યાલયોના કન્સોર્શિયમની રચના કરવાનો નિર્ણય લેવામાં આવ્યો હતો. કન્સોર્શિયમનું કાર્ણટક સોસાયટીઝ રજિસ્ટ્રેશન અધિનિયમ, ૧૯૬૦ હેઠળ ૨૬.૦૩.૨૦૧૮ના રોજ સોસાયટી તરીકે નોંધણીકરણ કરવામાં આવ્યું હતું. કન્સોર્શિયમે તેની વિવિધ બેઠકોમાં કોમન લો એડમિશન ટેસ્ટ (સી.એલ.એ.ટી.) ના આયોજનને સુવ્યવસ્થિત બનાવવા તથા એન.એલ.યુ.ઓ વચ્ચે સમન્વય અને સહકાર માટે નિર્ણયો લીધા હતા. સમજુતીપત્રમાં સમાવિષ્ટ સોસાયટીના હેતુઓ અને ઉદ્દેશ્યોમાંથી એકનો અર્થ નીચે મુજબ છે: –“પ. તમામ ભાગ લેનાર એન.એલ.યુ.ઓ માટે તથા તેમની તરફથી સમગ્ર ભારતસ્તરીય કાયદાની સામાન્ય પ્રવેશ પરીક્ષા, અર્થાત્ સી.એલ.એ.ટી., ના આયોજનનું પ્રબંધન કરવું, નિયંત્રણ રાખવું અને દેખરેખ રાખવી, તેમજ દેશની વિવિધ એન.એલ.યુ.ઓમાં વિદ્યાર્થીઓને પ્રવેશ સુલભ કરવો.”

૬૪. વધુમાં, હેતુઓ અને ઉદ્દેશ્યોમાં આ પણ પ્રગટ કરવામાં આવ્યું હતું કે કન્સોર્શિયમનો હેતુ એક અથવા વધુ એન.એલ.યુ.ની કાનૂની શિક્ષણની સુવિધાનો લાભ બાકીની એન.એલ.યુ.ઓ સુધી પહોંચાડવાનો છે.

૬૫. કલમ ૩ સોસાયટીના શાસનકાર્ય સાથે સંબંધિત છે. કલમ ૩.૩ માં જોગવાઈ કરવામાં આવી છે કે સોસાયટી તેમાં સૂચિબદ્ધ કરાયેલ સત્તાઓનો ઉપયોગ કરશે અને તેમાં દર્શાવેલ કાર્યો નિભાવશે. કલમ ૩.૩.૫ માં જોગવાઈ કરવામાં આવી છે કે સોસાયટી દેશભરની નેશનલ લૉ યુનિવર્સિટીઓ માટે યુજી, પીજી, ડૉક્ટરલ અને પોસ્ટ-ડૉક્ટરલ અભ્યાસક્રમો માટે કોમન એડમિશન ટેસ્ટનું આયોજન કરશે. કલમ ૩.૩.૬ માં જોગવાઈ કરવામાં આવી છે કે જો આવી નેશનલ લૉ યુનિવર્સિટીઓ સોસાયટીની સભ્ય બને, તો સોસાયટી યુજી અને પીજી લૉ અભ્યાસક્રમોમાં પ્રવેશ માટે સીએલએટી દ્વારા ભારતમાં આવેલી તમામ નેશનલ લૉ યુનિવર્સિટીઓ માટે પ્રવેશનું મંચ ઉપલબ્ધ કરાવશે.

૬૬. બાયલૉઝ હેઠળ પ્રમુખ અને ઉપપ્રમુખની પસંદગી ગવર્નિંગ બોડીની વાર્ષિક બેઠકમાં થવાની છે. બાયલૉઝની કલમ ૧૨.૧ મુજબ, નેશનલ લૉ સ્કૂલ ઑફ ઇન્ડિયા યુનિવર્સિટી, બેંગલોરના ઉપકુલપતિ સોસાયટીના હોદ્દાની રૂએ સચિવ-ખજાનચી રહેશે. બાયલૉ ૧૫ “સભ્યપદ” વિષે છે, જ્યારે બાયલૉ ૧૫.૩માં “સભ્યપદ માટેની આવશ્યકતા” એવું મથાળું છે. બાયલૉઝ ૧૫.૩.૧ અને ૧૫.૩.૩, જે સંબંધિત છે, નીચે મુજબ છે: –

“૧૫.૩.૧. સભ્યપદની ફરજ એ સુનિશ્ચિત કરવાની છે કે સભ્ય સંસ્થા, તેની સભ્ય સંસ્થાની સ્વાયત્તતાને યોગ્ય માન આપીને, કોન્સોર્ટિયમ દ્વારા નિર્ધારિત મૂળભૂત મૂલ્યો અને ધોરણોને પ્રતિબિંબિત કરે.

.....૧૫.૩.૩. યોગ્ય બૌદ્ધિક કડકાઈ જળવાઈ રહે તે માટે, સભ્ય સંસ્થા એ સુનિશ્ચિત કરશે કે દરેક સભ્ય સંસ્થામાં દરેક શૈક્ષણિક પાઠ્યક્રમ અથવા અભ્યાસ કાર્યક્રમમાં પ્રવેશ, કોઈપણ વિદ્યાર્થીને પ્રવેશ આપતા પહેલાં, સોસાયટી દ્વારા સંચાલિત પારદર્શક અને ચુકિતસંગત મૂલવણી, એટલે કે સીએલએટી, દ્વારા આંકવામાં આવેલી પ્રતિભા આધારે રહેશે. પરંતું, આ જોગવાઈમાં કશું પણ એવું માનવામાં આવશે નહીં કે જે કોઈ સભ્ય સંસ્થાને મહિલાઓ, વિકલાંગ વ્યક્તિઓ અથવા નાગરિકોના કોઈપણ સામાજિક અને શૈક્ષણિક રીતે

પછાત વર્ગોને સંબંધિત વ્યક્તિઓ માટે, અને ખાસ કરીને અનુસૂચિત જાતિઓ અને અનુસૂચિત જનજાતિઓ માટે, રોજગાર અથવા પ્રવેશ બાબતે વિશેષ જોગવાઈઓ કરવાની મનાઈ કરે.”

૬૭. એસોસિએશનના સ્મૃતિપત્ર અને બાય-લોઝના અવલોકનથી જાણવા મળે છે કે જે પ્રશંસનીય હેતુઓ માટે નેશનલ લો યુનિવર્સિટીઓ એકત્ર આવી હતી, તે કન્સોર્ટિયમને સોસાયટી તરીકે નોંધાયેલ કરાતા સ્થિર અને મજબૂત બન્યા હતા. આજની તારીખે, ૨૩ નેશનલ લો યુનિવર્સિટીઓ કન્સોર્ટિયમનો ભાગ છે. ઉપર અમે નોંધ્યું છે કે પ્રતિવાદી નં.૧ કર્ણાટક વિધાનમંડળના ૧૯૮૬ના અધિનિયમ દ્વારા અસ્તિત્વમાં આવેલ પ્રથમ નેશનલ લો યુનિવર્સિટી હતી. અન્ય રાજ્યો એ જ પદ્ધતિ અનુસરી નેશનલ લો યુનિવર્સિટીઓની સ્થાપના કરી. દેશના વિવિધ ભાગોમાં સ્થાપિત વિવિધ નેશનલ લો યુનિવર્સિટીઓએ કાનૂની શિક્ષણના હિત માટે અત્યંત મહત્વપૂર્ણ યોગદાન આપ્યું છે.

૬૮. નેશનલ લો સ્કૂલ ઓફ ઇન્ડિયા યુનિવર્સિટી, બંગલુરુએ શરૂઆતથી જ સીએલએટીના આયોજનમાં અગ્રણી ભૂમિકા વહન કરી હતી. વિવિધ નેશનલ લો યુનિવર્સિટીઓ વિવિધ અધિનિયમો દ્વારા સ્થાપિત કરવામાં આવી છે અને દેશમાં કાનૂની શિક્ષણના સામાન્ય હેતુને સિદ્ધ કરવા તથા તેને પ્રોત્સાહન આપવા માટે તેમની વૈધાનિક ફરજો અને બાધ્યતાઓ છે. સામાન્ય હેતુ માટે કન્સોર્ટિયમનો ભાગ બનવા અંગે તેમણે પોતે જ પોતાના ઉપર બાધ્યતાઓ સ્વીકારી છે. સીએલએટી વિવિધ નેશનલ લો યુનિવર્સિટીઓ માટેની અખિલ ભારતીય પરીક્ષા હોવાને કારણે કાનૂની શિક્ષણક્ષેત્રે પોતાનું સ્વતંત્ર મહત્વ અને પ્રતિષ્ઠા હાંસલ કરી ચૂકી છે. કન્સોર્ટિયમ રચવા અને સીએલએટીના આયોજનમાં પરસ્પર સહકાર આપવા માટે નેશનલ લો યુનિવર્સિટીઓએ લીધેલા પગલાં વિવિધ અધિનિયમો હેઠળ તેમને સોંપવામાં આવેલી તેમની જાહેર ફરજના નિર્વહ તરફના છે. તેની અખંડિતતા જાળવવાની ફરજ દરેક અને પ્રત્યેક સભ્યના ખભા પર નિર્ભર છે.

૬૯. કાનૂન ક્ષેત્રમાં કારકિર્દી બનાવવાની અભિલાષા ધરાવતા હજારો વિદ્યાર્થીઓ, પ્રતિષ્ઠિત પરીક્ષા તરીકે સીએલએટી તરફ આશાભરી નજરે જુએ છે

અને સીએલએટીએ આ દેશમાં પોતાની ઉપયોગિતા અને ઉપાદેયતા સાબિત કરી છે. વિદ્યાર્થીઓની લાયકાતનું યોગ્ય અને નિષ્પક્ષ મૂલ્યાંકન પ્રદાન કરવા માટે વિદ્યાર્થીઓ કોન્સોર્ટિયમ તરફ આશાભરી નજરે જુએ છે. જેના હેઠળ સભ્યોને યુજી અને પીજી કાનૂન અભ્યાસક્રમો માટે સીએલએટીના આધારે પોતાની કાનૂન યુનિવર્સિટીઓમાં વિદ્યાર્થીઓને પ્રવેશ આપવા આવશ્યક છે, તે ઉપનિયમો સભ્યો પર બંધનકારક છે. ઉપનિયમો ભલે કાયદેસર અધિનિયમજન્ય ન હોય, તેમ છતાં તેઓ તેના સભ્યો દ્વારા અનુસરવામાં આવે તેવા હેતુ અને ઉદ્દેશ્યથી ઘડવામાં આવ્યા છે.

૭૦. બાય-લોઝ હેઠળ કન્સોર્ટિયમના સભ્યો પર આવેલી જવાબદારીઓ કાનૂની ફરજો ન હોવા છતાં, તે ફરજો સભ્યો માટે બંધનકારક છે. મહત્વપૂર્ણ અને અગત્યનું સ્થાન ધરાવતા તમામ સભ્યોએ ન્યાયસંગત અને વાજબી રીતે વર્તન કરવું આવશ્યક છે, જેથી ઉચ્ચ શિક્ષણની સંસ્થા, વ્યક્તિત્વ વિકાસક અને કારકિર્દી નિર્માતા તરીકે આ રાષ્ટ્રીય કાનૂન વિશ્વવિદ્યાલયોને જોતા હજારો વિદ્યાર્થીઓની આકાંક્ષાઓ પૂર્ણ થઈ શકે. વધુમાં, જેઓ કાનૂનો હેઠળ રાષ્ટ્રીય કાનૂન વિશ્વવિદ્યાલયોની સ્થાપના કરવામાં આવી છે, તે કાનૂનો આ એન.એલ.યુઝ પર ન્યાયસંગત, વાજબી અને પારદર્શક રીતે કાર્ય કરવાની જાહેર ફરજો નિર્ધારિત કરે છે. આ ઉચ્ચ શિક્ષણની સંસ્થાઓને સમાજ અને વિદ્યાર્થીઓ માન-સન્માન અને ઊંડા વિશ્વાસ સાથે જોવે છે. તમામ એન.એલ.યુઝએ એવી રીતે વર્તન કરવું જરૂરી છે કે જે શિક્ષણના હેતુને સિદ્ધ કરે અને તેમની ઉપર મૂકવામાં આવેલ વિશ્વાસ જાળવી રાખે.

૭૧. શ્રી દાતાર રજૂ કરે છે કે બાય-લોઝનો સ્વભાવ સોસાયટી અને તેના સભ્યો વચ્ચેના કરાર જેવો છે. શ્રી દાતારે આ અદાલતના હૈદરાબાદ કર્ણાટક એજ્યુકેશન સોસાયટી વિરુદ્ધ રજિસ્ટ્રાર ઓફ સોસાયટીઝ અને અન્ય, (૨૦૦૦) ૧ એસ.સી.સી. ૫૬૬, ના ચુકાદાનો પણ ઉલ્લેખ કર્યો હતો. ઉપરોક્ત મામલામાં આ અદાલતને કર્ણાટક સોસાયટીઝ રજિસ્ટ્રેશન અધિનિયમ, ૧૯૬૦, પર વિચાર કરવાનો અવસર મળ્યો હતો, જેના હેઠળ કન્સોર્ટિયમનું નોંધણીકરણ કરવામાં આવ્યું છે. આ અદાલત સમક્ષ એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે સોસાયટીના બાય-લોઝ બંને પક્ષકારોને બંધનકારક છે, અને આ રજૂઆત સાથે આ અદાલતે

પોતાની સહમતિ વ્યક્ત કરી હતી. પરિણેદ ૨૮ માં નીચે મુજબ નોંધવામાં આવ્યું હતું:-

“૨૮. આ મુદ્દા અંગેની ચર્ચા પૂર્ણ કરતાં પહેલાં, અમે ઉલ્લેખ કરી શકીએ કે અપીલકર્તા તરફથી હાજર રહેલા વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી સાન્યાલે આ અદાલતના કેટલાક નિર્ણયો પર આધાર મૂક્યો હતો, જેમ કે ટી.પી. ડોવર વિ. લોજ વિક્ટોરિયા નં. ૩૬૩, એસ.સી. બેલગામ [૧૯૬૪] ૧ એસ.સી.આર. ૧, ધ કો-ઓપરેટિવ સેન્ટ્રલ બેન્ક લિ. તથા અન્ય વિ. ધ એડિશનલ ઇન્ડસ્ટ્રિયલ ટ્રિબ્યુનલ, આંધ્ર પ્રદેશ તથા અન્ય, કુલર્છીદર સિંહ તથા અન્ય.

વિ. હરદયાલ સિંહ બ્રાર અને અન્ય તથા તકરાજ વસંધી ઉર્ફે કે.એલ. બસંધી વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા અને અન્ય, તેમજ શ્રી કનસીમા કો-ઓપરેટિવ સેન્ટ્રલ બેંક લિ. વિ. એન. સીતારામા રાજુ, એ.આઈ.આર. (૧૯૯૦) (૭૭) એ.પી. ૧૭૧, મામલામાં આંધ્ર પ્રદેશ વડી અદાલતની પૂર્ણ પીઠના ચુકાદા પર આધાર રાખીને દલીલ કરવામાં આવી હતી કે કોઈ સોસાયટીના ઉપનિયમો પક્ષકારો વચ્ચેનો કરાર છે અને તે બંને પક્ષકારોને બાંધે છે. એવું હોઈ શકે, તેમ છતાં પ્રશ્ન એ યથાવત્ રહે છે કે ગેરકાયદે ઉપનિયમ અથવા તે જ રીતે ગેરકાયદે કરાર, કરાર કરનારા પૈકી કોઈપણ પક્ષકારને બાંધી શકે કે કેમ....”

૭૨. ઉપરોક્ત કેસમાં અદાલત નિયમ ૭એની કાયદેસરતા અંગે વિચારણા કરતી હતી; હાલના કેસમાં, અમે કન્સોર્શિયમના કોઈપણ નિયમને પડકાર અંગે સંબંધિત નથી.

૭૩. શ્રી દાતારે દલીલ કરી છે કે કન્સોર્શિયમની સભ્યતા સ્વીકારવાથી તેના સભ્યોની સ્વાયત્તતા જળવાઈ રહે છે. તેમણે બાય-લો ૧૫.૩.૧ નો ઉલ્લેખ કર્યો છે, જેને અમે ઉપર પહેલેથી જ ઉદ્ઘૃત કર્યો છે. બાય-લો ૧૫.૩.૧ પોતે જ આ કલ્પના કરે છે કે સભ્યતાથી ઉદ્ભવતી જવાબદારી એવી છે કે સભ્ય સંસ્થા, સભ્ય સંસ્થાની સ્વાયત્તતાને યોગ્ય માન આપતાં, કન્સોર્શિયમ દ્વારા નિર્ધારિત મૂળભૂત મૂલ્યો અને ધોરણોને પ્રતિબિંબિત કરે. સભ્ય સંસ્થાઓની સ્વાયત્તતા કોઈપણ રીતે કોમન લો એડમિશન ટેસ્ટ (સીએલએટી) યોજવામાં અવરોધરૂપ

બનતી નથી. દરેક સંસ્થા તેને શાસન કરનાર કાયદા અનુસાર પોતાની સ્વાયત્તતા જાળવી રાખે છે; કન્સોર્ટિયમના મૂળભૂત મૂલ્યો જાળવવાની જવાબદારી સભ્ય યુનિવર્સિટી સ્વાયત્તતાને કોઈપણ રીતે અસર કરતી નથી. કન્સોર્ટિયમના મૂળભૂત મૂલ્યોનો હેતુ કાનૂની શિક્ષણની પ્રતિષ્ઠા અને વિષયવસ્તુમાં વૃદ્ધિ કરવો છે. સમાજના વિકાસમાં તથા સમાજના સભ્યો વચ્ચેના પરસ્પર સંબંધોને નિયમિત કરવામાં કાનૂની શિક્ષણની કેન્દ્રસ્થ ભૂમિકા છે.

૭૪. આ સર્વોચ્ચ અદાલતને મેડિકલ અભ્યાસક્રમમાં પ્રવેશ માટેની નેશનલ એલિજિબિલિટી કમ એન્ટ્રન્સ ટેસ્ટ (એનઈઈટી) ને પડકાર અંગે ટ્રાન્સફર્ડ કેસ (સિવિલ) નં. ૯૮/૨૦૧૨, ક્રિશ્ચિયન મેડિકલ કોલેજ વેલ્લોર અસોસિએશન વિરુદ્ધ યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા અને અન્યમાં વિચારવાનો અવસર આવ્યો હતો. આ સર્વોચ્ચ અદાલતે પરિણેશ ૫૫ માં નીચે મુજબનું પ્રાસંગિક અવલોકન કર્યું હતું: –“૫૫... રાષ્ટ્રનિર્માણ શિક્ષણનું મુખ્ય પરિમાણ છે, જેને અવગણવામાં કે ઉપેક્ષવામાં આવી શકતું નથી. તેમણે પ્રથમ રાષ્ટ્રીય હિતને પ્રાધાન્ય આપવું પડશે અને ત્યારબાદ પોતાના હિતને, ખાસ કરીને ત્યારે જ્યારે માન્યતા માટે આવી શરતો નિર્ધારિત કરી શકાય, વિશેષરૂપે વ્યાવસાયિક શિક્ષણના ક્ષેત્રમાં.”

૭૫. ઉપરોક્ત કેસમાં આ અદાલતે ઠરાવ્યું છે કે નેશનલ એલિજિબિલિટી કમ એન્ટ્રન્સ ટેસ્ટનું આયોજન રાષ્ટ્રીય હિતનો વિષય છે. નીટ અંગે આ અદાલતે જે અવલોકન કર્યું હતું તે કલેટ માટે પણ સમાન રીતે લાગુ પડે છે. તમામ કાનૂન યુનિવર્સિટીઓ માટે કોમન લો એડમિશન ટેસ્ટનું આયોજન કરવું રાષ્ટ્રીય હિતમાં તેમજ શિક્ષણના હિતમાં પણ છે. અમે અગાઉથી જ નોંધ્યું છે કે વિદ્યાર્થી “વરુણ ભગત” દ્વારા દાખલ કરાયેલી રિટ અરજી પર, ભારત સરકાર, કાનૂન યુનિવર્સિટીઓ વગેરે તથા અન્ય હિતધારકો સાથેની ચર્ચા બાદ કોમન લો એન્ટ્રન્સ ટેસ્ટનો વિચાર ઉદ્ભવ્યો હતો. વિશાળ ચર્ચા અને વિચારવિમર્શ બાદ જ કોમન લો એડમિશન ટેસ્ટ અસ્તિત્વમાં આવી શક્યો હતો. કોમન લો એડમિશન ટેસ્ટ સાથે અમે ઘણો લાંબો માર્ગ પસાર કર્યો છે, જેને વધુ મજબૂત અને સુવ્યવસ્થિત બનાવવાની આવશ્યકતા છે.

૭૬. આ અદાલતે સમાન અથવા સદૃશ શિક્ષણ આપતી સંસ્થાઓના સમૂહ માટે કોમન એડમિશન ટેસ્ટના મહત્વ અને ઉપયોગિતાને વારંવાર ભારપૂર્વક દર્શાવી છે. આ અદાલતે નિર્ધારિત કર્યું હતું કે આવો કોમન ટેસ્ટ પારદર્શિતા અને લાયકાતના દ્વિ-ઉદ્દેશોને પૂર્ણ કરે છે. આ અદાલતની બંધારણીય ખંડપીઠે પી.એ. ઇનામદાર અને અન્ય વિ. મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય અને અન્ય, (૨૦૦૫) ૬ એસ.સી.સી. ૫૩૭ માં, પરિચ્છેદ ૧૩૬ અને ૧૩૮ માં નીચે મુજબ નિર્ધારિત કર્યું હતું:

“૧૩૬.....એકસરખું અથવા સમાન શિક્ષણ આપતી સંસ્થાઓના એક સમૂહ માટે પ્રવેશ પરીક્ષા યોજવામાં આવે તેમાં કોઈ ખોટ નથી. એવી સંસ્થાઓ, જે એક રાજ્યમાં અથવા એકથી વધુ રાજ્યોમાં આવેલી હોય, પરસ્પર જોડાઈને એક સામાન્ય પ્રવેશ પરીક્ષા લઈ શકે અથવા રાજ્ય પોતે કે કોઈ એજન્સી મારફતે આવી પરીક્ષા યોજવાની વ્યવસ્થા કરી શકે. આવી સામાન્ય ગુણક્રમ યાદીમાંથી, પ્રદાન કરવામાં આવતા અભ્યાસક્રમો, બેઠકોની સંખ્યા, સંસ્થા જે અલ્પસંખ્યક વર્ગને સંબંધિત હોય તે પ્રકાર તથા અન્ય સંબંધિત પરિબલોને આધારે, સફળ ઉમેદવારોની ઓળખ કરી તેમને વિવિધ સંસ્થાઓમાં ફાળવી શકાય. સામાન્ય પ્રવેશ પરીક્ષા (સંક્ષેપમાં, સીઈટી) યોજતી એવી એજન્સી એવી હોવી જોઈએ કે જેને આ બાબતમાં સર્વોચ્ચ વિશ્વસનીયતા અને નિષ્ણાતતા પ્રાપ્ત હોય. આથી પારદર્શિતા અને પ્રતિભા એમ બંને હેતુઓની પૂર્ણતા વધુ સારી રીતે સુનિશ્ચિત થશે. જણાવેલ હેતુઓ સિદ્ધ કરવા તથા વિદ્યાર્થી સમુદાયને હેરાનગતિ અને શોષણથી બચાવવા માટે સીઈટી આવશ્યક છે. આવી સામાન્ય પ્રવેશ પરીક્ષા યોજવી અને ત્યારબાદ કેન્દ્રીકૃત પરામર્શ અથવા, બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, પ્રવેશને નિયમિત કરતી એકમાત્ર વિન્ડો પદ્ધતિ અપનાવવી, તે અલ્પસંખ્યક બિનસહાયિત શૈક્ષણિક સંસ્થાઓને પોતાની પસંદગીના વિદ્યાર્થીઓને પ્રવેશ આપવાના અધિકારમાં કોઈ ખલેલ પહોંચાડતું નથી. આવી પસંદગી, સીઈટીમાં તૈયાર કરાયેલી સફળ ઉમેદવારોની યાદીમાંથી, પસંદ કરાયેલા વિદ્યાર્થીઓની પરસ્પર ગુણક્રમની ક્રમવ્યવસ્થા બદલ્યા વિના, અમલમાં મૂકી શકાય.

૧૩૮. વિદ્યાર્થી સમુદાયના વ્યાપક હિત અને કલ્યાણને ધ્યાનમાં રાખી, પ્રતિભાને પ્રોત્સાહિત કરવા, ઉત્તમતા હાંસલ કરવા અને ગેરરીતિઓને કાબૂમાં લેવા માટે, કેન્દ્રિત અને એકલ-વિન્ડો પ્રક્રિયા ઉપલબ્ધ કરાવી પ્રવેશોને નિયમિત કરવું અનુમત્ય રહેશે, તે બાબત વિશેષરૂપે જણાવવાની જરૂર છે. આવી પ્રક્રિયા, મોટા પ્રમાણમાં, પારદર્શક ધોરણે પ્રતિભા આધારિત પ્રવેશ આપવામાં સુરક્ષા આપી શકે છે. નિયમો ઘડાય ત્યાં સુધી, પ્રવેશ સમિતિઓ પ્રવેશોની દેખરેખ રાખી શકે છે જેથી પ્રતિભાનો બલિ ન જાય.”

૭૭. પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ તરફથી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલ શ્રી અરવિંદ દાતારે નિષ્પક્ષપણે રજૂ કર્યું છે કે પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ હજી પણ કન્સોર્ટિયમનો સભ્ય છે અને કન્સોર્ટિયમમાંથી બહાર ગયો નથી, અને તેના દ્વારા લેવાયેલ એનએલએટી માત્ર વર્તમાન શૈક્ષણિક વર્ષ માટે આ શૈક્ષણિક વર્ષને ‘ઝીરો ચર’ બનતાં અટકાવવા માટે છે. તેમણે રજૂ કર્યું છે કે જ્યાં સુધી આગામી શૈક્ષણિક વર્ષનો પ્રશ્ન છે, ત્યાં સુધી પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ સીએલએટીના પરિણામના આધારે વિદ્યાર્થીઓને પ્રવેશ આપશે. શ્રી દાતારે પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ યુનિવર્સિટીમાં અમલમાં રહેલી ટ્રાઇમેસ્ટરની વિશિષ્ટ પ્રણાલીનો ઉલ્લેખ કર્યો છે. શ્રી દાતારે વધુમાં રજૂ કર્યું છે કે જો ૧૮.૦૯.૨૦૨૦ સુધી સ્નાતક કાયદા અભ્યાસક્રમ શરૂ કરવામાં આવ્યો ન હોત, તો પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ પોતાનો ટ્રાઇમેસ્ટર પૂર્ણ કરી શક્યો ન હોત.

૭૮. પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ દ્વારા દાખલ કરાયેલ પ્રતિજ્ઞાપત્રના પ્રતિઉત્તરમાં, ત્રિમાસિક અવધિની વિગત આપવામાં આવી છે અને એકેડેમિક કાઉન્સિલની તારીખ ૧૨.૧૨.૧૯૮૭ ની કાર્યવાહી પરિશિષ્ટ-આર-૧/૨ તરીકે નોંધમાં રજૂ કરવામાં આવી છે, જેમાં શૈક્ષણિક પરિષદે શૈક્ષણિક અવધિઓ બાબતે નીચે મુજબ નિર્ણય કર્યો હતો: –

“(બી) શૈક્ષણિક પરિભાષાઓ:

દરેક શૈક્ષણિક વર્ષને ૩ શૈક્ષણિક સત્રોમાં વહેંચવામાં આવે, અને દરેક સત્રમાં ઓછામાં ઓછા ૭૦ કાર્યદિવસ હોવા જોઈએ. આ શૈક્ષણિક સત્રને

ટ્રાઈમેસ્ટર તરીકે ઓળખવામાં આવશે. આ રીતે ૫-વર્ષીય બી.એ.એલએલ.બી. (ઓનર્સ) કાર્યક્રમમાં ૧૫ ટ્રાઈમેસ્ટર રહેશે. એવી ભલામણ કરવામાં આવે છે કે શૈક્ષણિક વર્ષ ૧લી જુલાઈથી શરૂ થઈ શકે અને શૈક્ષણિક સત્રો નીચે મુજબનો માળખો અપનાવી શકે: –

૧) પ્રથમ ત્રિમાસિક — જુલાઈ ૧લી થી સપ્ટેમ્બર ૩૦

૨) બીજો ત્રિમાસિક ગાળો — ઓક્ટોબર ૧ થી જાન્યુઆરી ૧૫.

૩) ત્રીજું ત્રિમાસિક — જાન્યુઆરી ૩૦ થી એપ્રિલ ૩૦.”

૭૯. ઉપરોક્ત એકેડેમિક કાઉન્સિલના નિર્ણય મુજબ, દરેક શૈક્ષણિક વર્ષને ટ્રાઈમેસ્ટર તરીકે ઓળખાતી ત્રણ શૈક્ષણિક અવધિઓમાં વહેંચવામાં આવે છે, જેમાં ઓછામાં ઓછા ૭૦ કાર્યકારી દિવસો હોય છે.

૮૦. પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૨ તરફથી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલ શ્રી સાજન પૂવૈયાએ સ્પષ્ટ કર્યું છે કે ત્રણ ટ્રાઈમેસ્ટર પૂર્ણ કરવા માટે ૨૮૫ કાર્યદિવસો આવશ્યક છે. તેમણે રજૂ કર્યું છે કે તમામ ત્રણ સેમેસ્ટરમાં શિક્ષણ માટે ૨૧૦ દિવસ છે, દરેક ત્રણ મહિનાના ગાળામાં ત્રણ રવિવાર મુજબ ૩૬ દિવસ રહેશે, ત્રણ મહિનામાં સરકારી રજાઓ વગેરે માટે ૨૪ દિવસ રહેશે અને મૂલવણી તથા આકલન માટે ૧૫ દિવસ રહેશે, આમ કુલ મળી ૨૮૫ દિવસ થાય છે.

૮૧. પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ યુનિવર્સિટી ત્રિમાસિક પદ્ધતિની વિશિષ્ટ પ્રણાલી અનુસરે છે તે સાચું છે, અને દરેક સેમેસ્ટરમાં ત્રણ મહિનાની અવધિ માટે ૭૦ શિક્ષણ દિવસો હોય છે. એકેડેમિક કાઉન્સિલના ઠરાવ મુજબ પ્રથમ ત્રિમાસિક ૦૧.૦૭.૨૦૨૦થી શરૂ થવાનું હતું અને ૩૦મી સપ્ટેમ્બર, ૨૦૨૦ સુધી પૂર્ણ થવાનું હતું. ત્રણ મહિનાની આ અવધિ પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ માટે પ્રથમ સેમેસ્ટર શરૂ કરવા ઉપલબ્ધ નથી. સમગ્ર દેશ માર્ચ ૨૦૨૦થી કોવિડ-૧૯ મહામારી સાથે સંઘર્ષ કરી રહ્યો છે. શૈક્ષણિક વર્ષમાં થયેલ નુકસાન દેશની તમામ યુનિવર્સિટીઓ માટે છે. કોવિડ-૧૯ના કારણે દરેક યુનિવર્સિટીનું શૈક્ષણિક પંચાંગ વિક્ષેપિત થયું હતું. કોઈ પણ યુનિવર્સિટીએ આ વર્ષને ‘શૂન્ય વર્ષ’ તરીકે જાહેર કર્યું નથી.

૮૨. કોવિડ-૧૯ મહામારીના પરિણામોથી યુનિવર્સિટી ગ્રાન્ટ્સ કમિશન અવગત હોવાથી, તેણે શૈક્ષણિક પંચાંગમાં પરીક્ષા અંગે માર્ગદર્શિકા જારી કરી છે. સત્ર ૨૦૨૦-૨૧ માટેના શૈક્ષણિક પંચાંગ અંગેની તા. ૨૯.૦૪.૨૦૨૦ ની માર્ગદર્શિકામાં નીચે મુજબ જોગવાઈ કરવામાં આવી છે:-

“૪. સત્ર ૨૦૨૦-૨૧ માટેનું શૈક્ષણિક પંચાંગ

હાલની સ્થિતિએ અનેક સ્કૂલ બોર્ડોએ તેમની ધોરણ ૧૨ની પરીક્ષાઓ હજી પૂર્ણ કરી નથી. રાષ્ટ્રીય લોકડાઉનને કારણે યુનિવર્સિટીઓમાં સમ સત્રની પરીક્ષાઓ પણ મોડું પડી રહી છે. સ્વાભાવિક રીતે, આ બધી બાબતોના પરિણામે આગામી શૈક્ષણિક સત્ર માટેની યુનિવર્સિટી પ્રણાલીમાં પ્રવેશ પ્રક્રિયા વિલંબિત થશે. આ પરિસ્થિતિનો સામનો કરવા માટે, યુનિવર્સિટીઓને શૈક્ષણિક સત્ર ૨૦૨૦-૨૧ માટે તેમના શૈક્ષણિક કેલેન્ડરમાં કેટલાક સુધારાઓ કરવાની જરૂર પડી શકે છે.”

૮૩. યુ.જી.સી. માર્ગદર્શિકાઓમાં જે જોગવાઈ કરવામાં આવી છે અને જે માર્ગદર્શિકાઓને અનુવર્તી ૦૬.૦૭.૨૦૨૦ તારીખની માર્ગદર્શિકાઓ દ્વારા યથાવત્ રાખવામાં આવી છે, તે મુજબ યુ.જી.સી.એ વિશ્વવિદ્યાલયોએ ૨૦૨૦-૨૧ ના સત્ર માટે તેમના શૈક્ષણિક પંચાંગમાં કેટલાક સુધારા કરવા અપેક્ષા રાખી હતી. મહામારીને ધ્યાનમાં રાખીને પોતાના શૈક્ષણિક પંચાંગમાં ફેરફાર કરવા માટે વિશ્વવિદ્યાલયો નિષ્ક્રિય અથવા અશક્ત નથી. શૈક્ષણિક વર્ષ ૨૦૨૦-૨૧ સામાન્ય શૈક્ષણિક વર્ષ નથી, જેમાં વિશ્વવિદ્યાલયોએ સામાન્ય પદ્ધતિ અને રીતથી શિક્ષણ તથા અન્ય પ્રવૃત્તિઓ ચલાવવાની અપેક્ષા રાખવામાં આવે. પ્રતિવાદી ક્રમાંક-૧ વિશ્વવિદ્યાલય ૨૮.૦૯.૨૦૨૦ ના રોજ કલેટનું આયોજન થયા પછી, ભલે ઓક્ટોબર ૨૦૨૦ ની મધ્યાવધિમાં પ્રારંભ થતો હોય, છતાં સ્નાતક સ્તરના કાયદા અભ્યાસક્રમનો શૈક્ષણિક અભ્યાસ શરૂ કરવા માટેનાં માર્ગો અને સાધનો ખૂબ જ સરળતાથી શોધી શક્યું હોત.

૮૪. પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૩ દ્વારા દાખલ કરાયેલા પ્રતિ-સોગંદનામામાં, અનુચ્છેદ ૫૧ અને ૫૨ માં યુનિવર્સિટીઓએ તેમના શૈક્ષણિક વર્ષમાં ફેરફાર કરવા માટે

અપનાવવાના વિવિધ વિકલ્પો સૂચવવામાં આવ્યા છે. એટલું નોંધવું પૂરતું છે કે ઉપરોક્ત બાબતે યોગ્ય નિર્ણય લેવો તે પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ માટે છે.

૮૫. આ તબક્કે અમે શ્રી દાતારની વધુ એક રજૂઆતનો પણ નોંધ લઈ શકીએ છીએ. શ્રી દાતાર રજૂ કરે છે કે અલગ પરીક્ષા યોજવાની બાબત માત્ર અનિવાર્ય જરૂરિયાત બની ગઈ હતી અને તેનો હેતુ કન્સોર્ટિયમના બાય-લોઝનું ઉદ્ધંધન કરવાનો નહોતો. તેમણે પોતાની રજૂઆતો પુનરાવર્તિત કરતાં જણાવ્યું કે શૈક્ષણિક વર્ષ ૨૦૨૦-૨૧ને ‘ઝીરો ચર’ તરીકે જાહેર કરવાનું ટાળવા માટે, પ્રતિવાદી નં.૧એ અલગ પરીક્ષા યોજવાની કાર્યવાહી કરી હતી.

૮૬. ચાલુ મહામારીની વાસ્તવિક પરિસ્થિતિમાં “અનિવાર્યતાનો સિદ્ધાંત” લાગુ પડતો હતો, એવી રજૂઆત સ્વીકારવા માટે અમે પ્રેરિત થતા નથી. ઉપર નોંધ્યા મુજબ, યુ.જી.સી.એ પોતાના તા. ૨૯.૦૪.૨૦૨૦ના માર્ગદર્શિકાઓમાં તમામ યુનિવર્સિટીઓને શૈક્ષણિક વર્ષ ૨૦૨૦-૨૧ માટે તેમનો શૈક્ષણિક કેલેન્ડર સુધારવા માટે પહેલેથી જ જણાવ્યું છે. સમગ્ર દેશમાં શિક્ષણના ધોરણો જાળવવાનું કાર્ય સોંપાયેલ સંસ્થા તરીકે યુ.જી.સી.એ શૈક્ષણિક વર્ષમાં યોગ્ય સુધારા અંગે વિચારણા કરી હોય, ત્યારે “અનિવાર્યતાનો સિદ્ધાંત” ઊભો થતો નથી. તેથી અમે એવો નિષ્કર્ષ કરીએ છીએ કે કોન્સોર્ટિયમના સભ્યો હોવાને કારણે પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧એ “એનએલએટી” નામે અલગ પરીક્ષા યોજવા તરફ આગળ વધવું જોઈએ નહોતું અને ઓક્ટોબર, ૨૦૨૦ના મધ્યમાં અભ્યાસક્રમ શરૂ થાય તો પણ શૈક્ષણિક વર્ષ ૨૦૨૦-૨૧ને “શૂન્ય-વર્ષ” જાહેર કરવાની જરૂરિયાત નહોતી.

પ્રશ્ન ક્રમાંક ૪

શું તા. ૦૩.૦૯.૨૦૨૦ ની અધિસૂચના દ્વારા પ્રસ્તાવિત ઓનલાઈન ઘરઆધારિત નિરીક્ષિત પરીક્ષા પારદર્શિતાના અભાવથી ચુકત હતી, ન્યાયસંગત પરીક્ષાના મૂળભૂત સિદ્ધાંતના વિરુદ્ધ હતી અને સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૧૪ હેઠળ વિદ્યાર્થીઓના હકોનું ઉદ્ધંધન કરતી હતી?

૮૭. ૦૩.૦૯.૨૦૨૦ તારીખની પ્રવેશ સૂચના અંગે, પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ યુનિવર્સિટીએ ૦૪.૦૯.૨૦૨૦ના રોજ એન.એલ.એસ.આઈ.યુ. પ્રવેશ ૨૦૨૦ અંગે પ્રેસ વિજ્ઞાપિ બહાર પાડી હતી. ૦૩.૦૯.૨૦૨૦ તારીખની સૂચનાની કલમ ૪.૪.૨ માં જોગવાઈ કરવામાં આવી હતી કે પરીક્ષા ૧૨.૦૯.૨૦૨૦ના રોજ યોજાનારી એક ઓનલાઈન પ્રવેશ પરીક્ષા હશે અને ઉમેદવારો પોતાની-પોતાની જગ્યાએ કમ્પ્યુટર ઉપકરણનો ઉપયોગ કરીને પરીક્ષા આપશે. પરિચ્છેદ ૪.૪.૨ નીચે મુજબ છે: -

૪.૪.૨. જેમણે માન્ય અરજીપત્રક રજૂ કર્યું છે એવા ઉમેદવારોને એન.એલ.એ.ટી. માટે હાજર થવું ફરજિયાત રહેશે. આ પરીક્ષા ૧૨.૦૯.૨૦૨૦ના રોજ યોજાનારી ઓનલાઈન પ્રવેશ પરીક્ષા હશે. ઉમેદવારો તેમના અનુક્રમે સ્થળોએ કમ્પ્યુટર ઉપકરણનો ઉપયોગ કરીને આ પરીક્ષા આપશે. ઉમેદવારોએ આ બાબત સુનિશ્ચિત કરવી પડશે કે તેઓ પૂરી પાડવામાં આવનારી વિગતવાર વિનિર્દેશો મુજબ, વિડિયો અને ઓડિયો ઈનપુટ સહિત, યોગ્ય તારીખ અને સમયે કમ્પ્યુટર ઉપકરણનો ઉપયોગ કરીને પરીક્ષામાં હાજર રહી શકે. પરીક્ષા દરમિયાન કોઈ પણ કનેક્ટિવિટી સંબંધિત સમસ્યા અથવા ઈન્ટરનેટ જોડાણ નિષ્ફળ જાય તે માટે એન.એલ.એસ.આઈ.યુ. જવાબદાર રહેશે નહીં. એન.એલ.એસ.આઈ.યુ. ગેરવર્તન અથવા પરીક્ષા સંબંધિત ગેરરીતિના આધારે કોઈપણ ઉમેદવારની પરીક્ષા રદ કરવાનો અધિકાર અનામત રાખે છે.

૮૮. એનએલએટી ૨૦૨૦ માટેની તકનીકી/સિસ્ટમ આવશ્યકતા અંગેની અધિસૂચના યુનિવર્સિટી દ્વારા જારી કરવામાં આવી હતી, જેમાં અન્ય આવશ્યકતાઓ સાથે નીચે મુજબની આવશ્યકતાઓ નિર્દિષ્ટ કરવામાં આવી હતી:-

“૧. સમર્થિત ઉપકરણો: માત્ર ડેસ્કટોપ કમ્પ્યુટરો અને લેપટોપ કમ્પ્યુટરો જ (ટેબ્લેટો અને ફોન સહિત અન્ય મોબાઈલ ઉપકરણોના ઉપયોગને એનએલએટી ૨૦૨૦ માં સમર્થન આપવામાં આવશે નહીં તેમજ તેની પરવાનગી પણ આપવામાં આવશે નહીં.

૨. ઓપરેટિંગ સિસ્ટમ: વિન્ડોઝ ૭ અથવા તેથી ઉપર (વિન્ડોઝ ૧૦ ની ભલામણ કરવામાં આવે છે) (પરીક્ષા પ્રણાલી મેક ઓએસ, લિનક્સ વગેરે જેવી અન્ય કોઈપણ ઓપરેટિંગ સિસ્ટમ પર ચલાશે નહીં.)

૩. લઘુત્તમ રૂપરેખા: પ્રોસેસર: કોર ૨ ડ્યુઓ અને તેથી ઉપર; પ્રોસેસરની ગતિ: ૧.૫ ગીગાહર્ટ્ઝ અને તેથી ઉપર; રેમ: લઘુત્તમ ૧ જીબી.

૪. બ્રાઉઝર: માત્ર ગૂગલ ક્રોમ (૮૪.૦.૪૧૪૭.૧૩૫ અથવા ત્યારપછીનું સંસ્કરણ). ગૂગલ ક્રોમનું નવીનતમ સંસ્કરણ ડાઉનલોડ કરવા માટે અહીં ક્લિક કરો.

૫. જરૂરી એપ્લિકેશનો સ્થાપિત કરવા માટે વપરાશકર્તાના ખાતાને પ્રશાસકીય અધિકારો હોવા આવશ્યક છે.

૬. વેબ બ્રાઉઝર પરના પોપ-અપ અવરોધકો નિષ્ક્રિય કરેલા હોવા જોઈએ.

૭. જાવા સ્ક્રિપ્ટ સક્રિય કરેલ હોવી આવશ્યક છે.

૮. એન્ટીવાયરસ નિષ્ક્રિય કરવું આવશ્યક છે.

૯. લઘુત્તમ ઇન્ટરનેટ બેન્ડવિડ્થ: લઘુત્તમ ૧ એમબીપીએસ; દૂરસ્ત પ્રોક્ટરિંગ સોફ્ટવેર, તમે એનએલએટી ૨૦૨૦ આપતા હો ત્યારે, ઓડિયો અને વિડિયો સહિતની પરીક્ષાની માહિતી સીધી ક્લાઉડ પર પ્રસારિત કરે છે. પરીક્ષાની માહિતીનું સતત સંક્રમણ શક્ય બને તે માટે, નિર્ધારિત લઘુત્તમ જોડાણ ગતિ દરેક સમયે જાળવી રાખવી આવશ્યક છે..."

૮૯. ૦૩.૦૯.૨૦૨૦ તારીખની નોટિસના અનુસંધાને, ૨૪,૬૦૩ ઉમેદવારોએ અરજી કરી છે અને માત્ર ૨૩,૨૨૫ પરીક્ષામાં ઉપસ્થિત રહ્યા છે. સીએલએટી ૨૦૨૦ માટે, સ્નાતક કક્ષાના કાયદા અભ્યાસક્રમ માટે ૬૯,૦૦૦થી વધુ વિદ્યાર્થીઓએ નોંધણી કરાવી છે.

૯૦. અરજદાર દ્વારા ઉઠાવવામાં આવેલ પડકારનો પ્રથમ આધાર પ્રતિવાદી નં.૧ દ્વારા સૂચિત ઘરઆધારિત પ્રોક્ટરિંગવાળી પરીક્ષા સામે છે; એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે ઘરઆધારિત પ્રોક્ટરિંગવાળી પરીક્ષા, એક

અગ્રણી કાનૂન યુનિવર્સિટી પાસેથી અપેક્ષિત ન્યાયસંગત અને પારદર્શક પરીક્ષાની આવશ્યકતા પૂર્ણ કરતી નથી. આ સંદર્ભમાં અરજદારો પ્રતિવાદી નં.૨, પ્રો. (ડૉ.) સુધીર કૃષ્ણસ્વામીના સોગંદનામા પર આધાર રાખે છે, જે તેમણે પ્રિટ અરજી (સિવિલ) નં.૪૮૪૮/૨૦૨૦, વી. ગોવિંદા રામાનન વિ. કોન્સોર્શિયમ ઓફ નેશનલ લો યુનિવર્સિટીઝ અને અન્ય, દિલ્હી વડી અદાલતમાં દાખલ થયેલ મામલામાં નોંધાવ્યું હતું. કોન્સોર્શિયમના સચિવ તરીકે પ્રતિવાદી નં.૨ એ કોન્સોર્શિયમ ઓફ નેશનલ લો યુનિવર્સિટી તરફથી દિલ્હીની અદાલતમાં રૂ.૫૦૮.૨૦૨૦ના રોજ પ્રતિસોગંદનામું દાખલ કર્યું હતું. ઉક્ત પ્રિટ અરજીના અરજદારે એવો દાવો કર્યો હતો કે તેને પોતાના નિવાસસ્થાનેથી પરીક્ષામાં બેસવાની પરવાનગી આપવામાં આવવી જોઈએ. પ્રતિસોગંદનામામાં એવો દાવો કરવામાં આવ્યો હતો કે કમ્પ્યુટર આધારિત, ઓનલાઈન, કેન્દ્ર આધારિત પરીક્ષા લેવો કાયદેસર છે. ઘરઆધારિત ઓનલાઈન પરીક્ષાનો વિરોધ કરતાં પ્રતિવાદી નં.૨ એ સોગંદનામાના પરિછેદ ૧૭ અને ૧૮ માં નીચે મુજબ નિવેદન કર્યું હતું:—“૧૭. આવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે આશરે ૭૮,૦૦૦ વિદ્યાર્થીઓ માટે ઘરઆધારિત ઓનલાઈન પરીક્ષા શક્ય બનશે નહીં, કારણ કે આવી પરીક્ષા સંપૂર્ણપણે પ્રભાવિત થઈ જશે અને ભાગલેનારાઓ અથવા કોચિંગ કેન્દ્રો દ્વારા તેમાં હેરફેર પણ કરવામાં આવી શકે છે.

૧૮. પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧એ અનેક બેઠકો દરમિયાન, અત્રેના અરજદાર દ્વારા સૂચવાયેલ પદ્ધતિ સહિત વિવિધ પદ્ધતિઓ દ્વારા સીએલએટી-૨૦૨૦ યોજવાની શક્યતા અંગે ચર્ચા કરી છે અને તેનું મૂલવણું કર્યું છે. યોગ્ય વિચારણા કર્યા બાદ, પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧એ નિર્ધારિત કર્યું છે કે ટેકનોલોજીકલ ઉપાયો સાથે ઘરેથી લેવાતી ઓનલાઈન પરીક્ષા, સીએલએટી જેવા ઉચ્ચ મહત્વ ધરાવતા પરીક્ષા પ્રક્રિયામાં પારદર્શિતા, ન્યાયસંગતતા અને અખંડિતતા સુનિશ્ચિત કરી શકતી નથી.”

૯૧. પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૨ એ કલેટની તરફથી સ્પષ્ટપણે એવો અભિપ્રાય લીધો હતો કે ટેકનોલોજીકલ ઉપાયો સાથે ઘરેથી લેવામાં આવતી ઓનલાઈન

પરીક્ષા પારદર્શિતાની ખાતરી આપી શકતી નથી અને પરીક્ષા સંપૂર્ણપણે બગડી જશે તથા ભાગલેનારાઓ અને કોચિંગ કેન્દ્રો દ્વારા તેમાં હેરફેર પણ થઈ શકે છે. પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૨ દ્વારા એક અઠવાડિયાની અંદર મનોભાવ બદલવાનો કોઈ કારણ ન હતો. પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૨ દ્વારા ૨૫.૦૮.૨૦૨૦ ના રોજ સોગંદનામું કરવામાં આવ્યું હતું અને ત્યારબાદ ૦૩.૦૯.૨૦૨૦ ના રોજ, એટલે કે એક અઠવાડિયા પછી, ભાગલેનારાઓને તેમના ઘરે બેસીને ઓનલાઈન પરીક્ષામાં જોડાવાની મંજૂરી આપીને એનલેટ યોજવા માટે સૂચના બહાર પાડવામાં આવી હતી. જ્યારે કોઈ બાબતને મંજૂરી આપવાની જ ન હતી, જ્યારે ઘરઆધારિત ઓનલાઈન પરીક્ષાને કલેટ-૨૦૨૦ માટે મંજૂરી આપી શકાતી ન હતી, ત્યારે તેવી જ પરીક્ષાને એનલેટ-૨૦૨૦ માટે પણ મંજૂરી આપી શકાતી નથી.

૯૨. તેથી અમને અરજદારની આ રજૂઆતોમાં સાર હોવાનું જણાય છે કે ઘરઆધારિત ઓનલાઈન પરીક્ષા લેવા માટે પરવાનગી આપવાથી પરીક્ષાની પારદર્શિતા, ન્યાયસંગતતા અને અખંડિતતા સુનિશ્ચિત થઈ શકી હોત નહીં, ખાસ કરીને જ્યારે આ પરીક્ષા દેશની અગ્રણી કાયદા યુનિવર્સિટીમાં પ્રવેશ માટે લેવામાં આવવાની હતી.

૯૩. આ સંદર્ભમાં અરજદારોની વધુ એક રજૂઆતનો પણ અમે ઉલ્લેખ કરી શકીએ છીએ. અરજદારોનો કેસ એવો છે કે અરજી કરવા માટે નોટિસનો સમયગાળો ટૂંકો હોવાને કારણે અને તકનીકી આવશ્યકતાઓને કારણે, સમાજના વંચિત વર્ગોને વિશેષ કરીને સંબંધિત મોટા પ્રમાણમાં વિદ્યાર્થીઓ એનએલએટી દ્વારા મંજૂર કરાયેલ સમયમર્યાદામાં અરજી કરી શક્યા નહોતા. ઉપર નોંધ્યા મુજબ એનએલએટી દ્વારા કલ્પાયેલ તકનીકી સહાયની આવશ્યકતા મોટા પ્રમાણમાં વિદ્યાર્થીઓ માટે સહેલાઈથી ઉપલબ્ધ કરી શકાય તેવી નહોતી.

૯૪. પ્રતિવાદી નં. ૧ દ્વારા પોતાના પ્રતિવચન સોગંદનામા સાથે અનુબંધક-આર-૧/૧૦ તરીકે અભિલેખ પર લાવવામાં આવેલી તા. ૦૬.૦૮.૨૦૨૦ ની ફેકલ્ટી મીટિંગની કાર્યવાહી માં એવો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે કે “એનએસએલઆઈયુ, સીએલએટી અરજદારોના ૬૦ ટકા કરતાં વધુ માટે પ્રથમ

પસંદગી છે". સીએલએટી-૨૦૨૦ માટે આશરે ૬૯,૦૦૦ વિદ્યાર્થીઓએ નોંધણી કરાવી હતી. ૬૯,૦૦૦ ના ૬૦ ટકા ૪૧,૪૦૦ થાય છે. એનએલએટી માં નોંધણી માત્ર ૨૪,૬૦૩ હતી, જેમાંથી માત્ર ૨૩,૨૨૫ જ હાજર રહી શક્યા હતા, તેથી સ્પષ્ટ થાય છે કે મોટી સંખ્યામાં એવા વિદ્યાર્થીઓ, જેઓ પ્રતિવાદી નં. ૧ યુનિવર્સિટીમાં પ્રવેશ માટે અરજી કરવા ઈચ્છતા હતા, તેઓ સમયના અભાવ અને પ્રતિવાદી નં. ૧ યુનિવર્સિટીએ આગ્રહપૂર્વક લાદેલી તકનીકી આવશ્યકતાઓને કારણે અરજી પણ કરી શક્યા નહોતા. ઉપરોક્ત આંકડાઓ અરજદારની આ રજૂઆતોને સંપૂર્ણ સમર્થન આપે છે કે વિદ્યાર્થીઓનો મોટો વર્ગ, ખાસ કરીને સમાજના હાશિયે પર આવેલા વર્ગોને અનુસરણારા વિદ્યાર્થીઓ, પરીક્ષામાં હાજર રહેવાની તકથી વંચિત રાખવામાં આવ્યા હતા.

૯૫. તેથી, અમે એવો નિષ્કર્ષ કરીએ છીએ કે પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ યુનિવર્સિટી દ્વારા એનએલએટી-૨૦૨૦-૨૧ માટે પ્રસ્તાવિત ઘરઆધારિત ઓનલાઈન પરીક્ષા એવી કસોટી હોવાનું માનવામાં આવી શકતી નહોતી કે જે પરીક્ષાની પારદર્શિતા અને અખંડિતતા જાળવી રાખવામાં સક્ષમ હતી. યુનિવર્સિટી દ્વારા આગ્રહપૂર્વક નિર્ધારિત ટૂંકી નોટિસ અને તકનીકી આવશ્યકતાઓને કારણે મોટી સંખ્યામાં વિદ્યાર્થીઓ પરીક્ષામાં ભાગ લઈ શક્યા નહોતા, અને તેથી ભારતના સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૧૪ હેઠળના તેમના અધિકારોનું ઉલ્લંઘન થયું હતું.

પ્રશ્ન ક્રમાંક ૫

શું ૧૨.૦૯.૨૦૨૦ના રોજ લેવાયેલી એનએલએટી અને ૧૪.૦૯.૨૦૨૦ના રોજ લેવામાં આવેલી પુનઃકસોટી ગેરરીતિઓથી કલંકિત હતી અને તેથી તેને રદ કરવી યોગ્ય છે.

૯૬. અરજદારો એ રજૂ કર્યું છે કે ૧૨.૦૯.૨૦૨૦ના રોજ લેવામાં આવેલી પરીક્ષા તેમજ ૧૪.૦૯.૨૦૨૦ના રોજ લેવામાં આવેલ પુનઃ પરીક્ષા અનેક ગેરરીતિઓથી દૂષિત હતી, જેના કારણે અરજદારની આશંકાઓ સાચી હોવાનું સાબિત થયું.

૯૭. શ્રી ગુપ્તા પ્રોક્ટરિંગ પ્રોટોકોલમાં રહેલી વિવિધ ખામીઓ પર પ્રકાશ પાડે છે. શ્રી ગુપ્તાએ પ્રતિવાદી નં. ૧ દ્વારા તારીખ ૧૪.૦૯.૨૦૨૦ ના પ્રેસ રિલીઝનો પણ ઉલ્લેખ કર્યો છે, જેમાં પ્રેસ રિલીઝમાં જણાવાયું હતું કે “ત્યારબાદ, એવું જણાય છે કે કેટલાક ઉમેદવારોએ પ્રશ્નોની નકલ કરી હતી અને લોગ ઈન કર્યા બાદ કેટલાક મેસેજિંગ એપ્સ અને ઈમેઇલ્સ પર તેનું પ્રસારણ કર્યું હતું.” શ્રી ગુપ્તા રજૂ કરે છે કે ઉપરોક્ત હકીકત ધ્યાનમાં આવ્યા પછી પણ પ્રેસ રિલીઝમાં વધુમાં એવું જણાવાયું છે કે “જ્યારે આ એનએલએટી પ્રોક્ટરિંગ માર્ગદર્શિકાઓ હેઠળ ગેરરીતિ છે, ત્યારે પણ તે પરીક્ષાઓની અખંડિતતાને અસર કરતી નથી, કારણ કે લોગ ઈન કર્યા બાદ પ્રશ્નો તમામ ઉમેદવારોને પહેલેથી જ ઉપલબ્ધ હતા.”

૯૮. શ્રી ગુપ્તા રજૂ કરે છે કે જો ઉમેદવારો મેસેજિંગ એપ્સ અને ઈમેઇલ્સ દ્વારા પ્રશ્નો મોકલી શકતા હોય તો સ્વાભાવિક રીતે તેઓ જવાબો પણ પ્રાપ્ત કરી શકતા હોય. વધુમાં, શ્રી ગુપ્તાએ પ્રતિવાદી નં. ૧ દ્વારા તા. ૧૫.૦૯.૨૦૨૦ના પ્રસિદ્ધ કરાયેલા પ્રેસ રિલીઝનો ઉલ્લેખ કર્યો છે, જેમાં યુનિવર્સિટીએ જણાવ્યું છે કે “પરીક્ષામાં થયેલી કેટલીક ગેરરીતિના કેસો ફોજદારી તપાસને પાત્ર છે અને યુનિવર્સિટીએ કેટલાક સંકળાયેલા વ્યક્તિઓ વિરુદ્ધ પહેલેથી જ ફોજદારી ફરિયાદો નોંધાવી દીધી છે”.

૯૯. શ્રી અરવિંદ દાતારે ઉપરોક્ત રજૂઆતનું જોરદાર ખંડન કર્યું છે અને પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ દ્વારા દાખલ કરાયેલ સર-રિજોઇન્ડર સોગંદનામાનો ઉલ્લેખ કર્યો છે, જેમાં એનએલએસઆઇયુ દ્વારા એનએલએટી ૨૦૨૦ માટે લેવામાં આવેલ તકનીકી ઉપાયોની વિગતો સમજાવવામાં આવી છે.

૧૦૦. એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે વિશાળ પાયે તકનીકી તેમજ અન્ય ઉપાયો અમલમાં મૂકવામાં આવ્યા છે, જેથી કોઈપણ ઉમેદવાર કોઈપણ પ્રકારની ગેરરીતિ કરવાનો પ્રયત્ન કરે તો તેને પરીક્ષા દરમિયાન જ અથવા પરીક્ષા પછીના ઓડિટ અને ચકાસણી દરમિયાન પકડી શકાય અને પ્રક્રિયામાંથી અપાત્ર ઠરાવી શકાય.

૧૦૧. શ્રી દાતાર રજૂ કરે છે કે એનએલએટી ૨૦૨૦ માં કૃત્રિમ બુદ્ધિમત્તા અને માનવીય પ્રોક્ટરિંગના સંયોજનનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો. વધુમાં એવું રજૂ કરવામાં આવે છે કે પરીક્ષા પછી ઉપલબ્ધ માનવીય તથા કૃત્રિમ બુદ્ધિમત્તા આધારિત પ્રોક્ટરિંગ ઉપાયોનો સંપૂર્ણ પ્રભાવકારક અમલ થાય તે માટે, પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ એ પરીક્ષાને સંબંધિત આંકડાઓનું સ્વતંત્ર ન્યાયવૈજ્ઞાનિક હિસાબી પરીક્ષણ અને મૂલ્યાંકન કરી અહેવાલ રજૂ કરવા માટે એક અગ્રણી ઓડિટ સંસ્થાની નિમણૂક કરી હતી. તેઓ રજૂ કરે છે કે મુક્ત અને નિષ્પક્ષ પરીક્ષણના આયોજન માટે વિશ્વવિદ્યાલય દ્વારા જરૂરી કાળજી અને સાવચેતી રાખવામાં આવી હતી અને માત્ર કેટલાક માધ્યમ અહેવાલો તથા નોંધ પર લાવવામાં આવેલ થોડી સામગ્રીના આધારે, ખાસ કરીને બંધારણના અનુચ્છેદ ૩૨ હેઠળની કાર્યવાહીમાં, એવો નિષ્કર્ષ કાઢી શકાય નહીં કે પરીક્ષા ગેરરીતિઓથી કલંકિત હતી.

૧૦૨. પક્ષકારોના વિદ્વાન વકીલ દ્વારા કરવામાં આવેલી ઉપરોક્ત રજૂઆત પર વિચાર કર્યા પછી, અમારો એવો અભિપ્રાય છે કે વર્તમાન કેસ માટે, અરજદારો દ્વારા ઉદ્દેખિત વિવિધ સામગ્રી અને અહેવાલોમાં પ્રવેશ કરી તથા પરીક્ષામાં વાસ્તવમાં ગેરરીતિઓ અપનાવવામાં આવી હતી કે નહીં તે અંગે નિર્ણય કરવો આ અદાલત માટે આવશ્યક નથી. પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ અગ્રણી યુનિવર્સિટી હોવાને કારણે, અમને કોઈ શંકા નથી કે તેણે પરીક્ષામાં કોઈપણ ગેરરીતિ અને નકલચોરી ટાળવા માટે તમામ આવશ્યક સાવચેતીઓ લીધી જ હશે.

૧૦૩. ઉપર નોંધ્યા મુજબ, યુનિવર્સિટીએ સાયબર ગુનાની ફરિયાદ પણ નોંધાવી છે, જેની કાયદા અનુસાર તપાસ થઈ શકે છે. ૧૨.૦૯.૨૦૨૦ અને ૧૪.૦૯.૨૦૨૦ના રોજ યોજાયેલી પરીક્ષામાં થયેલી ગેરરીતિઓના પાસા અંગે, જે મૂળભૂત રીતે તથ્યો અને પુરાવાની તપાસનો વિષય છે, તેના સંબંધમાં અનુચ્છેદ ૩૨ હેઠળની આ કાર્યવાહીમાં અમારે કોઈ મત વ્યક્ત કરવાની આવશ્યકતા નથી.

૧૦૪. ઉપરોક્ત ચર્ચાને ધ્યાનમાં લેતાં, અમારી સુવિચારિત માન્યતા એવી છે કે પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ દ્વારા જારી કરાયેલ ૦૩.૦૯.૨૦૨૦ તારીખની પ્રવેશ સૂચના કાયદા અનુસાર નહોતી અને તેને રદ કરવામાં આવવી યોગ્ય છે.

૧૦૫. સીએલએટી પરીક્ષા ૨૮.૦૯.૨૦૨૦ માટે પહેલેથી જ નિર્ધારિત કરવામાં આવી છે, જે વિદ્યાર્થીઓની સુરક્ષા અને આરોગ્ય માટે જરૂરી તમામ પ્રોટોકોલોનું પાલન કર્યા બાદ તથા આરોગ્ય અને પરિવાર કલ્યાણ મંત્રાલય (એમઓએચએફડબ્લ્યુ) અને માનવ સંસાધન વિકાસ મંત્રાલય (એમએચઆરડી) દ્વારા જારી કરાયેલ માનક કાર્યપદ્ધતિઓનું પાલન કર્યા બાદ, ઉક્ત તારીખે નિષ્ફળતા વિના યોજાવાની છે.

૧૦૬. અમે વધુમાં નોંધીએ છીએ કે પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ દ્વારા તા. ૦૩.૦૯.૨૦૨૦ ની સૂચના જારી થયા બાદ, કન્સોર્ટિયમ ઓફ નેશનલ લો યુનિવર્સિટીઝની સંચાલક મંડળની બેઠક તા. ૦૫.૦૯.૨૦૧૯ ના રોજ યોજાઈ હતી, જેમાં ૨૮.૦૯.૨૦૨૦ ના રોજ સીએલએટી ૨૦૨૦ યોજવાનો નિર્ણય પુનરાવર્તિત કરવામાં આવ્યો હતો. સંચાલક મંડળે વધુમાં કન્સોર્ટિયમના સચિવ અને ખજાનચી તરીકે પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૨ ના કાર્યો તાત્કાલિક અસરથી હટાવવાનો ઠરાવ કર્યો અને અંતરિમ અવધિ માટે કન્સોર્ટિયમના સર્વોચ્ચ પરિષ્ઠ સભ્ય અને ભૂતપૂર્વ અધ્યક્ષ પ્રોફેસર ફેઝાન મુસ્તફાને કન્સોર્ટિયમના તમામ વહીવટી અને સચિવાલય સંબંધિત કાર્યો બજાવવા માટે નિયુક્ત કર્યા. સંચાલક મંડળે કન્સોર્ટિયમનું સચિવાલય નાલસાર યુનિવર્સિટી, હૈદરાબાદ ખાતે સ્થાનાંતરિત કરવાનો પણ ઠરાવ કર્યો.

૧૦૭. અમે નિષ્કર્ષે પહોંચ્યા છીએ કે પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ દ્વારા જારી કરાયેલ અલગ પ્રવેશ સૂચના તા. ૦૩.૦૯.૨૦૨૦ ટકી શકવાની નથી. અમારો મત છે કે તા. ૦૫.૦૯.૨૦૨૦ની સ્થિતિ પૂર્વવત્ શક્ય તેટલી વહેલી તકે પુનઃસ્થાપિત થવી જોઈએ, અર્થાત્ પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૨ને કોન્સોર્ટિયમના સચિવ તરીકે પુનઃસ્થાપિત કરીને તેમજ કોન્સોર્ટિયમનું સચિવાલય બેંગલુરુસ્થિત એન.એલ.એસ.આઈ.યુ.ને પરત સોંપીને. ગવર્નિંગ બોડી એ બાબત ધ્યાનમાં રાખીને નિર્ણય લઈ શકે છે કે તા. ૨૮.૦૯.૨૦૨૦ના રોજ નિર્ધારિત સીએલએટી

પરીક્ષા સુગમ રીતે યોજાઈ શકે. પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ અને ૨એ પણ તા. ૨૮.૦૯.૨૦૨૦ના રોજ યોજનારી સીએલએટીના આયોજનમાં સહકાર આપવાનો છે.

૧૦૮. ઉપરોક્ત ચર્ચાના પરિણામે, અમે રિટ અરજીને નીચે મુજબ મંજૂર કરીએ છીએ: -

(૧) પાંચ વર્ષીય સંકલિત બી.એ.એલ.એલ.બી.(ઓનર્સ) કાર્યક્રમ ૨૦૨૦-૨૧માં પ્રવેશ માટેની ૦૩.૦૯.૨૦૨૦ તારીખની સૂચના, પરિશિષ્ટ-પી ૧૪, તેમજ એન.એલ.એસ.આઈ.યુ. પ્રવેશ ૨૦૨૦-૨૧ અંગેની ૦૪.૦૯.૨૦૨૦ તારીખની પ્રેસ વિજ્ઞાપિતિ, પરિશિષ્ટ-પી ૧૫, રદ કરવામાં આવે છે.

(૨) પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૩ને આરોગ્ય અને પરિવાર કલ્યાણ મંત્રાલય (એમઓએચએફડબ્લ્યુ) તથા માનવ સંસાધન વિકાસ મંત્રાલય (એમએચઆરડી) ની માનક કાર્યપદ્ધતિઓ (એસઓપી) નું પાલન કર્યા બાદ વિદ્યાર્થીઓના આરોગ્ય માટેની તમામ સાવચેતી અને કાળજી રાખીને ૨૮.૦૯.૨૦૨૦ના રોજ ક્લેટ-૨૦૨૦ની પરીક્ષા યોજવા માટે નિર્દેશ આપવામાં આવે છે.

(૩) પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૩ એ પણ સુનિશ્ચિત કરવું કે પરિણામ જાહેર કરવાની સમગ્ર પ્રક્રિયા શક્ય તેટલી વહેલી તકે પૂર્ણ કરવામાં આવે, જેથી પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ અને અન્ય નેશનલ લો યુનિવર્સિટીઓને ઓક્ટોબર-૨૦૨૦ના મધ્ય સુધીમાં તેમનો અભ્યાસક્રમ શરૂ કરવામાં સક્ષમ બને.

(૪) પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ સી.એલ.એ.ટી.-૨૦૨૦ ના પરિણામના આધારે બી.એ.-એલએલ.બી. (ઓનર્સ) કાર્યક્રમમાં ૨૦૨૦-૨૧ માટેનો પ્રવેશ પણ પૂર્ણ કરશે.

(૫) પ્રતિવાદી નં. ૩, સી.એલ.એ.ટી.-૨૦૨૦ ની ૨૮.૦૯.૨૦૨૦ ના રોજ નિર્ધારિત પરીક્ષા કોઈપણ રીતે અવરોધિત ન થાય તે ધ્યાનમાં રાખીને, પ્રતિવાદી નં. ૨ ને કન્સોર્ટિયમના સચિવ-ખજાનચી તરીકેનું સ્થાન

પુનઃસ્થાપિત કરવા તેમજ કન્સોર્ટિયમનું સચિવાલય એન.એલ.એસ.આઈ.યુ. ખાતે પુનઃસ્થાપિત કરવા બાબતે યથાશીઘ્ર નિર્ણય લઈ શકે છે.

૧૦૯. અમારી ઉપરોક્ત રિટ અરજી (સિવિલ) ક્રમાંક ૧૦૩૦/૨૦૨૦ માં પસાર કરાયેલા આદેશના પરિપ્રેક્ષ્યમાં, એસએલપી(સી) ક્રમાંક ૧૧૦૫૯/૨૦૨૦ માં કોઈ આદેશ કરવાની આવશ્યકતા નથી. એસએલપીનો નિકાલ કરવામાં આવે છે.

મામલાઓનો નિકાલ કરવામાં આવ્યો.

*The translation of this Judgment has been provided by M/s.
Hyperlink E-Solutions Pvt. Ltd.*

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.